

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ВАДИМА
ГЕТЬМАНА»

**ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ МОВНИХ КАФЕДР В
ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Збірник матеріалів
міжкафедральної
науково-методичної конференції

18 лютого 2014 р.

КНЕУ
КИЇВ 2014

Рецензенти:

Г.Л. Лисенко, канд. філол. наук, доц.
(Національний технічний університет України «КПІ», м. Київ)

Л.Д. Малевич, канд. філол. наук, доц.
(Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне)

Редакційна колегія кафедр іноземних мов:

Голова редакційної колегії: М.М. Гавриш, к. філол. н., доц.

Відповідальний секретар: Г.О. Копил, к. пед. н., доц.

Члени редакційної колегії: І.В. Бочарова, к. філол. н., доц.; Р.А. Гаращенко ст. викл.;

Т.А. Гузік, к. пед. н., доц.; Т.М. Гусак, к. пед. н., доц.; Ю.М. Друзь, к. пед. н., доц.;

О.В. Капустіна, к. пед. н., доц.; А.В. Капуш, к. філол. н., доц.; Л.І. Чеботарьова, к. пед. н., доц.; О.Л. Шевченко, к. філол. н., доц.; Е.І. Щукіна, к. пед. н., доц.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана»

Протокол № 5 від 10 квітня 2014 р.

У збірнику представлені матеріали презентаційних доповідей учасників міжкафедральної науково-методичної конференції, у яких висвітлено сучасні підходи, технології та ресурси викладання іноземної мови фахового спрямування та української мови в економічному університеті. Значну увагу приділено питанням формування іншомовних комунікативних компетенцій та міжкультурної компетенції в межах програми інноваційного розвитку дослідницького університету.

The collection of the articles outlines modern trends and tendencies in teaching English and Ukrainian for special purposes in economic university. Special emphasis is put on the description of learning technologies and resources within the Innovative Programme of the University's Development. Much attention is paid to the practical strategies to develop the learners' communicative and multicultural language competencies.

Адреса редакційної колегії: 03680, м. Київ, проспект Перемоги 54/1,

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,

тел. 371-61-74

ЗМІСТ

Секція 1. Кафедра німецької мови факультету міжнародної економіки і менеджменту

<i>Гавриш М.М.</i>	Шляхи формування іноземної компетенції студентів у навчальному процесі вищої школи	7
<i>Гавриш О.О.</i>	Підготовка колективної письмової роботи	9
<i>Дмитренко О.П.</i>	Розвиток культурно-мовної особистості під час вивчення іноземних мов	12
<i>Капуш А.В.</i>	Формування та розвиток навичок письма на заняттях з ділової німецької мови	15
<i>Ковтун В.С.</i>	Потреби студента дистанційної форми навчання при вивченні іноземної мови та їх задоволення засобами навчального посібника-комп'ютерної програми «Німецька мова економіки для дистанційного навчання»	18
<i>Копил Г.О.</i>	Формування крос-культурної компетенції на заняттях з іноземної мови засобами оригінальних періодичних видань	22
<i>Курченко Л.М.</i>	Щодо функціонування метафори у фінансово-банківському дискурсі сучасної німецької мови	26
<i>Микал Т.А.</i>	Контакт між студентами на занятті з іноземної мови як запорука фахового успіху	30
<i>Островська І.Г.</i>	Використання інноваційних технологій у викладанні іноземної (німецької) мови	32
<i>Постригань А.В.</i>	Творчий потенціал – важливий чинник в інноваційному розвитку навчального процесу	34
<i>Приходько Н.Г.</i>	Технологія mind mapping у викладанні іноземних мов	37
<i>Прокопчук Л.В.</i>	Interkulturelle Wirtschaftskommunikation in linguistischer Perspektive: kulturspezifische Bedeutungsdimensionen	39
<i>Сапожникова О.М.</i>	Навчальна дискусія як метод активізації пізнавальної діяльності студентів при вивченні іноземної мови	43

<i>Слободзян Р.Д.</i>	Навчання майбутніх економістів професійно орієнтованому говорінню	44
<i>Юцкевич О.П.</i>	Проектна методика як форма інноваційного навчання на заняттях з іноземної мови	48

Секція 2. Кафедра української мови та літератури факультету міжнародної економіки і менеджменту

<i>Бондарчук Л.М.</i>	Інноваційні методи викладання польської мови в економічному ВНЗ	52
<i>Козловець І.І.</i>	Активізація творчої діяльності студентів на практичних заняттях з української словесності	54
<i>Козловська Л.С.</i>	Наскрізна мовна траєкторія навчання – складник культурно-корпоративного коду КНЕУ	57
<i>Колесникова І.А.</i>	Сучасна інтерактивна лекція з української словесності в методичному форматі 3 D	59
<i>Краснопольська Н.Л.</i>	Реферування наукового тексту як метод навчання іноземних студентів-економістів	62
<i>Кривич Н.Ф.</i>	Педагогічні умови формування творчих компонентів особистості у виші	64
<i>Кумейко Т.А.</i>	Ділова гра в системі формування комунікативної компетенції студентів на практичних заняттях з української словесності	67
<i>Лісняк Н.І.</i>	Презентація як мовний портрет сучасного студента	69
<i>Подгурська Т.А.</i>	Практика роботи над мовними та культурологічними сайтами на заняттях з української словесності (на прикладі створення сайтів про Т.Г.Шевченка)	71
<i>Терещенко С.І.</i>	Нові форми представлення інформації як шлях удосконалення мовно-комунікативної компетенції студента	73
<i>Товстенко В.Р.</i>	Роль термінології у формуванні мовно-професійної компетентності фахівців-економістів	76
<i>Чезганов С.А.</i>	Розвиток навичок писемного мовлення при опрацюванні професійно орієнтованих текстів з української мови як іноземної на просунутому етапі	78

<i>Яременко Т.Г.</i>	Традиційне й інноваційне у вихованні морально-естетичних цінностей засобами української словесності	80

Секція 3. Кафедра іноземних мов факультету міжнародної економіки і менеджменту

<i>Алейнікова М.Г.</i>	Дистанційна освіта в Україні: переваги й недоліки	82
<i>Бобрівник С.Л.</i>	Мовні засоби прагматичної адаптації перекладу газетно-публіцистичних текстів	86
<i>Вдовиченко В.А.</i>	Розвиток критичного мислення при вивченні англійської мови як іноземної студентами-економістами вищих навчальних закладів	89
<i>Воробйова Ж.Ю.</i>	Інноваційні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації вищої освіти	92
<i>Грицяк Л. Д.</i>	Формування іншомовної комунікативної компетентності студентів напряму підготовки «Правознавство» для забезпечення їх професійної соціалізації	96
<i>Давиденко Т.В.</i>	Ділова зустріч. Шляхи подолання труднощів міжкультурного спілкування	101
<i>Драб Н.Л., Лобецька І.М.</i>	Суть монологу-презентації та критерії ефективності навчання його	106
<i>Костюк Т.О.</i>	Сучасні інтерактивні технології навчання іноземних мов	108
<i>Лагодинський О.С.</i>	Педагог як суб'єкт іншомовної підготовки у сучасному вищому навчальному закладі	113
<i>Лещенко Л.П.</i>	Використання діяльнісно-компетентнісного підходу при викладанні іноземних мов в економічному ВНЗ	118
<i>Маркова О.В.</i>	Сучасні освітні технології як головний складник викладання іноземної мови студентам юридичного факультету	120
<i>Мельник Г.М., Бескоровайна Н.О.</i>	Роль білінгвального навчання в підвищенні конкурентоспроможності майбутніх спеціалістів у галузі міжнародної економіки	123
<i>Ножовнік О.М.</i>	Застосування симуляцій у навчанні іноземних мов майбутніх фахівців у галузі міжнародної економіки	127

<i>Палесіка І.В.</i>	Навчання англійського академічного писемного мовлення студентів в економічному ВНЗ	130
<i>Случайна Л.О.</i>	Індивідуалізація навчання як спосіб підвищення ефективності підготовки студентів економічного ВНЗ з ділової іноземної мови	132
<i>Теплюк І.А.</i>	До проблеми дослідження і впровадження у вітчизняну вищу юридичну освіту британського досвіду підготовки майбутніх бакалаврів права до професійного іншомовного спілкування	135
<i>Федоренко С.Л.</i>	Нові виклики щодо формування іншомовної комунікативної компетенції в контексті сприйняття англійської мови як мови глобального спілкування	138
<i>Шевченко О.Л.</i>	Забезпечення безперервного професійного розвитку викладачів мовних кафедр	140
<i>Шпильківська Л.С.</i>	Дистанційне навчання як розширення творчого потенціалу викладачів іноземної мови	144

Секція 1. Кафедра німецької мови факультету міжнародної економіки і менеджменту

Гавриш М.М.,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри німецької мови

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ ІНОЗЕМНОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

На нинішньому етапі людської цивілізації вже аксіоматичним можна вважати твердження про те, що постіндустріальне суспільство – епоха знань і інформації – суттєво змінює й посилює роль «людського фактора» та вимагає якісно нових фахівців, що, у свою чергу, зумовлює і нові вимоги до їх професійної підготовки. До вагомих конкурентних переваг сучасних спеціалістів, і особливо на глобальних, міжнародних ринках, водночас із фаховими знаннями, належить іншомовна компетенція. Усвідомлення цієї нагальної вимоги часу знайшло своє втілення, зокрема, у «Рамковій програмі з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України» (Київ, 2006), яка визначає головною метою викладання німецької мови у вищій школі формування *«професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетенції»* студентів. Аналогічна думка представлена також у «Програмі з англійської мови для професійного спілкування» (Київ, 2005), де серед шести цілей першою названа *практична* мета, що трактується як формування *загальних та професійно орієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій* студентів «для забезпечення їхнього ефективного спілкування в академічному та професійному

середовищі». (Обидві програми отримали гриф Міністерства освіти і науки України)

Отже, перед викладачем іноземної мови постає логічне запитання щодо придатних шляхів – технік, методик, підходів, підбору навчального матеріалу – щодо виконання цього завдання, тобто щодо сприятливих умов ефективного й стійкого розвитку цієї компетенції (цитованих навичок). Пропонуємо деякі міркування із зазначеної проблематики.

Навчальний процес, на наш погляд, має базуватися на таких засадах:

- урахування наявного рівня знань студентів з іноземної мови при формуванні груп та визначення рівня, який має бути досягнуто в навчанні, згідно із загальновизнаними стандартами Ради Європи – *«Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання»* (Київ, 2003);
- використання *професійно і фахово-орієнтованих навчальних матеріалів та технологій навчання* (візуалізація, презентація, ведення дискусій, метаплан, інтелектуальні карти (майнд-мепінг), проектна робота, ділові ігри тощо), що неможливо без широкого впровадження сучасних *інформаційних технологій* (*фахова спрямованість* навчального матеріалу в комбінації з *комунікативними/інтерактивними формами* його опрацювання);
- використання навчальних матеріалів, які ілюструють *«культурні стандарти» німецькомовних народів* (їх традиції, звичаї, культурні надбання, норми ділового етикету, спілкування тощо) (усвідомлення студентами *міжкультурних відмінностей*);
- *індивідуалізація* навчального процесу, що уможлиблюється формуванням груп за базовим рівнем знань та відповідною розроблення завдань і найбільшою мірою забезпечується при опрацюванні матеріалів *інтерактивного характеру* (навчальних комп'ютерних програм);
- переважна *одномовність* практичних занять, що допомагає подолати психологічні бар'єри при необхідності спілкуватися іноземною мовою та

позбутися звички (яка нерідко суттєво ускладнює комунікацію) перекладати бажані висловлювання з рідної мови іноземною (поштовх до мислення іноземною мовою);

– постійна *мовленнєва діяльність* студентів на практичних заняттях з *варіацією форм їх навчальної взаємодії/співпраці*, у тому числі і при виконанні *самостійних завдань*;

– *проблемний характер* підсумкових занять за темами, що вивчаються, та частини завдань у рамках самостійної роботи студентів;

– *різноаспектний* проміжний та підсумковий *контроль знань* студентів.

Оволодіння іншомовною комунікативною компетенцією саме на таких засадах є і реалізацією *компетентнісного підходу*, тобто забезпечує одночасне формування і цілої низки інших – загальних та глобальних – *компетенцій*, приміром, уміння працювати в команді, здатність самостійно приймати рішення, здатність до навчання протягом усього життя, планування і управління проектами тощо, чи, іншими словами, сприяє вишколу толерантної у міжкультурному просторі, мобільної й креативної, критично мислячої й ініціативної особистості.

Гавриш О.О.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької мови

ПІДГОТОВКА КОЛЕКТИВНОЇ ПИСЬМОВОЇ РОБОТИ

Домашня письмова робота являє собою класичну форму підготовки до написання наукової роботи – курсової, магістерської, доповіді, статті, дисертаційного дослідження. Саме завдяки письмовій роботі студент вчиться аналітично мислити, чітко формулювати та обґрунтовувати свої думки, набуває навичок роботи з науковою літературою. На жаль, у сучасній вищій

школі України студенти дуже мало пишуть. На той час, як в університетах Німеччини наприкінці бакалаврської освіти студенти повинні написати бакалаврську роботу, в українських університетах обмежуються держіспитами. Звідки ж може з'явитися якісна магістерська робота, якщо студент практично не володіє навичками письмового оформлення наукового дослідження?

Більшість іспитів на перевірку знань з іноземної мови для навчання у ВНЗ Німеччини, Австрії та Швейцарії містить, водночас із завданнями на перевірку навичок розуміння текстів та аудіювання, обов'язкове завдання щодо опису діаграм з елементами висловлення власної думки. Варто зазначити, що, незважаючи на добре володіння німецькою мовою, студенти часто виконують це завдання на досить примітивному рівні, оскільки не набули досвіду наукового спостереження, не здатні узагальнювати отриману інформацію, зосереджують свою увагу лише на констатації фактів, а не на їх детальному аналізі.

У переважній більшості ВНЗ Європи надзвичайної актуальності набула така форма роботи, як написання колективної наукової доповіді, що має на меті, по-перше, розвиток у студентів навичок наукової творчості, а, по-друге, сприяє набуттю досвіду роботи в команді, оскільки майже всі наукові проекти, які виконуються в науково-дослідницьких установах у будь-якій галузі, передбачають їх колективну підготовку.

Підготовка наукової письмової роботи передбачає обмін інформацією, досвідом, які можуть бути дуже корисними для майбутніх фахівців. Так, наприклад, один співавтор уміє чітко структурувати інформацію, другий створювати текст у першому читанні, третій добре обробляти «сирий» матеріал, четвертий володіє організаційними навичками тощо. Колективна письмова робота значною мірою сприяє прояву креативності з боку її учасників, адже багато цікавих та плідних ідей виникають під час дискусій, обмежений кругозір одного із співавторів розширюється, другий вчиться

наполягати на своїй точці зору, своєму баченні проблеми, третій учиться у своїх колег ефективному плануванню роботи.

У процесі колективної творчості студенти навчаються також певної толерантності, учаться акцептувати методи та темп роботи своїх колег, учаться поважати думку інших, виховують у себе відчуття відповідальності за себе й за інших. Для того щоб колективна письмова робота була виконана на належному рівні, необхідно зважати на такі моменти:

- кожен член команди повинен максимально сприяти рішенню завдання;
- кожен повинен сприяти налагодженню ефективного співробітництва в команді;
- кожен повинен дотримуватися встановлених організаційних правил, озвучувати проблеми та труднощі, які виникають за написання роботи, й пропонувати шляхи їх подолання.

Проте це не означає, що кожен несе відповідальність на всіх рівнях в однаковій мірі, але завдяки усвідомленню зазначених вище моментів кожен член команди отримує чітке уявлення щодо своїх безпосередніх обов'язків.

На початку написання колективної роботи кожен член робочої групи мусить відповісти на низку запитань.

1. Який досвід роботи в команді я маю? 2. Якій формі спілкування та поведінки під час роботи в команді я надаю перевагу? 3. Які ресурси, здібності, досвід я принесу із собою? У чому полягає моя сила, що я вмію робити краще за інших? 4. За які етапи роботи я буду відповідати? 5. Про які мої звички та особливості характеру я мушу поінформувати інших членів команди? 6. Як я собі уявляю розподіл праці (обов'язків)? 7. Як проводити засідання авторського колективу (з якою регулярністю, за яким шаблоном тощо)?

Підготовка колективної письмової роботи передбачає як командну, так й індивідуальну роботу, які обов'язково повинні бути узгодженими. До командної роботи належать брейнстормінг (мозковий штурм), координація та

планування часу та роботи, обговорення змісту та структури тексту, рішення конфліктних ситуацій, розподіл завдань, фідбек (зворотній зв'язок). Індивідуальна робота охоплює пошук матеріалу, протоколювання, написання окремих фрагментів тексту, структурування, перевірку текстів колег та поради щодо їх перероблення.

Робочий план при підготовці групової роботи може виглядати таким чином: протягом першого тижня проводиться перша зустріч для обговорення та встановлення так званих «правил гри», перших пошуків, уточнення теми та планування. На другому та третьому тижнях відбувається пошук та оброблення матеріалу, проводяться короткі зустрічі, під час яких обговорюються здобутки та проблеми. Протягом четвертого тижня здійснюється написання першої версії головної частини роботи. П'ятий тиждень передбачає фідбек щодо першої версії та написання першої версії вступу та закінчення. Шостий тиждень присвячений переробленню всіх частин тексту. На сьомому тижні перевіряються переходи між окремими фрагментами, готується загальний документ, перевіряється його оформлення з точки зору орфографії та пунктуації. На восьмому тижні мусить бути підготовлена остаточна версія роботи й подана на перевірку.

Дмитренко О. П.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької мови

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ АВТЕНТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЇХ РОЛЬ У ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Сучасному комунікативному простору, під яким розуміють сукупність усіх зв'язків між окремими індивідами, між соціумами, країнами, державами, континентами, характерна глобалізація. Процеси глобалізації вимагають

вирішення низки питань, серед яких найважливішим є забезпечення міжмовної та міжкультурної комунікації. Нові корективи у професійну підготовку студентів вносить лінгвокультурологічна концепція навчання іноземним мовам. У сучасній лінгводидактиці склалася якісно нова теоретична парадигма, з позицій якої навчання іноземної мови розглядається вченими як формування «вторинної» мовної особистості (за Ю. Карауловим). Неоціненну роль у формуванні такої особистості відіграє використання культурного й духовного багатства країни, мова якої вивчається. Факти матеріальної й духовної культури фіксуються мовою, її мовними одиницями різних рівнів, проте основним джерелом й носієм національно-культурної інформації є національно-марковані слова та фразеологічні одиниці, наявні в автентичних джерелах, як от: у творах художньої та документальної літератури з загальнонаціональним статусом, у мові преси, радіо та телебачення, а також у професійних економічних текстах. Опрацювання таких текстів допомагає розв'язати складну проблему співвідношення національно-специфічного та універсально-людського у менталітеті різних народів, епох, культур. Прикладами національно-маркованих мовних одиниць, що відображають реалії німецького соціуму, можуть бути такі фразеологічні одиниці, як от: *auf einen (keinen) grünen Zweig (Ast) kommen* – «не мати успіху в матеріальному, економічному відношенні». ФО з'явилася вже в кінці XV століття, що підтверджується літературними джерелами. Зелену вітку древні германці вважали символом успіху, везіння, розквіту та зростання. Ось чому наречені в день весілля носили зелений вінок, а саме весілля називають *die grüne Hochzeit*. Дівчата, гадаючи про своє кохання, обривають зелені листочки, примовляючи при цьому: *von Herzen, mit Schmerzen, über alle Massen*. Поклоніння священним гаям мало першочергове значення в релігії древніх германців. Головними священними деревами (за Гріммом) були дуб (*Eiche*) та граб (*Hainebuche*). Добре відомими є німецькі прикмети щодо цих дерев, які рекомендують правильну поведінку людей під

час грози: *Buchen sollst du suchen, aber Eichen sollst du weichen* (дослівно – шукай бук, уникай дуба під час грози). Лісовий горіх, ліщина вважалися у древніх германців символом життя, життєдайної сили, родючості та кохання, наприклад ФО *in die Haseln (Haselnüsse) gehen* – «йти на побачення». З другого боку, розмір лісового горіха є невеликим, таким, що асоціюється з чимось незначним, нікчемним, тому наступний фразеологізм несе пейоративне значення: *etw. ist keine gelöcherte (hohle) Haselnus wert* – «щось коштує надто мало».

Презентація фразеологічних одиниць, розкриття їх змісту вимагає інтегрованого підходу, що передбачає екскурс в історію, культуру, мистецтво німецького етносу. Національно марковані слова та фразеологізми вимагають відповідного способу семантизації чи національно-культурного коментаря, який вплітається в текст і в ньому ж отримує подальше роз'яснення. Номінація національно маркованих слів та фразеологізмів за допомогою тексту сприяє розвитку комунікативної компетенції, збільшенню словникового запасу мовних одиниць та здійснюється з позицій комунікативно-діяльнісного підходу в лінгводидактиці, дотримання якого забезпечує активну мовленнєву діяльність студентів, викликає в них бажання висловлюватися, взаємодіяти із співрозмовником, а головне усвідомити, що мова є засобом спілкування та пізнання.

Неодмінною умовою формування комунікативних умінь є опрацювання тексту, адже засвоєння окремих слів чи виразів з тексту залишатиметься пасивним. Саме на базі тексту мова вивчається «в дії», забезпечується функціонування мовних одиниць та розвиток мовлення. Робота над текстом передбачає такі операції, як синтез, умовивід та прогнозування. Великий обсяг інформації в тексті вимагає методики гнучкого підходу до читання, до розвитку вмінь добувати інформацію різної глибини з нього та вирішення за допомогою цієї інформації поставлених комунікативних завдань.

Основним завдання роботи з автентичним текстом є виведення добутої інформації в мовленнєвий простір, тобто монологічне, діалогічне мовлення, коментування тексту, висловлювання думок до нього, постановка проблемних питань. Робота над текстом та виведення інформації з нього для усного мовлення передбачає постійну активність студентів, спрямовану на сприйняття та опрацювання всіх видів інформації (мовної, національно-культурної та змісту тексту взагалі). Добре опрацьований лексичний та граматичний матеріал тексту, розкритий його зміст, його вичерпна національно-культурна інформація уможливають творчу роботу студентів у сфері міжмовної та міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Караулов Ю.М. Русский язык и языковая личность / Ю.М. Караулов. – М., 1987. – 268 с.
2. Duden. Deutsches Universalwörterbuch / hersg. und bearb. vom Wissenschaftlichen Rat der Dudenredaktion. [Red. bearb. Mattias Wermke]. – 3., völlig neu bearb. und erw. Aufl. – Mannheim; Leipzig; Wien; Zürich: Dudenverl., 2002. – 1816 S.

Капуш А.В.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької мови

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК НАВИЧОК ПИСЬМА НА ЗАНЯТТЯХ З ДІЛОВОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Навчання письма та письмового мовлення займає особливе місце у викладанні ділової іноземної мови студентам економічних спеціальностей,

насамперед, майбутнім менеджерам зовнішньоекономічної діяльності, оскільки спілкування у бізнес-середовищі значною мірою відбувається в письмовій формі.

Формування навичок письма відбувається на початкових етапах вивчення мови і передбачає оволодіння орфографією та виконання тренувальних (мовних) вправ у письмовій формі. З метою навчання орфографії пропонуються такі види вправ: знайти в тексті німецькі еквіваленти вказаних українських слів, виписати та назвати їх вголос; вибрати зі списку кореневі, похідні, складні слова, розподілити їх за групами та записати; згрупувати слова зі списку за частинами мови; утворити іменники від дієслів або дієслова від іменників, перевірити себе за словником та записати вказані слова; перетворити кількісні числівники в порядкові; утворити слова за словотвірними елементами; вирішити кросворд; записати слова з теми по пам'яті; виконати лексичний або текстовий диктант тощо. До письмових тренувальних мовних вправ належать такі завдання, як: розкрити дужки в реченні; об'єднати кілька речень в одне; трансформувати пряму мову в непряму; об'єднати розрізнені репліки діалогу та записати їх у вигляді єдиного логічного тексту і т.п.

Іншомовна комунікативна компетенція є одним із складників професійно орієнтованої міжкультурної комунікативної компетенції майбутніх економістів. Формування вміння здійснювати комунікацію в письмовій формі, наприклад, вести ділову переписку з партнерами по бізнесу, є одним із головних завдань у викладанні ділової іноземної мови. Навчання письмового мовлення включає мовленнєві вправи для навчання створення письмового повідомлення, письмово-мовленнєві вправи, зумовлені читання, аудіювання та усного спілкування. Як підготовчі вправи для написання листів можуть бути використані такі види завдань: проглянути наведені мовленнєві формули, використані в листі, та запам'ятати різні способи вираження вдячності; виписати зі списку мовленнєві формули, що

виражають підтвердження отримання листа, сподівання на швидку відповідь, заключних фраз листа; проглянути тексти листів та визначити комунікативно-сміслові завдання кожного з них; визначити характер листа за його структурою (опис, повідомлення, розповідь, запрошення тощо); визначити засоби викладення думок (перехід від однієї думки до іншої, засоби звернення до адресату, засоби вираження відношення автора та оцінки того, що описується).

Ключовим моментом є максимально комунікативне спрямування вправ та розвиток креативності студентів при виконанні письмових завдань. Наприклад, уже на початковому етапі вивчення мови студентам пропонується виконати такі вправи, як написання листівки з відпустки, листівки з привітанням з нагоди певної події тощо. Умотивованість комунікативних завдань та апелювання до власного життєвого досвіду студентів суттєво підвищує їх інтерес до вивчення мови.

Оскільки використання електронної пошти та інших технічних засобів комунікації є невід'ємною частиною сучасної ділової діяльності, німецький мовленнєвий етикет, який використовується при листуванні електронною поштою (нім.: *Netiquette*), потребує спеціального розгляду на заняттях з ділової іноземної мови. На початковому етапі студентам пропонується навчитися писати електронні листи такого змісту: запрошення, призначення терміну зустрічі (згода чи відмова), резервування номеру в готелі тощо. Наступним етапом є безпосередньо навчання написання ділових листів (лист-запит, лист-замовлення, рекламація тощо), у тому числі з використанням описаних вище видів завдань. Проте розвиток письма та писемного мовлення на заняттях з ділової німецької мови не повинен обмежуватися лише написанням ділових листів, оскільки комунікація в економічній сфері охоплює великий жанровий діапазон текстів, до якого належать, наприклад, анотація, реферат, звіт, договір тощо. Практично орієнтованими є також такі види завдань, як написання автобіографії, резюме та мотиваційного листа.

**ПОТРЕБИ СТУДЕНТА ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ ПРИ
ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОХ МОВИ ТА ЇХ ЗАДОВОЛЕННЯ ЗАСОБАМИ
НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА-КОМП'ЮТЕРНОЇ ПРОГРАМИ
«НІМЕЦЬКА МОВА ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ДИСТАНЦІЙНОГО
НАВЧАННЯ. ІНТЕРАКТИВНИЙ ПРАКТИКУМ» (2014)**

На відміну від аудиторної форми навчання іноземної (німецької) мови з перманентною можливістю отримання консультаційної допомоги викладача дистанційне навчання має передбачати максимальну автономізацію студента під час вивчення курсу. Така автономність навчальної роботи розуміється автором не лише як територіальна віддаленість студента від викладача та/або ВНЗ, але й як уможливлення навчальної роботи студента з інтерактивними навчальними програмами свого ВНЗ як в режимі **online**, так і без «прив'язки» до сервера навчального закладу в режимі **offline**. За такого розуміння автономності навчання студент отримує необмежену можливість працювати з інтерактивним навчальним матеріалом будь-де та будь-коли, а, крім того, значно розширюється (до найвіддаленішого села) коло потенційних студентів ВНЗ, який володіє такими технологіями.

В умовах дистанційного виконання завдань, вправ тощо ідентифікація їх виконавця є сумнівною. За цієї технології всі види контролю та оцінювання мають відбуватися лише за присутності викладача для верифікації самостійності виконання.

Тому навчально-тренувальні вправи інтерактивного курсу мають не лише змістовно та технологічно готувати студента до здійснення практичної

комунікації, а й до презентації набутих ним знань, умінь та навичок під час проміжного та підсумкового контролю. Із цього випливає, що студент протягом навчально-тренувального етапу мусить мати можливість попрацювати з повномасштабним **прикладом контрольного завдання** для ознайомлення з методично-технологічними особливостями інтерактивного контролю та розуміння принципів оцінювання. Такий приклад повинен мати достатньо опцій для всебічного аналізу студентом.

Автор цієї статті вважає, що перед потенційним студентом дистанційної форми навчання можуть поставати питання на зразок:

- чи можу я у випадку втрати зв'язку із сервером ВНЗ, тобто виходу з режиму **online**, працювати достатньою для мене мірою автономності – у режимі **offline**? (Маючи на увазі, що те, що можна режимі **offline**, за умовчанням можна в режимі **online**);
- чи доступна при виконанні завдань у режимі **offline** постійна та достатня консультативна допомога щодо технології опрацювання інтерактивних завдань, щоб я зміг побачити та зрозуміти свою помилку;
- чи можу я бути переконаним у правильності виконаного навчального кроку в рамках інтерактивного завдання в режимі **offline**;
- чи можу я з'ясувати свою проблему при виконанні інтерактивних вправ у режимі **offline**;
- чи зможу я в режимі **offline** «зазирнути» в інші, припустимі в межах сформульованого завдання, варіанти виконання конкретного пункту (адже мова дуже варіативна);
- чи дозволено мені в режимі **offline** виконання інтерактивних завдань в **усному** режимі, але з уможливленням перевірки правильності виконаного;
- чи матиму я в режимі **offline** можливість оглядового перегляду завдань та відповідей певної вправи (наприклад, з метою закріплення матеріалу або порівняльного аналізу варіантів відповідей);

- чи надається мені в режимі **offline** допомога у двосторонньому перекладі слів;
- чи буду я (за потреби) мати в режимі **offline** можливість прочитати результативний текст без повторного виконання всієї вправи;
- які фрагменти навчального матеріалу я (за необхідності) зможу в режимі **offline** перенести на паперовий носій (адже мати комп'ютер /ноутбук/ при собі не завжди зручно);
- чи узгоджені між собою технології опрацювання тренувальних/навчальних завдань та завдань контрольних робіт;
- чи можна в режимі **offline** виконати пробну /тренувальну/ контрольну роботу та проаналізувати її результати для з'ясування технологічних помилок виконавця з метою їх запобігання;
- чи та якою мірою розширюються можливості роботи в режимі **online**?

Рішення, які задовольняють питанням, що поставлені вище, знайдені та втілюються у «Навчальному посібнику-комп'ютерній навчальній програмі «Німецька мова економіки для дистанційного навчання. Інтерактивний практикум» (Основи для повсякденного спілкування підприємця. Комп'ютерна навчальна програма для вивчення німецької мови вдома, у відрядженні або на відпочинку) (2014), який створюється автором цієї статті з урахуванням усіх аспектів досвіду використання протягом 2006-2013 років в аудиторній та позааудиторній роботі (**особливо зі студентами – вечірниками та заочниками**) у КНЕУ ім. Вадима Гетьмана його навчальної комп'ютерної програми «**Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Початковий курс**» (свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №20883, видане Державним департаментом інтелектуальної власності МОН України 12.06.2007 року).

Цей посібник, спрямований на задоволення, як мінімум, потреб студентів I–II курсів спеціальності 6503 (міжнародна економіка та менеджмент), уможливорює активну навчальну роботу в автономному

інтерактивному режимі. Він спонукає особу, що навчається, до активного засвоєння та розвитку мовленнєвих умінь та навичок у 326 лексичних та комплексно-тренувальних вправах (КТВ) + 9 вправах тренінгу «Сильні та неправильні дієслова».

Згаданий інтерактивний практикум уможлиблює виконавцю розвиток впевненості у правильності зробленого навчального кроку та дозволяє позитивні відповіді на усі питання потенційного студента, сформульовані на початку статті.

Під час роботи інтерактивна комунікація виконавця з навчальною програмою практично адекватно відтворює потреби реальної комунікації.

Режим **online** доповнює функції цього інтерактивного практикуму можливістю комунікації з викладачем та завдяки спеціальним функціям розширює інформаційно-консультаційні можливості студента.

Спеціально для потреб дистанційного навчання автором створена та апробована повномасштабна пробно-тренувальна інтерактивна контрольна робота **«Приклад модульного контролю»**. Її метою є уможливлення ознайомлення студента зі специфічними технологічними відмінностями виконання інтерактивної оціночної контрольної роботи. Студент може не лише здійснити пробне виконання контрольної роботи та вивчити технологічні особливості її виконання, а й ознайомитися із змістом та формуванням оціночної частини і вимогами до додаткової перевірки та остаточного оцінювання викладачем.

«Приклад модульного контролю» не входить до **банку інтерактивних модульних контрольних завдань** до згаданого практикуму (їх наразі – 26), але технологічно є їх аналогом.

Автором рекомендуються такі електронні джерела:

1. Навчальна комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Початковий курс» (Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір № 20883 від 12.06.2007 р. Державного

департаменту інтелектуальної власності МОН України), створеної автором статті у попередні роки згідно з планом кафедри щодо підготовки навчально-методичної літератури та створення навчально-методичних матеріалів нового покоління та переданої для використання Університетом та його філіями згідно з Договором №148 від 18 листопада 2008 р. і доступною через сервер WebCT для студентів КНЕУ усіх форм навчання.

2. «Навчальний посібник – навчальна комп'ютерна програма «Німецька мова для економістів. Інтерактивний практикум. Частина II» (Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №45888 від 03.10.2012 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України); доступна через сервер WebCT для студентів КНЕУ усіх форм навчання.

3. «Комп'ютерна програма «Навчальний посібник - комп'ютерна навчальна програма «Німецька мова економіки для дистанційного навчання. Інтерактивний практикум I» (Основи для повсякденного спілкування підприємця. Комп'ютерна навчальна програма для вивчення німецької мови вдома, у відрядженні або на відпочинку) (2014), (Свідоцтво по реєстрацію авторського права на твір №53441 від 31.01.2014 р., видане Державною службою інтелектуальної власності України)

Копил Г.О.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри німецької мови

ФОРМУВАННЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ОРИГІНАЛЬНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Останнім часом у галузі вивчення іноземної мови фахового спрямування для ділового спілкування став актуальним аспект формування міжкультурної або крос-культурної компетенції як важливого складника професійної

компетентності майбутніх фахівців з міжнародної економіки. Це пов'язано з розширенням міжнародних економічних зв'язків у загальному контексті руху світового розвитку до глобалізації та інтеграції в усіх сферах життя.

У навчальному процесі викладання та вивчення іноземних мов використовуються здебільшого підручники, які, безперечно, були й будуть основним навчальним засобом, особливо на початкових етапах. Зауважимо, що невід'ємною компонентою навчального процесу іноземної мови є текст. Текст представляє собою закінчене повідомлення, виражене у вербальній формі. Найчастіше тексти беруться з друкованих джерел, оскільки це може бути певним гарантом їх автентичності. Робота з текстами – це не тільки необхідна умова оволодіння студентами навчальною програмою, а й найважливіша передумова їх професійного, світоглядного становлення, культурного, духовного, національно-ідейного, екологічного виховання. У плані формування фахівця нового покоління неможливо обійтися без цього цінного надбання людської цивілізації – джерела знань, особливо зараз, коли зростає значення самостійної роботи студентів. Саме тому текст став одним із основних об'єктів дослідження у багатьох науках, зокрема таких, як мовознавство, лінгвістика, методика викладання іноземних мов.

Відтак, текстовий матеріал, з якого складаються друковані джерела інформації, залишається головним засобом навчання. Проте останнім часом значно розширилися можливості збагачення навчального процесу як в технічному плані, так і в інформаційному. Необмежений потік інформації мережі Інтернет дозволяє не обмежуватися лише друкованими джерелами інформації. Особливо цінними для формування інтеркультурологічної компетенції є оригінальні періодичні видання, які з будь-якого фаху без проблем можна знайти в мережі (наприклад, у *Deutsche Zeitungen und Zeitschriften online* за адресою: <http://www.goethe.de/ins/br/cur/bib/zuz>). Цінність та унікальність цього джерела інформації пояснюється своєю абсолютною автентичністю. Під автентичними текстами розуміються

«тексти, які носії мови продукують для носіїв мови, тобто власне оригінальні тексти, створені для реальних умов, а не для навчальної ситуації». Саме в таких текстах можна знайти, окрім актуальної інформації, віддзеркалення сучасної підприємницької культури ділових осередків країни цільової мови.

Основу навчання на основі текстового матеріалу становить, по суті, цілеспрямоване долучення до смислової інформації, яка міститься в текстах. Для формування навичок міжкультурної комунікації важливо усвідомити, що автентичні тексти дають нам, окрім фахових знань, знання соціальні – життєві цінності і норми, норми комунікативної поведінки, які накопичені людьми в теоретичній та практичній діяльності як виразників загальної та ділової культури їх соціуму. Ці знання необхідні фахівцю для побудови успішного міжкультурного діалогу. Отже, для формування вищеназваної компетенції важливим є не лише розуміння смислової інформації тексту, що становить основу його змісту, а й розуміння його інтерпретації на інтеркультурологічному рівні.

Варто зауважити, що загальне розуміння змісту мовленнєвого повідомлення зовсім не свідчить про те, що текстова інформація інтерпретована адекватно. Отже, автентичний текст оригінального періодичного видання – це, перш за все, складна комунікативна одиниця вищого порядку, яка являє собою прообраз, продукт та предмет комунікативно-пізнавальної діяльності, а правильне з точки зору культури трактування тексту уможлиблює формування крос-культурної компетенції. Крім того, автентичний текст найчастіше використовується з інформативною метою, тобто фактографічною. Типові завдання роботи з текстом першого етапу, або першого порядку, – переклад, вивчення нових слів, зворотів, складання питань до тексту, анотація, переказ тощо. Зі студентами вищого рівня володіння мовою можна проводити також обговорення змісту статті та дискусії щодо проблемних аспектів статті. У результаті виконання завдань першого порядку формуються загальні мовно-мовленнєві знання та

комунікативні навички студентів. Для формування міжкультурної компетенції характерні завдання для роботи з автентичним текстом другого етапу, тобто більш поглибленого рівня – трактування тексту на інтерпретаційному рівні. Один з аспектів такого рівня – розпізнання краєзнавчої, лінгвокраєзнавчої та міжкультурної інформації ділового змісту.

Слушно підкреслити, що, окрім згаданих аспектів роботи з автентичним текстом, дуже важливим є як результат міжкультурної інтерпретації опрацьованого матеріалу аналіз корисної інформації щодо цікавого для нас передового досвіду не лише для започаткування і розвитку ділового партнерства, а й можливість запозичення кращих його зразків на теренах нашої вітчизняної економіки. Приміром ідеї, пов'язані з подоланням кризи, покращенням навколишнього середовища, започаткуванням особистої справи, вирішенням конфліктних ситуацій тощо. Нерідко можна знайти статті з інформацією про співпрацю німецьких підприємців з партнерами країн СНД та критичні висловлювання закордонних колег щодо нашої підприємницької культури, ефективності співпраці та можливих ризиків. Урахування та адекватна інтерпретація цієї інформації може суттєво допомогти в запобіганні небажаних нюансів у співпраці.

Використання такого підходу в роботі з періодичними виданнями мовою оригіналу цілком відповідає завданням, що стоять сьогодні перед вищою освітою, і має впливати на формування міжкультурної компетенції, що сприятиме створенню міцніших основ для участі майбутніх фахівців з міжнародної економіки в безпосередньому й опосередкованому діалозі культур та також створенню умов для більш ефективного міжнародного ділового партнерства.

Курченко Л.М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри німецької мови

ЩОДО ФУНЦІОНУВАННЯ МЕТАФОРИ У ФІНАНСОВО- БАНКІВСЬКОМУ ДИСКУРСІ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Актуальність цього дослідження зумовлена підвищенням інтересу наукової спільноти до метафори не тільки як до стилістичного тропу та лінгвістичного явища, але й як до універсального когнітивного інструменту людства.

Проблема метафори вивчається понад дві тисячі років. Її витoki містяться ще в аристотелевській «Поетиці». Проте аж до початку ХХ ст. метафора розглядалася, перш за все, у своїй естетичній функції як стилістичний засіб або художній прийом. Лише після так званого «лінгвістичного повороту» у науковій культурі на початку ХХ ст., коли мова почала розглядатися як специфічний спосіб людського буття, коли позамовне пізнання світу людиною було визнане неможливим, а мовний знак перебрав на себе, за термінологією Ф. де Соссюра, не тільки «план вираження», але й (що більш суттєво) «план змісту» думки [2, с. 15], представники різноманітних соціально-гуманітарних наук від філософії, когнітології, психології, лінгвістики, політології, теорії маркетингу, реклами та менеджменту звернули увагу на величезний когнітивний, гносеологічний і прагматичний потенціал метафори та різноманітність її функцій у комунікативному процесі.

Метафори відіграють значну роль у формуванні оцінок людей, предметів, явищ і подій, вони здатні задавати реципієнтам певні стандарти сприйняття та свідомості [3, с. 28]. Використання метафоричних одиниць з метою реалізації прагматичних цілей відправника повідомлення становить її *прагматичну* функцію. Метафори виконують важливу роль у процесах

мисленнєвого відображення реальності та пізнання світу, сприяють розширенню знань про об'єктивну дійсність, що становить їхню *когнітивно-гносеологічну* функцію. Метафора відображає фундаментальні культурні цінності, є основою архетипів і символів будь-якої людської спільноти, і таким чином виконує *культурологічну* функцію. Метафора є незамінним засобом вербалізації явищ і властивостей внутрішнього світу людини, її суб'єктивної реальності (емоцій, почуттів, уяви), у цьому полягає її *психологічно-емотивна* функція. *Естетична функція* метафори є найбільш дослідженою і полягає у створенні художніх образів на основі перенесення окремих ознак з одного об'єкта на інший.

Наша гіпотеза полягає в тому, що у фінансово-банківському дискурсі метафора використовується, перш за все, 1) у своїй когнітивно-гносеологічній функції, що зумовлено абстрактною природою грошей та їхніх властивостей, та 2) прагматичній функції, що пояснюється прагненням комунікантів впливати на прийняття рішення іншими людьми через формування у них певного ставлення до предмета рішення. Адже встановлено, що «у сучасній ринковій економіці як суб'єктно-орієнтованій присутній особистісний фактор: більшість економічних операцій так чи інакше зачіпають інтереси людини. Мовним засобом, який допомагає експлікувати, репрезентувати інтереси соціальної групи та її членів, в економічному дискурсі найчастіше виступає метафора, тому що мова метафор знаходить більший емоційний відгук у слухачів, аніж повсякденна мова» [1, с. 7].

Матеріалом для аналізу функціонування метафори у фінансово-банківському дискурсі послугувала випадкова вибірка у формі доповіді члена правління Бундесбанку д-ра Андреаса Домбрета в Інституті монетарної та фінансової стабільності «Держава як банкір?» від 28.01.2014 [5, с. 13].

Ми розподілили метафори за сферою функціонування на три класи:

- протометафори (загальнономовні «стерті», або латентні метафори – вербальні маніфестанти абстрактних понять, які історично несуть у собі перенесену ознаку більш конкретного предмета, та їхні морфологічні деривати, наприклад, «im Gleichgewicht sein», «grenzenüberschreitend»);
- дискурсивні метафори («готові» метафори, що набули певного поширення у фінансово-банківському дискурсі, але ще чітко відрізняються від стандартної лексики образністю перенесеної ознаки, наприклад, «Sanierung einer Bank», «Abwicklung einer Bank»);
- авторські метафори (метафори, утворені відправником комунікативного повідомлення і властиві лише цьому індивідуальному тексту, наприклад: «Gleichzeitig müssen wir den einheitlichen Abwicklungsmechanismus *als eine tragende Säule der europäischen Bankenunion installieren*»).

Метафор у цьому тексті виявилось несподівано багато, беручи до уваги його жанр (доповідь) та дискурсивні характеристики комунікативної події (виступ представника центрального банку перед широкою аудиторією науковців-фінансистів). Не враховуючи повторів, на матеріалі загальним обсягом 2257 слів, було виявлено 148 метафор (6,6% від загальної кількості лексем), зокрема, – 71 (3,1%) загальнономовних латентних метафор; 57 (2,5%) дискурсивних метафор фінансово-банківської сфери та 20 (1%) авторських метафор.

Варто зауважити, що досить високий показник авторських метафор а аналізованому тексті досягається, зокрема, за рахунок комунікативного прийому цитування публіцистичних творів, а отже, відправник повідомлення, з одного боку, досягає бажаного прагматичного ефекту, а з іншого боку, нібито залишається в рамках офіційно-ділового стилю, у якому «не вітають» художню метафоризацію.

Отже, результати здійсненого вибіркового дослідження суперечать поширеній думці про те, що ділова німецька мова не є метафоричною. Зокрема, таку думку обстоює В.І. Шувалов у висновках своєї докторської дисертації

«Метафора в лексичній системі німецької мови», де він зазначає: «Стосовно стилю ділового спілкування можна із впевненістю стверджувати, що йому, в силу комунікативної специфіки, практично не притаманна метафорична номінація» [4, с. 5].

Окремим доказом хибності цього твердження є існування універсальних міжмовних дискурсивних метафор типу «Sanierung einer Bank», «Bail in», «Bail out», «Moral-Hazard-Probleme» тощо, зареєстрованих у нашому дослідженні, що свідчить про наявність і популярність метафор у фінансово-банківському дискурсі незалежно від мови спілкування та про можливість запозичення метафоричних номінацій з однієї мови в іншу. Отже, тема функціонування метафори в діловому німецькому мовленні потребує подальшого ретельного вивчення.

Список використаних джерел:

1. Махницкая Е.Ю. Метафора в современном экономическом дискурсе и принципы ее лексикографического описания / Е.Ю. Махницкая. – Автореф. дисс. 10.02.01, канд. филол. н. – Ростов-на-Дону, 2003. – Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat <http://www.dissercat.com/content/metafora-v-sovremennom-ekonomicheskom-diskurse-i-printsipy-ee-leksikograficheskogo-opisaniya#ixzz2sQnwbrGx>.
2. Меньшиков А.А. Когнитивный потенциал метафоры в системе научного дискурса. – Автореф. дисс. к. филол. н. 09.00.08. – Владивосток, 2009. <http://www.dissercat.com/content/kognitivnyi-potentsial-metafory-v-sisteme-nauchnogo-diskursa#ixzz2sQ18OCP4>.
3. Никитина М.А. Функционирование метафоры в заголовке экономического текста прессы. – Автореф. дисс. 10.02.04, к. филол. н. – Хабаровск, 2010. – <http://www.dissercat.com/content/funktsionirovanie-metafory-v-zagolovke-ekonomicheskogo-teksta-pressy#ixzz2sQmmFD13>.

4. Шувалов В. И. Метафора в лексической системе немецкого языка. – Автореф. дисс. д. филол. н. спец. 10.02.04. – М., 2006. – <http://cheloveknauka.com/metafora-v-leksicheskoy-sisteme-nemetskogo-yazyka>.

5. Dombret Andreas. Der Staat als Banker. – Institute of Monetary and Financial Stability. – Frankfurt a. M., 2014. <http://www.bundesbank.de/Redaktion/DE/Reden/2014/2014>.

Микал Т.А.,
старший викладач
кафедри німецької мови

КОНТАКТ МІЖ СТУДЕНТАМИ НА ЗАНЯТТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАПОРУКА ФАХОВОГО УСПІХУ

Існує багато визначень терміна «комунікація». Підходи можуть бути як через соціально-філософські науки, так і психопедагогічні.

Проте, незважаючи на відмінності, комунікація як суспільне явище становить основу практичної, творчої та пізнавальної діяльності. Комунікація є універсальною умовою людського буття та складником її сутності.

Комунікація в контексті міжособистісних відносин є, перш за все, спілкуванням. Будь-які відносини розкриваються та реалізуються через спілкування. За визначенням психолога Г.М. Андреевої, існують три взаємопов'язані сторони спілкування: комунікативна (що являє собою обмін інформацією між людьми), інтерактивна (обмін видами діяльності) та перцептивна (тобто процес сприйняття та встановлення взаємозв'язку між партнерами). Саме на перцептивну сторону спілкування автору хотілось би звернути увагу.

Коли йдеться про те, щоб призначити на посаду керівника певного проекту, то важливу роль у розв'язанні цієї проблеми відіграє не лише його фахова кваліфікація, а й те, як він поводить себе з колегами. У німецькій мові в такому разі говорять про «Schlüsselqualifikationen». Такого роду кваліфікація тісно пов'язана з певною позицією, точкою зору фахівця. Він думає не лише про те, що йому особисто надасть певні переваги, принесе вигоду, але й бере до уваги інтереси інших. Він працює не один, а в колективі, дослухається до нього, адже після завершення роботи над проектом треба дійти до спільного знаменника, об'єднатися навколо одного рішення.

У цьому сенсі контакт між студентами на заняттях з іноземної мови при виконанні певних завдань відіграє важливу роль. Наприклад, доцільно: давати завдання, які мають кілька правильних рішень; формулювати проблему, для розв'язання якої будуть важливими різні думки; працювати в парах; працювати в малих групах від 3 до 5 студентів.

Такі види роботи можуть передувати дискусії в аудиторії, під час якої збирають й обговорюють надані аргументи. У такий спосіб готують і рольову гру, під час якої студенти вчаться об'єднуватися, формулювати власні думки та пропонувати їх на загальне обговорення.

Під час дискусії студенти надають результати своєї роботи, вчаться слухати інших і приймати спільне рішення. При цьому дуже важливим є набуття умінь, що можуть бути корисними у подальшій фаховій діяльності, а саме:

- умінь збирати і формулювати ідеї;
- умінь формулювати власну думку щодо ідей інших;
- умінь висловити погодження або непогодження з іншими ідеями;
- умінь сформулювати альтернативні пропозиції;
- умінь обґрунтувати власні ідеї;
- умінь поставити запитання та дослухатись іншої думки;
- умінь формулювати компромісне рішення;

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Володіння іноземною мовою – це та професійна і культурна база для фахівця будь-якої спеціальності, що дає йому можливість бути рівноправним партнером у міжнародному співробітництві. Особливістю викладання іноземної мови у вищих навчальних закладах економічного профілю є фахове спрямування вивчення мови та підпорядкування методів, матеріалів і прийомів викладання досягненню кінцевої мети – виробленню вмінь та навичок усного та письмового спілкування випускників університету іноземною мовою у відповідних сферах економіки, науки та повсякденної діяльності. Такий підхід у викладанні іноземних мов забезпечує підвищення рівня професійної компетенції та загальної культури студентів.

У вищих закладах освіти перевага надається активним методам навчання, які спрямовані на формування у студентів самостійності, варіативності, критичності мислення. Найпотужнішим джерелом пізнавальної активності студентів, розвитку їхніх творчих здібностей, інтересів, умінь і навичок та інших інтелектуальних чинників сьогодні є нові інноваційні технології. Інноваційні технології в освіті – це, насамперед, інформаційні та комунікаційні технології Інтернету, які забезпечують індивідуальний підхід та диференціацію навчання з урахуванням здібностей студентів.

Інноваційні технології містять такі підходи до викладання іноземних мов: інтерактивні методи викладання; використання технічних засобів навчання.

Нові мультимедійні засоби, у яких використовується аудіовізуальний формат, надають можливості, яких традиційні підручники надати не можуть. Наявність таких засобів дає викладачам можливість планувати певні види діяльності, що вносять елемент зацікавленості в навчальний процес. Вони дозволяють створити активне комунікативне середовище, у якому здійснюється навчання.

Інтернет як інформаційна система пропонує різноманіття інформації і ресурсів: електронна пошта, телеконференції, відеоконференції, можливість публікації власної інформації, утворення власної домашньої сторінки та розміщення її на Web-сервері, навчальні програми (wirtschaftsdeutsch.de; klett.de/daf-prüfungen); доступ до інформаційних ресурсів (ddradio.de); довідкові каталоги та пошукові системи. Можливості використання інтернет-ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для отримання будь-якої необхідної інформації для викладачів і студентів: країнознавчий матеріал, політичні новини, економічні статті з німецьких газет і журналів, необхідний навчальний матеріал і т. д.

Отже, використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет, можна, інтегруючи їх у навчальний процес, більш ефективно вирішувати цілий ряд дидактичних завдань:

- удосконалювати вміння аудіювання на основі автентичних звукових текстів мережі Інтернет;
- удосконалювати вміння монологічних і діалогічних висловлювань у дискусії;
- покращувати навички писемного мовлення, складаючи листи, есе, твори, реферати та інше;

- поповнювати свій словниковий запас як активний, так і пасивний, лексикою сучасної німецької мови;
- отримувати країнознавчі знання, які включають мовний етикет, особливості культури, традицій країни досліджуваної мови;
- формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності студентів на основі систематичного використання «живих» матеріалів під час обговорення актуальних проблем. Отже, упровадження інноваційних методів однозначно поліпшує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння студентами, підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови, створює умови для більш тісної співпраці між викладачем та студентами.

Постригань А.В.,
викладач кафедри німецької мови

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Традиційна модель освіти, спрямована на надання майбутньому спеціалісту необхідних знань, умінь, навичок, у наш час втрачає перспективність. Постає потреба змінити стратегічні, глобальні цілі освіти, перемістити акцент зі знань спеціаліста на його людські, особистісні якості, які постають водночас і як мета, і як засіб його підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Тому головна мета вищого навчального закладу, згідно з Національною доктриною розвитку освіти та законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Болонською конвенцією, виходить за межі підготовки лише фахівців. Вона полягає в забезпеченні пріоритетності розвитку особистості, організації навчального процесу з розвитку її творчих здібностей.

На думку академіка І.А. Зязюна, найважливішими цілями створення системи неперервної освіти є, по-перше, творча діяльність спеціаліста, здатність до гнучкої її переорієнтації згідно зі змінами в системі соціальних і культурних інститутів сучасного суспільства, орієнтованого на людські цінності; по-друге, формування особистісних якостей людини, які визначають не лише її суто професійні характеристики, а й стиль мислення, рівень культури, інтелектуальний розвиток. Рушійною силою і джерелом розвитку особистості є її творчий потенціал.

У процесі продуктивної діяльності творчий потенціал реалізується й нагромаджується у творчій активності особистості. Відповідно, творчий потенціал і творча активність особистості виступають у цьому феноменологічному ряді в парі, доповнюючи одне одного. Творча активність визначається ступенем залучення особистості до перетворювально-творчої діяльності на основі творчого потенціалу. Вона є умовою виявлення і розвитку творчого потенціалу особи та механізмом реалізації її творчих здібностей. Творча активність виявляється у трьох категоріальних формах: в особистості як творчому потенціалі у вигляді інтеріоризації, у соціумі як творчому процесі діяльності у вигляді екстеріоризації з метою створення і поширення творчого досвіду і знову в особистісній інтеріоризації як творчому особистісному новоутворенні, набуваючи на основі здобутого творчого та інтелектуального досвіду нової форми особистісного саморозвитку.

Реалізація творчого потенціалу в інноваційній діяльності незмінно пов'язана з механізмом інтелектуальної активності суб'єкта, продуктивністю підсвідомих процесів. Від багатого творчого потенціалу як підсвідомого процесу залежить рівень творчої самореалізації і саморозвитку особистості.

Отже, головним джерелом її розвитку є творчий потенціал, який реалізується у творчому зусиллі, а провідним мотивом – прагнення до самоактуалізації і самореалізації. Він не є вродженим, його не можна набути

у процесі освіти, як знання, вміння, навички. Від вроджених здібностей психофізіології людини творчий потенціал залежить тільки певною мірою, але його актуальний стан залежить від цінностей самої людини, від її внутрішніх зусиль задля культивування у собі творчої потенції. У результаті своїх творчих зусиль людина може навіть підпорядкувати своїй волі, цілям і планам власну психофізіологічну організацію, свій темперамент.

На думку Л. Орбан-Лембрик, потенціал розвитку особистості закладено в ній самій, у її потребах та здібностях, особливо в спрямованих на саморозвиток. Серед умов, що стимулюють розвиток творчих здібностей особистості, виокремлюються такі: а) ситуації незавершеності або відкритості (на відміну від регламентованих, суворо контрольованих); б) спонукання до постановки питань; в) стимулювання відповідальності й незалежності; г) акцент на самостійних розробках, спостереженнях, почуттях, узагальненнях тощо. Велика роль у розвитку особистості належить соціальній групі, у якій вона долучається до спільного розв'язання творчих завдань.

Отже, творчий потенціал – це передумова для творчого процесу, з одного боку, та його результат – з іншого. І якщо особистість реалізує у своєму житті більше ресурсів, ніж у неї є на певний конкретний проміжок життя, якщо вона висуває перед собою далекі цілі і спрямовує творчі зусилля на втілення власних мрій, то це підвищує її творчий потенціал. Таку життєву стратегію можна схарактеризувати як життєтворчість. Якщо спостерігається зворотний процес – пасивність, інфантилізм особистості, за яких вона не розвиває вроджених задатків, можливостей, здобутих від середовища (освіта, навчання, виховання), не проявляє активності в пошуках застосування власних можливостей і уподобань, то відбувається збіднення особистості.

Провідними напрямками розвитку та вдосконалення навчального процесу є посилення факторів, стимулюючих творчу індивідуальність студента-майбутнього спеціаліста, створення умов для її вияву та розвитку, а

також максимальне використання резервних можливостей для активізації інтересу студентів до самозбагачення творчого потенціалу.

Ця проблема є актуальною для нашого суспільства, яке переходить від жорстко детермінованого до ринкового, у якому в умовах вільної конкуренції працюють фахівці, спроможні приймати самостійні рішення, бути активними й творчими, достойно представляти інноваційно-інтелектуальний потенціал країни – основного орієнтиру реформування освіти.

Приходько Н.Г.,
старший викладач кафедри німецької мови

ТЕХНОЛОГІЯ MIND MAPPING У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Однією з передумов ефективного викладання іноземних мов у вищій школі є упровадження та використання сучасних новітніх технологій у навчальному процесі, що сприяє його вдосконаленню та урізноманітненню, забезпечує перехід від механічного заучування студентами лексичних і граматичних матеріалів до усвідомленого та креативного навчання.

Як свідчить зарубіжний та вітчизняний досвід, особлива увага у викладанні іноземних мов приділяється запровадженню технології mind mapping, яка базується на асоціативних розумових процесах та передбачає розроблення mind maps (інтелект-карт). Вони мають вигляд схеми, що розміщується на аркуші паперу форматом від А-3 до А-4, у центрі якого розташовані ключове поняття, ідея, проблема чи питання, які потрібно дослідити або проаналізувати. Пов'язані з об'єктом аналізу поняття

зазначаються на гілках, що відходять від центру. Результати такої роботи презентуються студентами під час практичного заняття.

Інтелект-карти використовуються для створення, візуалізації, структуризації і класифікації ідей та являють собою засіб вирішення завдань, ухвалення рішень, аналізу подій, підсумку інформації тощо.

Ця технологія спрямована не тільки і не стільки на фіксацію результату та його презентацію, а, насамперед, на розвиток техніки мислення – з'ясування основних, допоміжних, залежних компонентів проблеми чи питання, їх взаємозв'язку і зумовленості – і тим самим забезпечує глибше розуміння та засвоєння студентами навчального матеріалу.

Використання mind maps можливо під час виконання будь-яких видів завдань, наприклад, підготовки та презентації проектних робіт, вирішенні проблемних завдань, прийнятті рішень, мозкового штурму, прогнозуванні подій, проведенні групових дискусій, диспутів тощо. Така форма роботи мотивує студентів до активної творчої діяльності як в групі, так й в міні-групах або індивідуально, стимулює розвиток навичок і вмінь усного й писемного мовлення, сприяє набуттю комунікативних компетенцій.

Залучення mind maps у навчальний процес також надає викладачеві змогу продуктивніше подавати граматичні та лексичні матеріали, вводити граматичне правило або конструкцію, розташовуючи приклади їхнього застосування на окремих гілках та роблячи на них акцент. Також побудова лексичних тем за допомогою інтелект-карт дозволяє лаконічно й логічно систематизувати та візуалізувати навчальний лексичний матеріал, що сприяє швидшому його засвоєнню.

Студенти активно та із зацікавленістю виконують різні завдання за допомогою mind maps, креативно підходять до розв'язання певних проблем та питань, удосконалюючи при цьому свій інтелектуальний потенціал та тренуючи мовленнєві навички.

Mind mapping може також успішно застосовуватися як на практичних заняттях, так і при виконанні індивідуальних завдань, а також під час самостійної роботи для конспектування, анотування та повторення лексичних та граматичних матеріалів, рефлексії, підготовки до іспитів тощо. Перевірку виконання домашнього завдання також можна урізноманітнити за допомогою інтелект-карт.

Отже, побудова mind maps є схематично вираженим процесом нашого мислення, продуктом діяльності нашого мозку, тому може використовуватися у будь-якій сфері, де потрібно вдосконалювати інтелектуальний потенціал особистості, а особливо – при оволодінні іноземними мовами. Технологія mind mapping як ефективний інструмент структурування та аналізу інформації та її візуалізації дозволяє прискорити вивчення навчальних матеріалів і суттєво підвищити ступінь їх засвоєння та практичного використання.

Варто додати, що запровадження цієї інноваційної технології в навчальний процес забезпечує усвідомлене навчання та сприяє формуванню особистої відповідальності студентів за його результати.

Прокопчук Л.В.,
викладач кафедри німецької мови

INTERKULTURELLE WIRTSCHAFTSKOMMUNIKATION IN LINGUISTISCHER PERSPEKTIVE: KULTURSPECIFISCHE BEDEUTUNGSDIMENSIONEN

Die Entwicklung der Forschung interkultureller Wirtschaftskommunikation soll in Bezug auf Wandlungsprozesse des wirtschaftsbezogenen Fremdsprachenbedarfs und der Fachsprachendidaktik gesetzt werden.

Vor allem die siebziger und achtziger Jahre sind für die Entwicklung des Forschungsbereiches „Interkulturelle Wirtschaftskommunikation“ interessant. Eine entscheidende und impulsgebende Rolle spielten neben den rasch zunehmenden internationalen Vernetzungsprozessen auf ökonomischem Gebiet vor allem technologische Innovationen in den Bereichen Transport, Verkehr und Medien. Der Einsatz von modernen Verkehrsmitteln, die Optimierung des Telefonverkehrs durch die Einrichtung von Satelliten und der Aufbau integrierter Kommunikationsnetze führten zu einer entscheidenden Verminderung internationaler zeitlicher und räumlicher Distanzen. Vor diesem Hintergrund wandelten sich zunächst der Fremdsprachenbedarf und damit das Methodeninventar des Fremdsprachenunterrichts. Mündliche Kompetenz nahm zu gegenüber der schriftlichen. Dabei wurde vor allem die Äußerungsfähigkeit in den Mittelpunkt gerückt. Internationalisierung der Wirtschaft verlangte ein Verständnis der Fremden. Mit der Zunahme internationaler Kontakte gewannen sozial-personale Aspekte von Kommunikationsbeziehungen an Bedeutung. «Kommunikation» ist nicht mehr als Inhalt – und Transmissions – sondern als Interaktionsbegriff zu verwenden. (Watzlawick 1990, Merten 1977). Gleichzeitig wurde der erste Schritt in Hinblick auf die Entstehung des Forschungsgebietes «interkulturelle Wirtschaftskommunikation» gemacht.

Bezogen auf die kulturwissenschaftliche fremdsprachenphilologische Hochschulausbildung ergibt sich unter einem Dach und aus der Sicht des Faches «Interkulturelle Wirtschaftskommunikation» eine Reihe von Punkten: Kulturbedingtheit kommunikativer Stile, Kulturthemenforschung, interkulturelle Diskursforschung. Da die künftige Berufsperspektive zu einem bedeutsamen Entscheidungskriterium bei der Wahl des Studienfaches wird, ist es sinnvoll, die Fragen der wirtschaftsbezogenen Kulturwissenschaft in Fremdsprachen in philologische Fächer zu integrieren.

Die Analysen interkultureller Interaktionssituationen basieren überwiegend auf linguistischen Analysemethoden, die auf die Dynamik interkultureller

Interaktionssituationen zielen und davon ausgehen, dass sich Kommunikationspartner in solchen Situationen anders verhalten, als in eigenkulturellen Kommunikationssituationen.

Jede interkulturelle Kommunikationssituation wird von den kulturell geprägten Sprech- und Handlungskonventionen der Interaktionspartner geprägt, die im interkulturellen Prozess situativ angepasst und verändert werden. Zur Differenzierung der Voraussetzungen im Verlauf interkultureller Kommunikationssituationen hat Müller Jasquier eine der zehn Komponenten für die Analyse genannt und zwar Soziale Bedeutung/Lexikon. Darunter wird die kulturspezifische Bedeutung von Wörtern und Begriffen verstanden, die auf den ersten Blick leicht und problemlos übersetzen werden können, aber bei genauer Betrachtung sehr unterschiedliche assoziative Bedeutungsdimensionen aufweisen. Am Beispiel des Begriffes «Leitender Angestellter», dem im Wirtschaftsbereich und in der Problematik interkultureller Wirtschaftskommunikation eine wichtige Rolle zugewiesen ist, wird die rechtliche Dimension kultureller Bedeutung deutlich. Der Begriff «leitender Angestellter» ist im deutschen Arbeitsrecht nicht verankert. Man spricht von «leitenden Angestellten», wenn sie mindestens zwanzig Arbeitnehmern bzw. Arbeitnehmerinnen vorgesetzt sind. Im Französischen enthält dieser Begriff eine sowohl arbeits- und versicherungsrechtliche wie soziale Dimension. Die «Cadres superieurs» zahlen in eine eigene Pensionskasse, gehören spezifischen Berufsverbänden und Gewerkschaften an, dabei haben sie häufig keine Universitätsausbildung, sondern Abschlüsse der Elitehochschulen. Im Vergleich zu deutschen Universitätsstudiengängen sind sie durch ihre Selektionsmechanismen und stärker generalistisch ausgerichtete Ausbildung bekannt.

In Kommunikationssituationen wie der Reklamation im Einzelhandel kann es zu Missverständnissen und Konflikten kommen, weil in unterschiedlichen Gesellschaften verschiedene Vorstellungen über die Rechte und Pflichten in diesem Bereich existieren. Während in Deutschland der materielle Beweis, vor

allem durch den Kassenbeleg, die notwendige Voraussetzung für die Geltendmachung einer Reklamation darstellt, erfolgt der Schadennachweis beispielsweise in Japan durch Argumentierung und Diskutierung. Werden diese unterschiedlichen Vorstellungsmuster nicht rechtzeitig erkannt, kann es zu weiteren Komplikationen bei der Verfolgung des Handlungsmusters «Reklamation» kommen.

Geläufige Wörter der Alltagskommunikation weisen jeweils kulturspezifische Bedeutungsdimensionen auf, deren Besinnung für die interkulturellen Kommunikationssituationen eine wichtige Rolle spielt.

Inzwischen wird der «Kommunikation» ein erheblich höherer Stellenwert eingeräumt als zu Beginn der neunziger Jahre. Das belegt ebenso die Tatsache, dass insbesondere in größeren Unternehmen nach und nach «internationale Teams» gebildet oder Stabstellen mit der Bezeichnung «interkulturelles Management» eingerichtet werden.

Durch inadäquate Interpretationen des Verhaltens der Kommunikationspartner, etwa durch den Rückgriff auf stereotype Interpretationen, kann es im Verlauf des Interaktionsprozesses zu Missverständnissen, zur Verstimmung der Kommunikationspartner und sogar zum Abbruch der Kommunikation kommen. Erfolgreich verlaufende Kommunikationssituationen, die auf hinreichender interkultureller Kompetenz und internationalem Lernprozess der Gesprächspartner beruhen, führen hingegen über das Verstehen und die Akzeptanz des anderen zur Wertschätzung seiner Persönlichkeit und seiner Kultur. Der Vergleich unterschiedlicher kommunikativer Codes und unterschiedlicher Wertesysteme bildet die methodische Grundlage für kultur-kontrastive Forschungen, denen ein Modell interkultureller Kommunikation zugrunde liegt. Das Modell ist demnächst dem linguistischen Modell gleich. Interkultur, die durch Kulturkontakt entsteht, ist damit *in kulturwissenschaftlicher und linguistischer Perspektive* zu untersuchen.

НАВЧАЛЬНА ДИСКУСІЯ ЯК МЕТОД АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Використання навчальної дискусії на заняттях з іноземної мови у сучасній вищій школі є доцільним, коли відчувається потреба інтенсифікувати навчання, активізувати пізнавальну діяльність студентів, перевірити рівень засвоєння набутих під час вивчення теми знань.

Дискусія дозволяє поєднати навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що, безумовно, є ефективним у реалізації завдань системи освіти. Під час дискусії вдосконалюються навички групової роботи, відбувається важливий ефект соціалізації, формування комунікативних навичок. Спільна діяльність згуртовує учасників дискусії, розвиваючи при цьому відчуття не тільки індивідуальності, але й відповідальності як за прийняття власних рішень, так і за досягнення партнерів. У режимі колективної взаємодії студенти переконуються, що успіх спільного пошуку визначається інтелектуальними та організаторськими зусиллями кожного. Робота в групі та взаємний обмін інформацією вчать студентів уважно слухати і розуміти інших людей, виявляти стриманість у суперечках, поважати точку зору інших учасників. Кожен має право висловлювати будь-яку точку зору, послідовно відстоювати свою позицію, наводячи переконливу аргументацію, але, водночас, учасники дискусії повинні толерантно ставитись до протилежних думок, вилучати з них раціональне. Підтримуючи атмосферу співробітництва в аудиторії, викладач повинен організувати навчальний процес таким чином, щоб кожен студент був рівноправно з іншими залучений до активної спільної роботи задля досягнення колективного результату.

Необхідною передумовою реалізації дискусії є правильний вибір викладачем теми та технології проведення дискусії. Бажано, щоб обрана тема була максимально реалістичною, актуальною, значущою і у сфері компетентності учасників. Питання, яке викладач пропонує для колективного обговорення, обов'язково має бути спірним та спонукати студентську аудиторію до обміну думками з метою виявлення всіх суперечностей, пов'язаних з висунутою проблемою.

Викладач визначає і підтримує потрібний загальний напрямок дискусії. Студенти також можуть брати активну участь у формулюванні теми, визначенні етапів обговорення, регламенту, підбитті підсумків. Учасники дискусії мають мобілізувати весь свій попередній досвід, знання, навички, щоб під час обговорення найбільш складних та неоднозначних моментів у запропонованій темі знайти правильну аргументацію, об'єктивно оцінити альтернативні погляди та судження.

Підготовка дискусії з фахової німецької мови передбачає, що викладач, з одного боку, володіє специфікою та термінологією економічних дисциплін, а з іншого, забезпечує реалізацію ретельно продуманого мовленнєвого аспекту навчальної діяльності. Під час дискусії актуалізується вивчений лексичний матеріал, закріплюються граматичні структури, опрацьовуються певні мовленнєві кліше, необхідні для ведення перемов.

В умовах організації практичних занять студентів-економістів з іноземної мови ефективно застосовуються такі формати дискусій, як «круглий стіл», «форум», «засідання експертної групи», «симпозіум», «дебати», «техніка акваріуму», «діалог–суперечка», дискусія в поєднанні з ігровим моделюванням, міжгрупове обговорення, дискусія з висуванням проектів тощо. Упровадження різноманітних технологій проведення дискусій в практику викладання іноземної мови спрямоване, перш за все, на активізацію розумової діяльності студентів, на розвиток умінь та навичок взаємодії в сучасному іншомовному комунікативному середовищі. Під час

цілеспрямованого та впорядкованого обміну ідеями в групі або мікрогрупі студенти актуалізують та поглиблюють знання з теми, вчаться визначати суттєві ознаки процесів та явищ, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, шукають незвичайні, оригінальні способи розв'язання проблемних питань, критично аналізують пропозиції, порівнюють факти, узагальнюють, аргументовано обирають оптимальне рішення. Навчання іншомовного спілкування характеризується при цьому високою інтенсивністю та демонстрацією підвищеного інтересу з боку студентів, а набуті комунікативні та презентаційні навички – дієвістю. Застосування дискусії в сукупності з іншими методами проблемного навчання дає змогу підготувати майбутніх фахівців, здатних критично мислити та вільно орієнтуватися в сучасному мінливому інформаційному просторі, готових до відкритого і конструктивного діалогу з вітчизняними і зарубіжними партнерами.

Слободзян Р.Д.,
старший викладач кафедри німецької мови

НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОГО ІНШОМОВНОГО ГОВОРІННЯ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Метою навчання іншомовного говоріння студентів у вищих навчальних закладах є формування професійно спрямованої комунікативної компетенції, яка розглядається як сукупність знань та вмінь, що дає змогу майбутньому фахівцеві виконувати свої посадові та професійні обов'язки. Основою для навчання говоріння студентів є ділова іноземна мова відповідно до особливостей їхньої професійної діяльності, обов'язків, знань та вмінь.

Система вправ, спрямованих на формування іншомовної професійно орієнтованої компетенції в говорінні у студентів, повинна відображати етапи оволодіння мовленням: процес починається із засвоєння мовного матеріалу,

проходить стадію закріплення операцій з ним (оволодіння первинними навичками і вміннями) і завершується опануванням мовленнєвих дій і діяльності в цілому (розвиток і вдосконалення мовленнєвих умінь). Система вправ повинна брати до уваги поетапність формування розумових дій, де кожний етап розглядають як послідовність певних операцій, які охоплюють три фази: орієнтувальну, виконавчу і контролюючу.

Отже, у системі вправ відображаються три етапи засвоєння матеріалу: осмислення матеріалу і формування мовленнєвих навичок, їх удосконалення, розвиток мовленнєвих умінь, що відповідає таким видам мовлення: імітативному (репродуктивному), мовленню-відповіді або реактивному (реакції на зовнішній стимул), ініціативному або спонтанному.

Ефективна система вправ бере до уваги закономірності і складнощі формування вмінь з конкретного виду мовленнєвої діяльності, характеризується раціональною організацією і найкоротшим шляхом веде до формування іншомовних умінь і навичок. Вона не може базуватися на одному виді вправ, а є послідовною серією вправ, різних за структурою, способами виконання та установками. Вона відображає ті вміння, які потрібно сформувати у тих, хто навчається. Номенклатура вмінь охоплює вміння дискурсивної побудови зв'язного висловлювання, вміння оперувати мовним матеріалом, тобто описувати явища, події, факти, порівнювати і зіставляти різні дані, висловлювати своє ставлення до явищ, які обговорюють тощо.

Навчання професійно спрямованого говоріння студентів передбачає створення окремої системи вправ, яка, крім названих вимог, бере до уваги особливості формування комунікативної компетенції у мовленні: лінгвосоціокультурні й функціональні особливості ведення професійно спрямованого діалогічного монологу та труднощі засвоєння професійної лексики. Виділяють сім головних критеріїв, що становлять основу запропонованої системи: комунікативність, вмотивованість, спрямованість

вправ на сприймання і передавання інформації, рівень керування мовленнєвою діяльністю студентів, наявність ігрового компонента, наявність опор, спосіб організації вправ. Зважаючи на те, що метою навчання є формування німецькомовної професійно спрямованої компетенції у говорінні студентів, до основних критеріїв належить також критерій професійної спрямованості. Працюючи в контакті з партнерською командою, студенти проводять дослідну роботу, збирають й аналізують матеріал, розвиваючи комунікативні здібності на базі інтерактивних форм роботи, зокрема, рольових ігор, проектної роботи тощо.

Рольова/ділова гра є однією з універсальних форм взаємодії викладача і студента, яку застосовують на різних ступенях навчання. Така форма організації навчально-виховного процесу здатна перенести в навчальну аудиторію комплексний характер професійно-комунікативної діяльності викладача іноземної мови, створити умови для формування професійних навичок в умовах, максимально наближених до реальних.

У навчанні варто керуватися принципами комунікативності, вмотивованості, професійної спрямованості мовленнєвих дій студентів, продуктивності ситуативної спрямованості вправ, а також необхідно керувати мовленнєвими діями тих, хто навчається, використовувати опори. До цих принципів треба додати принцип адекватності, яку розглядають як відповідність комунікативних завдань віковим особливостям студентів, рівню сформованості їхньої професійної компетенції, сформованості іншомовної компетенції, а також принцип позитивного емоційного впливу на мовленнєву діяльність студентів. Формування навичок та вмінь іншомовного професійно-педагогічного спілкування є процесом поетапного оволодіння компонентами структури професійно-комунікативної поведінки: оволодіння спочатку професійно-комунікативними операціями, потім їхнім поєднанням у дії і, нарешті, поєднанням вербальних дій з іншими вербальними або невербальними діями у цілісній професійно-комунікативній поведінці.

ПРОЕКТНА МЕТОДИКА ЯК ФОРМА ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Робота над проектом – це не нова методика в навчальному процесі, але зараз вона переживає справжній бум саме у викладанні іноземної мови. Викладачі, які впроваджують цю методику, стверджують, що робота над проектом захоплює студентів набагато більше ніж інша діяльність та має позитивний вплив на навчання завдяки підвищеній мотивації, тобто ставленню до навчання.

Отже, що таке робота над проектом або сам проект? Проект – це звичайна групова робота, але за наявності певних ознак. Будь-який проект, спонтанний чи довгостроковий, складається з чотирьох основних етапів: організації, підготовки з моніторингом, презентації та оцінки проекту. Вихідним пунктом має бути наявність проблеми, бажано реальної, яку розв'язуватиме група. Важливою є зацікавленість студентів у розв'язанні цієї проблеми або в пошуку відповіді на поставлене питання.

Наступною ознакою проекту є практична спрямованість із використанням усіх відомих форм роботи: збір інформації; пошук в Інтернеті; інтелект-карти; рольові/ділові ігри; написання рефератів; презентації, дискусії; конференції.

Кінцевою метою проекту повинен стати продукт, тобто відповідь на поставлене питання та розв'язання проблеми.

Звичайно, розпочинаючи роботу над проектом, треба з'ясувати, чи відома студентам така форма роботи. Це, насамперед, стосується першокурсників.

Тому поштовх для першого проекту має дати викладач, але тільки на першому, так званому роз'яснювальному етапі. Студент повинен засвоїти певні терміни, а саме: «проект», «проектування».

Проект – це задум, проблема та необхідні засоби їх реалізації з метою досягнення бажаного результату. Одним із критеріїв для оцінювання проекту є самостійний характер творчої діяльності студентів. Під час роботи над проектом викладач не повинен активно втручатися у сам процес, він має бути лише спостерігачем. Важливо з боку викладача не занадто відкрито контролювати роботу учасників проекту, а заохочувати їх до самостійності і, бажано, не впроваджувати ніяких обмежувальних творчий запал правил. Найголовніше завдання – не навчання «через силу», а заохочення до пізнання. Важливо на першому плані мати творчу розумову діяльність.

Проектною роботою варто займатися ще й тому, оскільки вона сприяє розвитку такої властивості, як самостійність в організації та контролі своєї діяльності. У наш час, коли самостійна робота стає одним із головним напрямків оволодіння матеріалом, проектна робота виходить на перший план.

Студенти можуть самі обирати теми для своїх проектів, але цим не варто зловживати. Вибір тематики не може бути зовсім вільним і враховувати лише інтереси студентів, тому що це позбавляє систематичності в навчанні. Необхідно залишатися в рамках програмного матеріалу за будь-якою темою.

Головне – сформулювати проблему, над якою студенти будуть працювати. Наприклад, відштовхуючись від назви теми «Mein Arbeitstag», «Mein Stundenplan», «Mein Urlaub», можна перейти до назви проекту «Mein idealer Arbeitstag», «Mein idealer Stundenplan», «Mein idealer Urlaub». Відповідь на поставлене питання та розв'язання проблеми і будуть продуктом, тобто кінцевою метою проекту. Ці короткострокові проекти можна запропонувати першокурсникам або на третьому курсі для студентів факультету МЕіМ на початку вивчення другої іноземної мови.

Специфікою іноземної мови є навчання мовленнєвої діяльності та комунікативна спрямованість, але для формування необхідних навичок незамінною стає активна усна практика. Саме метод проектів дозволяє вирішити це навчальне завдання, перетворюючи заняття на цікавий дискусійний клуб, у якому вирішуються значущі для студентів питання. Для цього їм знадобляться не тільки знання мови, але й результати проведеної дослідницької роботи із використанням таких методів, як: висунення гіпотези, обговорення методів дослідження, аналіз отриманих даних, висновки.

Оцінювати участь у проектах можна за допомогою оцінки індивідуальних робіт. Також студенти можуть отримувати заохочувальні бали. Оцінюють роботи за такими критеріями: зміст, оформлення, презентація, творчість, злагоджена робота в команді.

Проект може бути єдиним для всієї групи, або ж група поділяється на декілька команд (зазвичай з 3-4 осіб), оскільки зі зростанням чисельності групи її продуктивність знижується. При комплектуванні груп необхідно враховувати взаємини студентів, а також характер міжособистісних стосунків між ними. Для кожної групи призначають «відповідального керівника», що керує роботою групи, обміном інформацією й обговоренням; кожний студент отримує завдання з урахуванням його здібностей і знань. Міні-групи працюють над власним проектом. Його захист здійснюють усі учасники команди, таким чином кожний з них відчуває себе необхідним учасником проекту, що підвищує самооцінку і відповідальність. Виконання студентами проектів ефективно мотивує до навчально-пізнавальної діяльності: вони роблять персональні інтелектуальні інвестиції в проект, бачать реальні результати своїх досліджень. Робота в невеликих групах над проектом – це спеціальна форма навчання, яку бажано застосовувати в основному для закріплення навчального матеріалу з конкретних тем або як підсумкове повторення.

Відомо, що навчання як безперервний процес має відбуватися там, де студенти проводять більш за все часу, на сьогодні – у режимі онлайн. Тому звичним і приємним доповненням стають електронні презентації проектів. За тих перспектив, які надають інтернет-технології, можна говорити про роботу студентів з різних груп чи факультетів над єдиним проектом, у якому виголошується певна тема, наприклад: «Захист навколишнього середовища як громадянська відповідальність кожного». Бажаним є створення сайтів, присвячених проектним роботам за узгодженими темами.

Студенти публікують власні розробки, реферати, результати виконаних робіт. Заохочуються міждисциплінарні підходи. Це означає, що студентам варто використовувати знання, які вони отримали з різних предметів. Головною вимогою має бути використання дослідницьких методів: визначення проблеми, обговорення методів дослідження, аналіз отриманих даних, корегування. Захист таких проектів може відбуватися на студентській конференції.

Можна стверджувати, що проектна робота стає невід'ємною частиною навчального процесу. Проектні роботи також могли б стати вдалим доповненням до екзаменаційних тем. Відтак, студенти із задоволенням працюють над проектами «Ефективність реклами щодо стимулювання діяльності фірми», «Ефективність маркетингової стратегії на прикладі конкретного українського підприємства».

Отже, метод проектів надає широкий простір для творчої діяльності, дозволяє індивідуалізувати навчальний процес, привчає студентів до самостійності в плануванні своєї діяльності. Крім того, застосування проектної методики на заняттях забезпечує підтримку стійкого інтересу до вивчення іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Полат Е.С. Метод проектов в современной школе // Е.С. Полат. Информатика и образование. – 2001. – № 4. – с. 18–20.

2. Козинець І.Ф. Проект як засіб формування творчої особистості студентів // І.Ф Козинець. Електронний ресурс: conferences.neasmo.org.ua/node/1532.
3. Дорогих Р.В. Розвиток навичок критичного мислення студентів у процесі педагогічної взаємодії // Р.В. Дорогих. Електронний ресурс: vuzlib.com/contekt/view/196/84.

Секція 2. Кафедра української мови і літератури факультету міжнародної економіки і менеджменту

Бондарчук Л.М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
мови і літератури

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ В ЕКОНОМІЧНОМУ ВНЗ

Євроінтеграційні процеси в Україні на сучасному етапі розвитку вищої школи вимагають уведення до навчальних програм економічних ВНЗ нових дисциплін та застосування при цьому інноваційних методів. Однією з перспективних дисциплін в економічному ВНЗ є курс польської мови, який об'єднує: практичне засвоєння студентами польської мови та нормативної бази її функціонування в комунікативно-мовленневих ситуаціях у різних сферах професійної діяльності та побуту, формування у студентів лінгвокраїнознавчої компетенції тощо. В основу курсу «Польська мова» покладено принципи системності, комунікативної спрямованості навчання, порівняння мовних систем української та польської мов.

Вивчення курсу «Польська мова» в економічному ВНЗ, безумовно, має професійне спрямування, зорієнтоване на формування у студентів умінь і навичок аудіювання, усного та писемного монологічного та діалогічного мовлення відповідно до тематичного та граматичного обсягу матеріалу. Засвоєння структури польської мови відбувається в типових комунікативних контекстах і основних видах мовленнєвої діяльності за допомогою інноваційних методів викладання. На практиці інноваційні методи викладання польської мови сприяють підвищенню ефективності навчального процесу та рівня знань студентів.

Інтерактивні методи викладання польської мови. На заняттях із польської мови використовують такі форми інтерактивних методів: мозковий штурм, інтерв'ю, ділові та рольові ігри, проведення студентської конференції, екскурсії, інсценування судового процесу тощо. Такі форми проведення аудиторних занять розвивають спостережливість студентів, учать робити висновки, зіставляти окремі факти, студенти краще засвоюють теоретичний матеріал, учаться застосовувати набуті знання в нових комунікативних ситуаціях. Наприклад, заняття з тем «Moja rodzina», «W banku», «W akademiku», «Kijów», «Polska» та інші, проведені у вигляді гри, інтерв'ю, конференції чи екскурсії, допоможуть студентам краще засвоїти польську лексику, глибше ознайомлять з новими для них реаліями. Використання інтерактивних методів спонукає викладача і студентів до постійної творчості, професійного зростання.

Презентації з польської мови. Робота зі створення презентацій за допомогою спеціальних програм є сьогодні досить популярною. Зручною для використання на заняттях з польської мови є програма Microsoft Office Power Point. Студенти, які володіють цією програмою, готують свої презентації на вказані викладачем теми. Досить ефективним є створення презентацій не лише практичного, але й теоретичного характеру, наприклад з тем «Числівники в українській та польській мовах», «Особливості ступенювання

прикметників в українській та польській мовах» тощо. Програма дозволяє викладачеві створити наочний конспект заняття, додати відео- та аудіо фрагменти, відобразити в динаміці певне явище, подію, що допоможе студентіві легко засвоїти новий лексичний чи граматичний матеріал. Особливо необхідними є презентації такого типу під час вивчення нової польської лексики із професійних тем. Допоможуть під час вивчення нової польської лексики, складного теоретичного матеріалу також сучасні популярні словники АBBYY Lingvo, програма сканування та розпізнавання текстів АBBYY Fine Reader, програма-перекладач Pragma тощо.

Отже, інноваційні методи викладання польської мови в економічному ВНЗ надають можливість викладачеві впроваджувати та вдосконалювати нові методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу та рівень знань студентів. Інноваційні методи покращують якість подання навчального матеріалу та ефективність його засвоєння студентами, збагачують зміст аудиторних занять, підвищують мотивацію до вивчення польської мови, створюють умови для більш тісної співпраці між викладачами і студентами.

Козловець І. І.,
старший викладач кафедри української
мови і літератури

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Якісні наукові фахові знання неможливо здобути без досконалого володіння українською літературною мовою, зокрема такими її функціональними різновидами, як науковий та офіційно-діловий стилі, які є

основою мови професійного спілкування. Ситуація на ринку праці постійно змінюється, і майбутні фахівці-економісти мають навчитися миттєво реагувати на різні економічні виклики, що постають як перед окремою людиною, так і перед суспільством у цілому. До основних професійних компетенцій належить і мовнокомунікативна, що передбачає ґрунтовне знання мови свого фаху, лінгвістичних особливостей економічної термінології, дотримання мовного етикету, риторичну майстерність. Саме інноваційний підхід до навчання спрямований перш за все на особистісний розвиток майбутніх фахівців, їхню здатність креативно мислити, моделювати можливі варіанти нетрадиційного вирішення проблемних питань. У зв'язку із цим потрібно активізувати в навчальному процесі творчу діяльність студентів, бо лише за умови творчого й постійного пошуку та застосування нових знань особистість може самореалізуватися й досягти значних успіхів у навчально-науковій, а згодом і професійній діяльності.

Важливість творчих завдань полягає в тому, що вони закріплюють знання, розвивають творчі здібності, прищеплюють смак до правильної літературної мови, відкривають красу й силу образного слова, підвищують культуру мови, виховують моральні якості студента. Під час творчої діяльності поєднуються логічні операції (аналіз, синтез, порівняння, роздум), спостережливість і життєвий досвід. Значно оптимізують творчу діяльність студентів інтерактивні (інноваційні) технології навчання. Навчання в діловій грі, дискусії, участь у «мозковому штурмі», прес-конференції сприяють соціалізації студентів, розвитку критичного мислення, дають змогу висловлювати власні думки, формують уміння полемізувати, відстоювати свою позицію, чути думки інших мовців, враховувати різні погляди на вирішення тих чи тих проблемних завдань, створюють атмосферу порозуміння, відкритості, спонукання до творчості, підтримують інтерес до навчання. Робота над проектами, підготовка презентацій стимулюють

самостійну роботу студентів, виробляють модель власної мовної поведінки в певному соціумі, уміння працювати в команді.

Форми роботи для розвитку творчих здібностей студентів можуть бути різними:

- мовностилістичний аналіз різностильових текстів;
- трансформація усного тексту в письмовий і навпаки;
- переклад та редагування наукових економічних текстів;
- продукування власних текстів за поданим початком;
- підготовка публічного виступу на запропоновану тему;
- самостійний добір текстів економічного спрямування за фаховими джерелами для анотування, перекладу та редагування;
- укладання словників економічних термінів-синонімів, паронімів, афоризмів економічного змісту;
- написання есе на запропоновану тему;
- участь у конкурсі авторських віршів;
- випуск тематичних газет, присвячених Дню рідної мови, слов'янської писемності, творчості видатних майстрів українського слова;
- підготовка власних проєктів, презентацій;
- написання наукових доповідей та участь у студентській науково-практичній конференції тощо.

Отже, активізація творчої діяльності студентів сприяє підвищенню ефективності навчання, формуванню творчого потенціалу студентів, оптимізує пізнавальну діяльність, спонукає до самопізнання, самооцінки, саморозкриття творчих здібностей і ціннісного ставлення до навчання.

Козловська Л.С.,
кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри
української мови і літератури

НАСКРІЗНА МОВНА ТРАЄКТОРІЯ НАВЧАННЯ – СКЛАДНИК КУЛЬТУРНО-КОРПОРАТИВНОГО КОДУ КНЕУ

Університетська освіта має на меті виховання не лише фахівця, не лише людини із суто науковим мисленням, а й національно свідомого інтелектуала нового покоління. Сучасна освіта в Україні, забезпечуючи всебічний розвиток інтелектуальних здібностей студентів, водночас сприяє професійному розвитку майбутніх фахівців. Тому й освітні технології навчання повинні бути відкритими до інноваційних пошуків, науково ємними, психологічно обґрунтованими, національно маркованими. Насправді, на часі є зміна підходів до викладання дисциплін соціально-гуманітарного циклу й української мови зокрема.

В університетському просторі співіснують науковий, діловий, виховний, навчальний, проте в перерізі завжди перебуває мовний, адже мова – інструмент будь-якої комунікації. Завдання мовних кафедр в економічному університеті – навчити студента вміння спілкуватися, володіючи національною мовою як засобом збереження національної ідентифікації, володіючи іноземною мовою з урахуванням специфіки іншомовного та іншокультурного середовищ. В університеті вже частково апробовано сучасний структурно-рівневий підхід до викладання української мови у вищій школі, а саме: 1 рівень (базовий етап, нормативна дисципліна «Українська словесність») підґрунтям має набуті в середній школі вміння та навички використання мови як засобу спілкування. Це інтегрований курс, який задовольняє потреби сучасної молоді людини не лише в якісному професійному спілкуванні, а й органічно вводить у національний

лінгвокультурний дискурс. Для поглибленого вивчення мовної системи об'єктивно необхідним є II рівень, який передбачає викладання мови на основі компетентнісного підходу до засвоєння фаху, з урахуванням вимог відповідного галузевого стандарту вищої освіти України (освітньо-професійної програми підготовки), тобто специфіки ВНЗ. Інтегровано ці завдання вирішують нормативна дисципліна «Українська словесність», вибіркова дисципліна «Культура наукової мови», нормативна дисципліна «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для студентів факультету інформаційних систем і технологій.

Наш університет є ще й осередком міжкультурної комунікації, тому важливо навчити студентів-іноземців спілкування в різних ситуаціях, зокрема фахових, з урахуванням українських реалій. Проте мета педагогічного діалогу з іноземними студентами та українськими в цьому контексті спільна – і ті, і ті повинні вміти долати міжкультурні бар'єри та виходити з університету як сформована толерантна мовна особистість.

На основі набутих компетенцій виникає компетентність як реалізована здатність у будь-якій ситуації спілкування оптимально використовувати вербальні та невербальні засоби. Виконанню методичних завдань сприяють мовні дисципліни навчального плану бакалаврського та магістерського освітніх рівнів («Українська словесність», «Культура наукової мови»). Ці завдання й надалі можна виконувати за допомогою нових навчальних дисциплін мовного циклу на зразок польської мови, мовної культури сучасної бізнес-комунікації, сучасного риторичного канону та ін. Саме вони сприятимуть формуванню комплексу визначених стратегій мовної поведінки, а в результаті – в університеті функціонуватиме наскрізна мовна траєкторія в професійній підготовці як найсучасніший принцип саме університетської освіти.

Колесникова І.А.,
доктор філологічних наук,
професор кафедри української
мови і літератури

СУЧАСНА ЛЕКЦІЯ З УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВЕСНОСТІ В МЕТОДИЧНОМУ ФОРМАТІЗД

Не секрет, що традиційна лінгвістична лекція не відповідає вимогам щодо підготовки майбутнього фахівця-економіста. Проте й відмовитися від лекцій філологічного спрямування було б хибним кроком, оскільки саме вони є невід'ємним складником формування не тільки світогляду студентів, а й виховання сучасної особистості взагалі. Ось чому модернізація цих лекцій, їх наближення до потреб аудиторії є вкрай актуальними. Одним з варіантів розв'язання цієї проблеми є подання програмного матеріалу та водночас його осучаснення у вигляді своєрідного формату 3D, тобто введення інформації, пов'язаної спільною тематикою, на трьох рівнях або в три етапи. Розглянемо можливі схеми:

1) лекції практичного спрямування, що містить мінімум необхідного теоретичного матеріалу за програмою, без знання якого не можна гарантувати оволодіння необхідними практичними навичками, зокрема логічної побудови тексту, вибору нормативних мовних одиниць, наповнення тексту термінологічними знаками тощо.

Ця лекція не має бути перенасичена суто лінгвістичною інформацією, а граматичні відомості бажано репрезентувати у стислій сконденсованій формі, уникаючи зайвих подробиць, цікавих для філолога. Для цього варто користуватися семантичним підходом у трактуванні того чи того мовного явища, а також залучати елементи методики викладання будь-якої мови як іноземної.

Для кращого засвоєння інформації варто використовувати максимальну кількість нормативних прикладів для автоматизації їх використання при комунікації. Подібна лекція має включати аналіз і попередження типових помилок та суржикових варіантів, поширених у живому спілкуванні, які необхідно нівелювати, а поступово і зовсім ліквідувати як неприпустимі.

2) комбінована інтерактивна лекція за участі студентів, які готують міні-презентації або виконують інші завдання за планом, розробленим викладачем, а потім представляють їх під час лекції. Як засвідчує досвід, подібні студентські «ін'єкції» значною мірою пожвавлюють лекційний процес і активізують студентів. Позитивним елементом подібних методичних дій є можливість виховувати або розвивати риси лідера, навички спілкування з аудиторією, яка може поставити будь-яке неочікуване чи проблемне питання, дозволяє перебороти пасивність та невпевненість студентів.

Вимоги до матеріалів, які готують студенти, залежно від тематики та складності теми:

- усі матеріали мають бути пов'язані з професійною сферою або демонструвати приклади, які віддзеркалюють сучасний стан розвитку української мови, оскільки вони доповнюють класичний фон лекції, де поданий обов'язковий для засвоєння матеріал;

- ці матеріали мають поглиблювати знання студентів;

- інформацію, запропоновану студентом, викладач обов'язково перевіряє або опонує під час лекції, оскільки студент-першокурсник не завжди може правильно зорієнтуватися в суто наукових матеріалах лінгвістичного плану;

- достовірність та науковість репрезентованого матеріалу, наявність покликань – неодмінна умова виступу студента перед лекційною аудиторією;

- матеріали студент добирає самостійно за планом, обговореним колективно.

3) презентація комплексної теми, що включає найважливіші чи найскладніші для засвоєння фрагменти програми з української словесності відповідно до сценарію, складеному викладачами та студентами й обговореному публічно. Ілюстративний матеріал до подібних презентацій можна обрати шляхом голосування, як це і відбувалося на практиці. Сюди можна залучити таку інформацію:

- матеріали про яких письменників як особистостей ми обираємо для лекції;

- твори яких письменників і конкретно які цитати ми залуцаємо до презентації;

- який музичний супровід ми обираємо;

- який додатковий ілюстративний матеріал варто використати (фрагменти художніх та документальних фільмів, картини відомих майстрів, уривки з документів, виступи студентів тощо).

Спільний фон презентації визначають разом з аудиторією, а викладач має забезпечити ті «повороти» теми, той неочікуваний додатковий матеріал, що зроблять її цікавою та неповторною.

Не треба забувати, що інформація, яка сприймається на емоційному фоні, запам'ятовується значно краще і надійніше.

Лекції-презентації можуть охоплювати різні теми програми, які за умови звичайної лекції об'єднати важко або неможливо. Це залежить від рівня методичної майстерності викладача.

Чим більш незвичним буде поєднання тем, тим цікавішою буде лекція, тим більший обсяг інформації буде засвоєний студентами. Так, до теми «Шевченко і сучасність» можна залучити матеріали не тільки з тем «Сучасна українська літературна мова», «Художній стиль як основа формування мовної компетенції», «Мова та література як основа формування національного світогляду», а й, здавалося б, методично зайвої теми «Офіційно-діловий стиль сучасної літературної мови в професійній

комунікації», зокрема фрагменти, пов'язані з написанням ділових документів, у нашому випадку – біографії. Це стає можливим за рахунок вибору форми лекції-презентації та основного завдання, поставленого перед студентами, – написання сучасної біографії Т.Г.Шевченка, яка базується на фактах, свідченнях сучасників Кобзаря, його творах, листах та ін.

Підсумкова лекція, побудована на матеріалах життя й творчості Лесі Українки, Ліни Костенко, Анни Горенко (Ахматової) та інших великих жінок України, дозволяє проаналізувати не тільки неологізми, що народжуються на наших очах, а й включити в текст презентації всі шари лексики та можливі образні засоби, а також ознайомити студентів з найновішими фразеологізмами, паронімами тощо.

Такий підхід, на нашу думку, і результати, отримані під час проведення подібних лекцій, дадуть змогу збільшити обсяг матеріалу, презентованого в аудиторії, активізувати діяльність студентів, відчинити двері у реальне мовне життя та зробити заняття з української словесності не тільки необхідним, а й бажаним складником сучасної економічної освіти.

Краснопольська Н.Л.,
старший викладач кафедри
української мови і літератури

РЕФЕРУВННЯ НАУКОВОГО ТЕКСТУ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

В умовах величезного потоку інформації сучасне суспільство вимагає від фахівців різних галузей володіння не тільки глибокими професійними знаннями, а й ефективними методами оброблення нової інформації та засобами її передавання іншим людям. В основі сучасних методик навчання лежить розвиток максимальної самостійності студентів у навчальній і

науковій діяльності, уміння знаходити потрібну інформацію у фаховій літературі, засвоювати й активно використовувати її в навчальному процесі. Важливе місце в навчальній діяльності студентів ВНЗ посідає реферування наукових текстів.

Реферування – один із видів мовленнєвої діяльності. Його метою якого є засвоєння основної інформації вихідного тексту з наступним відтворення її в усній або писемній формі з певним рівнем скорочення (1/3 обсягу тексту). В основі реферування лежить репродуктивна діяльність, за допомогою якої здійснюється зв'язок між матеріалом, що реферується, і референтом, а також продуктивна діяльність, якщо розглядати реферат як комунікативно-пізнавальний акт у цілому.

Реферативне читання є невід'ємним складником реферування. Під час реферативного читання відбувається об'єднання цільових настанов ознайомлювального читання та читання з метою запам'ятовування тексту. Сформовані навички й уміння у цих видах читання, а також володіння певним мовним матеріалом у плані репродуктивного мовлення є основою для розвитку навичок і вмінь реферативного читання.

Метою реферативного читання є формування вмінь і навичок репродуктивної діяльності. Однак на початковому етапі формуються в основному навички і вміння докладного викладення інформації тексту, тоді як під час реферативного читання – навички і вміння передавати інформацію з певним ступенем скорочення. Діяльність зі скорочення інформації і передавання її в різних формах реферативного тексту змінює характер репродуктивної діяльності.

Під час читання текст є об'єктом діяльності студента, якому необхідно виконати дії, спрямовані на розпізнання засобів формування й формулювання думки автора. Після переходу студента до складання реферативного тексту останній є продуктом його мовленнєвої діяльності.

На наш погляд, наукового реферування необхідно починати навчати студентів-іноземців на поглибленому етапі навчання, коли в них уже сформовано підґрунтя сучасних професійних наукових знань, а зміст вузькоспеціальних текстів має для них значний інтерес.

Текстами для реферування можуть бути як науково-популярні статті за фахом студента, так і власне наукові, спеціальні тексти: статті, огляди, доповіді, представлені в наукових галузевих збірниках наукових праць тощо.

Робота з реферування, на наш погляд, містить чотири етапи: попереднє ознайомлення з текстом; ознайомлювальне читання тексту; читання тексту з метою вивчення; написання реферату.

Відповідно до кожного етапу роботи необхідно розробити завдання, спрямовані на формування певних навичок і вмінь писемного мовлення. До такої системи вправ необхідно включити завдання на засвоєння мовних засобів, які оформлюють різні частини тексту реферату (структурні композиційні засоби зв'язку, реферативні кліше), завдання на відпрацювання передавання інформативного змісту й аргументації, завдання на лексико-граматичне перефразування, трансформацію мовних структур. Студенти мають навчитися використовувати дескриптори, які ущільнюють зміст тексту реферату, стандартизовану і прийняту в певній галузі науки термінологію, правила оформлення покликань на наукову літературу в тексті реферату.

Кривич Н.Ф.
старший викладач кафедри української
мови і літератури

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ КОМПОНЕНТІВ ОСОБИСТОСТІ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Першою передумовою формування творчого мислення студентів є певна організація педагогічного процесу, яка б підвищувала рівень внутрішньої

активності особистості. Для того, щоб внутрішня активність особистості проявила себе, викладачеві потрібно вселити студентам віру у власні сили. Як тільки людина повірить в себе і скаже собі: «Я можу це зробити», вона звільняє у собі творче начало, яке потім дуже важко заглушити.

Домогтися такого ефекту в студентів можна за певних умов. Передусім заохочуванням їх висловлювати власну точку зору, пропозицією вирішення певного завдання, сприянням розкриттю неповторного внутрішнього світу особистості, формуванням самомотивації і позитивного мислення. Позитивне мислення дає людині віру у власні сили, високу самооцінку та високу мотивацію до навчальної діяльності, сприяє досягненню успіху, адаптує її до змін у сучасному мінливому світі, привчає до оптимізму, впевненості у своїх можливостях,

Наступною умовою є сформованість певних професійних знань, умінь і навичок. Загалом неможливо бути успішним ученим, відомим письменником, художником або спеціалістом без володіння певним багажем знань і навичок, яких вимагає певна сфера діяльності, де працює фахівець. Отже, спеціальні знання сприяють підвищенню рівня сформованості творчого мислення .

Важливою умовою успішного формування творчого мислення студентів є професіоналізм викладача і його позитивне ставлення до своєї професії. Коли він намагається самоутвердитися, самореалізуватися у своїй професійній діяльності, то ніколи не зупиняється на досягнутому рівні знань, постійно вдосконалює свій фах і педагогічну майстерність, випробовує нові методики навчання, вибираючи з них найкраще для вироблення власної стратегії з метою розкриття творчих сил і формування творчих здібностей у студентів.

Творча орієнтація професійного навчання має на меті внесення поправок до опрацювання та організації навчального матеріалу і зміну взаємовідносин між викладачем та студентами. Креативна педагогіка переглянула принцип

«спочатку навчи ремеслу, а потім нехай учень творить так, як йому забажається» і визначила такий поділ знань:

- знання-знайомства, що дозволяють упізнати, розрізнити явища, певну інформацію;

- знання-копії, за допомогою яких можна репродукувати засвоєну навчальну інформацію;

- знання-вміння, які дозволяють застосовувати отриману інформацію в практичній діяльності;

- знання-трансформації, за допомогою яких отримані раніше знання переносять на вирішення нових завдань.

На останній рівень орієнтуються ВНЗ, які мають готувати спеціалістів, а на перші три – загальноосвітня школа. Щоб досягнути вершин творчості, потрібно заздалегідь провести підготовку: розвивати пам'ять, сприйняття, фантазію, «налаштувати» мислення на творчий пошук.

Успішне формування творчого мислення можливе лише за умови правильного підбору засобів і методів навчання. І. Калашніков, зокрема, до засобів навчання, спрямованих на формування творчого мислення, ставить такі вимоги:

- засоби навчання мають задовольняти потребу мислення в наочності й образності;

- інформацію потрібно подавати засобами навчання в зрозумілій, доступній формі, таку, що відповідає сучасним науковим поглядам;

- чіткий відбір навчальних завдань і відповідний вибір засобів для досягнення найбільшого педагогічного ефекту;

- при доборі засобів навчання потрібно зважати на умови, за яких ті будуть застосовуватися;

- комплексне використання традиційних і сучасних засобів навчання.

Дослідження вчених доводять, що творчі здібності людей не мають меж, їх можна розвивати доти, допоки в людини буде бажання до саморозвитку. Тому постає логічний висновок: першим завданням викладача є створення педагогічних умов, які сприятимуть формуванню високої мотивації студентів.

Кумейко Т.А.,
викладач кафедри української
мови і літератури

ДІЛОВА ГРА В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВЕСНОСТІ

На сучасному етапі розвитку суспільства проблема формування мовної особистості не втрачає своєї актуальності, оскільки вміння грамотно й зрозуміло викладати думки є запорукою успіху в професійній діяльності. Тому особливого значення набуває відбір методів і прийомів навчання, які дозволяють оптимізувати професійну підготовку майбутніх фахівців і посилити її практичне спрямування на заняттях з української словесності.

Так, одним з активних методів навчання є ділова гра, яка розвиває критичне та креативне мислення, рефлексивність; формує вміння працювати в команді; наближає навчання до професійної діяльності, готує студента до професійної практичної діяльності.

Використання ділових ігор на практичних заняттях з української словесності дає змогу реалізувати одне з основних завдань курсу – сформувати комунікативну компетенцію майбутніх фахівців.

При вивченні теми «Функціональні стилі літературної мови як основа мови професійного спілкування» пропонуємо ділову гру «Копірайтер»,

метою якої є формування у студентів умінь: визначати основні характеристики функціональних стилів української літературної мови, аналізувати тексти будь-якого стильового спрямування; визначати роль різних мовних засобів у текстах різних стилів; усувати порушення стильових норм у різних текстах; правильно будувати різні типи текстів з урахуванням специфіки конкретної мовної ситуації.

Проведення ділової гри «Копірайтер» містить такі етапи роботи: I етап – поділ академічної групи на підгрупи; II – пояснення завдань, розподіл ролей; III етап – виконання завдання; IV етап – презентація роботи; V – аналіз та оцінювання результатів.

Крім того, проведення ділової гри передбачає важливість підготовчого етапу, на якому студенти заздалегідь самостійно добирають матеріал до теми «Реклама і сучасний бізнес», що дозволяє успішно виконати поставлене перед ними завдання.

Завдання гри полягає в написанні тексту «Реклама і сучасний бізнес», використовуючи мовні засоби: а) наукового стилю (I група); б) офіційно-ділового стилю (II група); в) публіцистичного стилю (III група); г) художнього стилю (IV група). Окрема група – це рецензенти (представники з кожної групи), які оцінюють роботи за розробленими критеріями.

На етапі пояснення завдань викладач може запропонувати студентам написати запрошення, лист (офіційно-діловий стиль), есе (публіцистичний стиль), модерну казку (художній стиль), анотацію, огляд (науковий стиль).

Ролі в грі розподілені так: креатор, копірайтер, коректор, літературний редактор, головний редактор, рецензент. Креатор укладає загальну концепцію написання тексту; копірайтер створює текст; коректор вичитує написаний текст; літературний редактор аналізує, оцінює текст, вносить зміни до структури тексту; головний редактор затверджує текст; рецензент аналізує тексти інших груп. Після укладання текстів один студент від групи представляє текст, рецензенти обґрунтовано виставляють бали відповідно до

розроблених критеріїв. У кінці заняття викладач оцінює результати роботи відповідно до мети гри.

Отже, можемо зробити висновок, що використання ділових ігор на практичних заняттях з української словесності збільшує зацікавленість студентів в опануванні навчального матеріалу, дозволяє сформувати комунікативну компетенцію в усній і письмовій формі у межах професійної сфери, а також виховує почуття впевненості в собі, сприяє створенню позитивного психологічного мікроклімату на занятті.

Лісняк Н.І.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
мови і літератури

ПРЕЗЕНТАЦІЯ ЯК МОВНИЙ ПОРТРЕТ СТУДЕНТА

Викладаючи українську словесність у вищій школі, необхідно використовувати новітні технології, адже майбутній фахівець повинен бездоганно володіти словом, зобов'язаний вільно й точно та стилістично правильно висловлювати свої міркування, переконливо відстоювати свою думку.

Мовознавець Н.Бабич зазначає, що чим повніше мовлення виражає працюючу думку, живі й щирі почуття, чим виразніше в ньому виявляється небайдужість людини до власного мовлення, яке усвідомлюється як індивідуальний вияв загальнонародного, загальнонаціонального мовлення, тим більше гарантій, що в такої людини знання мови, високий рівень культури спілкування переросте в майстерне володіння мовою.

Мета дослідження полягає в тому, щоб показати компетентнісне зростання студентів факультету міжнародної економіки і менеджменту.

Джерелом наших зацікавлень слугують презентації студентів першого курсу, які виголошували на заняттях з української словесності. Студентам запропоновано протягом семестру здійснити 3 презентації, де перша – на початку семестру (самостійна), друга – у середині семестру (групова), третя – самостійна. Для вдосконалення презентації студенти використовували мультимедійні засоби та роздатковий матеріал (картки, мапи, уявний продукт). Характеристика публічного мовлення студента передбачала комплексний підхід. Так, спершу аналізувалося й оцінювалося підготовлене мовлення, а тоді – спонтанне, яке виникало під час чи після закінчення презентації (відповіді на питання, обговорення тощо). Оцінювання й аналіз здійснював не лише викладач, а й присутні студенти. При цьому враховувалося звукове й візуальне оформлення презентації, оскільки таке поєднання сприяло кращому сприйняттю інформації. У таблиці подані підсумки аналізу презентацій, які показують мовне зростання фахівця.

Аналіз презентацій	Перша презентація (самостійна) ~%	Друга презентація (групова 3-4 ст.) ~%	Третя презентація (самостійна) ~%
Орфоепічні норми (вимова)	90% студентів порушили норми	75% студентів порушили норми	15% студентів порушили норми
Акцентуаційні норми (наголос)	65% студентів порушили норми	35% студентів порушили норми	5% студентів порушили норми
Граматичні норми а) морфологічні, б) синтаксичні	55% студентів порушили норми	30% студентів порушили норми	3% студентів порушили норми
Лексична база (які пласти лексики використовувались і з якою метою)	100% студентів уживали слова-паразити, суржик, росіянізми; 70% студентів - розмовна лексика, що тяжіє до літературної мови; 30% - низький словниковий запас;	15% студентів уживали слова-паразити, 90% - літературна мова, слова, притаманні різним стилям (відповідно до теми виступу)	1% студентів уживав слова-паразити, 100% - літературна мова, терміни, художні засоби (відповідно до теми виступу)

Використання паремій, крилатих висловів, цитат, історій тощо	5% студентів цитували класиків	55% студентів цитували класиків, використовували фразеологізми, крилаті вислови мовою оригіналу (англійська, німецька, латинська мови)	100% студентів цитували класиків, використовували фразеологізми, крилаті вислови мовою оригіналу (англійська, німецька, латинська мови)

Дані таблиці засвідчують, що мова студентів збагачується, змінюється під час вивчення дисципліни, шліфується з урахуванням суспільних вимог на заняттях із застосуванням мовних тренінгів, рольових ігор, ситуативних вправ. Усе це сприяє зростанню культури мови майбутньої економічної еліти, а публічні виступи-презентації дозволяють подолати не лише мовні проблеми, а й збагати словниковий запас. Таким чином нам вдається ввімкнути генетичну мовну пам'ять елітної особистості, яка є чинником виховання фахівця-економіста.

Подгурська Т.А.,
викладач кафедри української
мови і літератури

ПРАКТИКА РОБОТИ НАД МОВНИМИ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИМИ САЙТАМИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВЕСНОСТІ

(на прикладі створення сайтів про Т.Г.Шевченка)

Одним із основних завдань вищого навчального закладу на сучасному етапі є підготовка фахівців, здатних ґрунтовно та нестандартно оперувати інформацією різних типів. Тому на заняттях з української словесності для підготовки студентів до професійної діяльності використовують інноваційні методи навчання, зокрема й роботу із сайтами Інтернету. Робота над створенням власного мовного чи культурологічного сайту на заняттях з української словесності проходить у кілька етапів, які допомагають

студентам ознайомитися з особливостями українськомовного Інтернету, стати активними учасниками україномовних форумів, репрезентувати свої матеріали з відповідних тем тощо.

Слово *сайт*, або *веб-сайт* (від англ. Website – місце, майданчик в Інтернеті) – це сукупність веб-сторінок, доступних у мережі (Інтернеті), які об'єднані як за змістом, так і навігаційно. Сайтом також називають будь-який об'єкт в Інтернеті, за яким закріплена адреса, що ідентифікує його в мережі (FTP-site, WWW-site тощо). Студентам пропонується вибрати адресу для створення власного сайту українською мовою та створити свій сайт з дотриманням рекомендацій відповідних спеціалізованих сайтів.

На сьогодні в Інтернеті діє багато безкоштовних автоматичних сервісів для створення сайтів. Найвідоміший і найпопулярніший сервіс – це *Livejournal*. Щоб створити сайт на ЖЖ (буквально *Живий Журнал*), досить перейти на сайт www.livejournal.com і натиснути “Створити журнал”. Студенти отримують у користування адресу ім'я.livejournal.com. За допомогою сервісу Blogger створити сайт також дуже легко: потрібно вибрати профіль, назвати, вибрати шаблон. Студентові буде наданий домен типу ім'я.blogspot.com. Перший український автоматичний сервіс безкоштовних сайтів – це Blog.Net.Ua. Головною метою Blog.Net.Ua є українізація сайтів та блогів.

Як відомо, 2014 рік в Україні проголошено роком Тараса Григоровича Шевченка з метою гідного відзначення його 200-річного ювілею. Кафедра української мови та літератури також провела і планує провести низку заходів, присвячених Великому Кобзарю. На заняттях із української словесності студентам було запропоновано інноваційний вид роботи – створення власного сайту, пов'язаного з творчістю українського поета. Студенти взяли активну участь у роботі такого типу, було створено понад 30 сайтів, які висвітлили різні аспекти життя та творчості Т.Г.Шевченка. Якісному рівню робіт сприяло те, що створення сайтів проводилося у вигляді

конкурсу. Кафедра відзначила як найкращі сайти: <http://shevchenko.zz.mu/>;
<http://katrina1318.wix.com/shevchenko>.

Створення студентами сайтів мовного чи культурологічного типу є цікавим та нестандартним завданням для самостійної роботи студентів. Воно сприяє кращому засвоєнню мовного матеріалу, підвищенню мовної компетенції студентів у професійній та комп'ютерній сферах. Такі студентські сайти не лише подають матеріал з конкретної теми, запропонованої викладачем, але й представляють наш ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» у глобальній мультимовній мережі Інтернет.

Отже, практика створення сайтів мовного чи культурологічного типу продемонструвала, що студенти під час такої роботи активно засвоюють мовний матеріал, опановують нову професійну та спеціалізовану лексику. Створення сайтів мовного чи культурологічного характеру на заняттях з української словесності допомагають студентам ознайомитися з особливостями українськомовного Інтернету, стати активними учасниками українськомовних форумів, репрезентувати свої матеріали з відповідних тем.

Терещенко С. І.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
мови і літератури

НОВІ ФОРМИ ПРЕДСТАВЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ШЛЯХ УДОСКОНАЛЕННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТА

Мовні дисципліни, які вивчають у вищій школі, потребують застосування навчальних технологій, що базуються на особистісно-

орієнтованій діяльності, ураховують творчий потенціал викладачів і студентів.

Особистісно-діяльнісний підхід у сучасній методиці викладання мови є одним з ефективних засобів формування мовно-комунікативної компетенції. Методика викладання мови, що ґрунтується на такому принципі, забезпечує переваги тих форм і методів, які стимулюють творчу ініціативу студентів, дозволяють створити «ситуацію успіху», «ситуацію вибору», спонукають студентів до самоаналізу, самооцінки, самопізнання та самовираження.

Суттєвим недоліком у вишах є вивчення мови як певної форми, системи; ігнорування (повне або часткове) того факту, що студент уже давно користується мовою для певних комунікативних цілей. Тому необхідно застосовувати такі види робіт, які давали б можливість органічно поєднувати структуру заданої ситуації зі схемою навчальної діяльності, перетворюючи навчання на цільову комунікацію, без якої неможливо формувати мовно-комунікативну компетенцію. Так, спрямовуючи зусилля студентів на розв'язання завдань «псевдонавчальної» мети (наприклад, описати двох своїх найкращих друзів за 2–3 хв. і под.), мову розглядають як засіб досягнення цієї мети.

Одним із шляхів формування мовнокомунікативної компетенції вважаємо застосування різних креативних видів робіт, які сприяють реалізації мовного потенціалу студента в його взаємодії з оточенням. Сучасні форми представлення наукової, суспільної та навчальної інформації, з нашого погляду, можуть бути вдалими комунікативними ситуаціями, найбільш близькими до лінгвістичної реальності сьогодення. Проведення студентом *презентації «в ліфт»*, його виступ з *бліц-повіддю* або участь у *постерній конференції* створює атмосферу творчої спонтанності, яка сприяє активізації раніше набутих мовних знань і навичок, їх застосування в нових комунікативних ситуаціях, впливає на розвиток міжособистісних стосунків і комунікативних реакцій, зокрема слухання, сприйняття, спостереження, уяву,

креативний підхід до відбору мовних засобів, емоційні реакції на повідомлюване й под. Крім того, зважаючи на стислість як ознаку цих форм представлення інформації, студент повинен проявити вміння концентруватися на головному, добирати найточніші, виразній дієві засоби вербального й невербального впливу на слухача.

Нові види робіт дозволяють учасникам навчальних комунікативних ситуацій висловлювати своє ставлення до повідомлюваного, допомагають усвідомити свою індивідуальність, удосконалюють здатність до самовираження. При цьому відбувається також зміщення акцентів у діяльності викладача, який виконує роль консультанта, координатора або ненав'язливого суфлера. Однак ураховуємо й такі труднощі, які виникають на цьому шляху:

- суперечність між директивними методами навчання мови та вільними умовами реалізації мовного матеріалу;

- брак певних комунікативних умінь та навичок і відповідно скутість деяких студентів, яким легше бути об'єктами навчання, ніж активними виконавцями нових навчальних завдань;

- надто активна коригувальна позиція викладача, що унеможлиблює пошук студентами самостійних рішень.

У цьому випадку уникнути проблеми можна шляхом ретельного методичного розроблення етапів підготовки бліц-доповіді, презентації «в ліфті», постерній конференції і под., а також усвідомленням того факту, що види робіт комунікативної спрямованості роблять академічний матеріал живим, наближеним до життєвої мовної реальності.

Отже, активна участь студентів в опануванні нових форм представлення інформації сприяє реалізації їх здібностей, формує стійкий інтерес до навчання, надає можливість розвивати креативність, естетичний смак, тобто формує здатність використовувати набуті мовні вміння й навички в будь-якій комунікативній ситуації.

Товстенко В.Р.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
мови і літератури

РОЛЬ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ФОРМУВАННІ МОВНО-ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Визначення ролі термінології у формуванні мовно-професійної компетентності фахівців-економістів є центральною проблемою в сучасній професійній освіті. Термінологічна лексика слугує тим своєрідним барометром, який визначає рівень професійної освіти, оскільки багата й розгалужена термінологія – один із важливих показників рівня професійної освіти в державі.

Тому для тих студентів, які прагнуть досягти успіху на сучасному ринку праці, запропоновано вибіркочу дисципліну «Культура наукової мови». На заняттях із цієї дисципліни студенти навчаються виявляти лінгвістичні параметри сучасної економічної терміносистеми, професійно користуватися лексикографічними джерелами під час роботи з економічною термінологією, створювати тексти залежно від комунікативної мети. Студенти, сформувавши основи власної мовної компетентності, навчаються самостійно творити мовну стратегію, що є виявом комунікативної стратегії сучасного науковця та професіонала в усіх сферах суспільної діяльності.

На заняттях студенти опановують теорію(наприклад, поняття «міжнародна термінологія» та поняття «міжнародний термін», шляхи формування української економічної термінології, роль національних та інтернаціональних терміноелементів у системі економічної термінології, роль мовної та наукової картин світу у формуванні свідомості сучасного студента, характерні ознаки наукового стилю на всіх мовних рівнях та ін.), вирішують проблемні питання (наприклад, чи є потреба в тому, щоб кожне нововведене

поняття мало відповідний український термін; як потрібно боротися зі словами-покручами в науковій термінології; чи може бути міжмовна інтерференція негативною; які існують проблеми стандартизації термінології та ін.), проводять дискусії на різні теми (наприклад, «Гроші для економічної науки – це те саме, що квадратура кола для геометрії» (В. Джевонс), «Реклама не приправа до бізнесу, а життєво важливий складник нашої економіки», «Гроші дають відчуття свободи, але не щастя» (Г. Католик) та ін.).

На лекціях студенти отримують інформацію про історію розвитку спеціальної економічної лексики від часів Київської Русі до сьогоднішніх днів, про активні процеси в сучасній економічній терміносистемі, тобто динамічні процеси різних мовних рівнів та різної якості, що мають вияв у фонетиці, лексиці, морфології, синтаксисі, про текст як про максимальну одиницю мови найвищого рівня мовної системи тощо. Крім того, студенти з'ясовують особливості мовної репрезентації результатів студентських наукових досліджень, виконують такі види роботи із текстами спеціальності, як анотування та реферування. На семінарах обов'язковим є використання сучасних словників економічних термінів, які сприяють виробленню відповідного рівня мовної компетенції у професійно орієнтованій науковій комунікації. Їхня роль полягає в систематизації, нормалізації та стандартизації наявних терміносистем, а кодифікація термінів орієнтує мовців на правильне їхнє використання. Студенти виконують вправи на визначення способів творення терміно-одиниць мови економічної галузі, завдання на редагування та переклад, завдання з етимологічним аналізом ключових термінів фаху, з порівняльним аналізом питомих та запозичених термінів, аналізують тексти різних стилів, за орієнтованими схемами виконують аналіз терміно-сполук тощо.

Отже, вільне володіння термінологією відіграє важливу роль у формуванні мовно-професійної компетентності фахівців будь-якої галузі

знань. Сучасний економіст повинен бути обізнаним у гуманітарній, економічній, інформаційній галузях наукового знання, які відображають різні сегменти наукової картини світу. На заняттях з дисципліни «Культура наукової мови» студент здобуде комплекс компетенцій, який сприятиме:

- дотриманню норм української літературної мови в усному й писемному науковому спілкуванні;

- удосконаленню рівня культури усної та писемної мови у сфері професійної комунікації;

- дотриманню вимог мовного етикету в будь-якій ситуації спілкування.

Набуті знання, сформовані навички та вміння будуть реалізовані в майбутній науковій діяльності економістів.

Чезганов С.А.,
старший викладач кафедри української
мови і літератури

РОЗВИТОК НАВИЧОК ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ ПРИ ОПРАЦЮВАННІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕКСТІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ НА ПРОСУНУТОМУ ЕТАПІ

Важливою умовою набуття іноземними студентами професійних знань є володіння науковим стилем мови у сфері обраної ними спеціальності. Якщо мовно-комунікативна база, яка закладена на підготовчому етапі і (в ідеалі) відображає рівномірний розвиток усіх видів мовленнєвої діяльності, є необхідною й достатньою для спілкування на елементарному рівні, то на просунутому етапі студент відчуває катастрофічний брак мовних засобів фахового спрямування.

Логіка навчання на основному і завершальному етапах вимагає робити все більший ухил у розвиток навичок писемного мовлення, оскільки у цей

період студент продукує все більше і більше навчально-наукових текстів (реферати, курсові, дипломні роботи). Виникає низка суперечностей, «конфліктів» інтра-та екстралінгвістичного характеру, які варто пом'якшувати або знімати. Наприклад, необхідність дотримання вимог навчальних програм різного рівня, які не завжди враховують специфіку профільного навчання. Не тільки викладач, але й студенти знають (або відчують), що жива мова існує переважно в усній формі, а їм доводиться опрацьовувати і продукувати переважно писемні тексти. Крім того, надаючи перевагу науковому стилю, необхідно пам'ятати про інші сфери комунікації та стилі мови (офіційно-ділове мовлення, стиль художньої літератури). Врешті, існує також проблема поступового зменшення навчальних годин, відведених для аудиторної роботи.

Оскільки студент переважно працює з навчально-науковими текстами підручників, посібників, статей, для декодування цих текстів і подальшої трансформації у власну науково-навчальну продукцію він повинен набути спеціальних навичок писемного наукового мовлення, як-от: логіко-сміслове згортання інформації, мовна компресія, виокремлення старої і нової інформації, текстове прогнозування тощо. Частково ці навички закладаються і формуються на підготовчому етапі вивчення мови, але розвиваються й удосконалюються на основному і завершальному етапах.

У доповіді розглянуті деякі принципи роботи над писемним мовленням на просунутому етапі при вивченні української мови як іноземної.

Яременко Т.Г.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
мови і літератури

ТРАДИЦІЙНЕ ТА ІННОВАЦІЙНЕ У ВИХОВАННІ МОРАЛЬНО- ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ СЛОВЕСНОСТІ

Загальновизнаною є думка, що мова як засіб мислення, пізнання і сприйняття навколишнього світу тісно пов'язана з культурою, з вихованням морально-естетичних цінностей особистості. Так, відповідно до теорії В. фон Гумбольдта, мова невід'ємна від людської культури, є найважливішим її компонентом: «Вона тісно переплетена з духовним розвитком людства й сприяє йому на кожній сходинці локального прогресу чи регресу, відтворюючи кожен етап культури».

Ідеї В. фон Гумбольдта про зв'язок мови і культури знайшли своє відтворення в теорії Е. Сепіра – Б. Уорфа про переплетіння різних елементів культури, зокрема й мови, про пріоритетність мови. Б. Уорф стверджує, що «мова впливає на різноманітну діяльність людей не тільки в особливих випадках використання мови, а й в її постійних загальних законах і повсякчасній оцінці нею тих чи тих явищ».

На сучасному етапі модернізації системи вищої освіти ці думки видатних лінгвістів набувають особливого значення. Підготовка конкурентоспроможних фахівців з належним рівнем знань у різних галузях науки, які мають високу комунікативну культуру, відповідний рівень культури мови в умовах пріоритету гуманістичних підходів до виховання, розвитку, навчання, є надзвичайно важливою. До традиційних підходів, що забезпечують гармонійний розвиток особистості, здатної творчо осмислювати поставлені завдання, належить відвідування музеїв, виставок,

театрів, проведення культурно-масових заходів, які мають тематичне спрямування (вечори, присвячені видатним письменникам, мовознавцям тощо), робота літературної студії «Українське слово», випуск мовно-літературної газети «Джерело», проведення конкурсів читців, творчих робіт. Але всі ці підходи в сьогоденних умовах неможливі без використання інноваційних технологій. Отже, можемо говорити про тісний зв'язок традиційних та інноваційних підходів у вихованні морально-естетичних цінностей студентів.

Великої популярності набувають презентації, які проводять викладачі, активно залучаючи до співпраці студентів, не тільки на практичних, але й на лекційних заняттях. Це потребує відповідних умов, критичного аналізу, відбору, конструювання текстів, спрямованих на загальнолюдські, морально-естетичні цінності, творчу самореалізацію.

На практичних заняттях з української словесності з метою виховання гармонійно розвинутої особистості можна використовувати не тільки проектні завдання для всієї групи, а й творчі завдання для мікрогруп, що є ефективним в умовах сконденсованої програми, щільного плану заняття, для здійснення вимог досягнення мети заняття. Проводиться така робота в декілька етапів:

1. На занятті відбувається обговорення однієї з мікротем (наприклад, «Роль видатних діячів науки та культури у формуванні українського наукового стилю», «Історія ораторського мистецтва», «Культура усного виступу» тощо) та шляхів їх дослідження; з'ясовуємо, чи можна цю роботу провести в режимі «мозкового штурму».

2. У мікрогрупах студенти самостійно розробляють план-сценарій фрагменту заняття.

3. На наступному занятті студенти відтворюють підготовлені в мікрогрупах презентації опрацьованих тем.

4. На цьому ж занятті із залученням «експертів» аналізують дослідження мікрогруп, студенти можуть виконувати різні ролі (критики, експерти тощо), за бажанням, можна здійснити відеозапис.

5. У кінці заняття висловлюються міркування про ефективність заняття, шляхи його оптимізації.

Перспективним, на наш погляд, є інтегровані заняття, що покликані поєднувати інформацію з різних дисциплін. Завдяки цьому в студентів буде формуватися інтегративне мислення, мислення з високим рівнем синтезу вербального й образного компонентів, система морально-естетичних цінностей з різних дисциплін (культурології, іноземних мов, риторики, філософії, історії тощо).

Секція 3. Кафедра іноземних мов факультету міжнародної економіки і менеджменту

Алейнікова М.Г.,
старший викладач кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В УКРАЇНІ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ

За останні роки розвиток інформаційних технологій зробив актуальною проблему модернізації системи освіти. Суть такої модернізації найбільше відбилася в концепції дистанційної освіти (ДО), яка, завдяки такому глобальному явищу як Інтернет, охоплює широкі шари суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку. Особливого значення така модернізація системи освіти набуває в Україні.

Згідно з деякими дослідженнями, в Україні близько 30% навчальних закладів заявили про те, що вже мають або планують організувати навчання в режимі ДО. Однак найчастіше за цим стоїть звичайна заочна форма

навчання. Чим же відрізняється дистанційна освіта від інших видів отримання знань і професії? Насамперед, ДО – це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій та мультимедіа. Така форма навчання дає свободу вибору місця, часу та темпу навчання. Варто відзначити, що дистанційна освіта існує вже впродовж п'ятидесяти років.

З часом технології навчання удосконалилися, завдяки передачі інформації і формуванню нових мереж інформації. Так, на сьогоднішній день форма дистанційної освіти існує практично у всіх університетах світу. Студентам і абітурієнтам пропонується програма навчання, як по спеціальностях, так і по окремих курсах. Деякі навчальні заклади будують процес навчання на основі комп'ютерного забезпечення. Це позначає, що викладач і студент в реальності не контактують один з одним, а отримують і передають інформацію по електронній пошті.

Система ДО має ряд переваг і значно розширює коло потенційних студентів. Одержати освіту дистанційно має можливість молодь, яка не може поєднувати навчання з роботою або проживає у віддаленій від обласних центрів місцевості; військовослужбовці; домогосподарки; керівники; бізнесмени або студенти, що бажають паралельно одержати освіту. Дистанційна форма навчання підходить майже всім, тому що дає можливість гармонійно поєднувати навчання та повсякденне життя.

Варто відзначити, що ДО це доступна можливість одержати освіту за кордоном з мінімальними фінансовими витратами при великому виборі спеціальностей, оскільки більшість ВНЗ Європи та США ввели таку зручну для студентів форму освіти набагато раніше, ніж Україна.

Сучасна освіта вимагає безупинно розширювати своє сприйняття комплексності світу та формування інформаційного суспільства. Для того, щоб знання отримали конкретний зв'язок з діями, необхідно постійно

«навчати себе», поповнюючи й розширюючи свою освіту. Саме цю мету й ставить перед собою дистанційна освіта.

Дистанційна освіта в країнах світу

Історично дистанційне навчання виникло у 1840 році, коли Ісаак Пітман запропонував навчання через поштовий зв'язок для студентів Англії. У 1856 році Чарльз Тюссе та Густав Лангеншейдт розпочали викладання мови заочною формою у Німеччині.

Сьогодні дистанційна освіта – поширене явище у багатьох країнах світу і з кожним роком її популярність зростає. Не існує єдиного визначення для дистанційного навчання. Скоріше, існує багато підходів до розуміння цього терміна. Слід також зазначити, що поряд з терміном «дистанційне навчання» вживаються і такі терміни, як заочне навчання, домашня освіта, самостійне вивчення, відкрите навчання, незалежне навчання, екстернат, навчання на відстані тощо. Усі вони належать до однієї проблемної області, проте мають дещо різні відтінки значень.

У 80-х роках ХХ ст. поширився термін «дистанційна освіта» (ДО), основною характеристикою якої є відокремлення вчителя від учня (саме в цьому полягає різниця між ДО та традиційною освітою). ДО включає в себе дві підсистеми: дистанційне викладання та дистанційне навчання.

Дистанційна освіта зручна тим, що дозволяє:

- навчатися у відповідності до свого темпу, особистісних особливостей та освітніх потреб;
- не обмежувати себе у виборі навчального закладу та освітніх можливостей, попри своє місцеперебування;
- використовувати під час процесу навчання сучасні технології, тобто, паралельно засвоювати навички, які згодом знадобляться під час роботи;
- самостійно планувати час та розклад занять, а також перелік предметів, що вивчаються;

- навчатися у найбільш приємній та сприяючій продуктивності обстановці, створюючи для себе сприятливу атмосферу.

Серед недоліків дистанційної освіти можна виділити:

- відсутність особистісного спілкування між викладачем та студентом (відбувається менш ефективна, безособистісна передача знань). Також не вистачає спілкування з колегами-студентами для обміну досвідом;

- необхідність наявності у студента сильної особистісної мотивації, вміння навчатися самостійно, без постійної підтримки та підштовхування з боку викладача;

- відсутність можливості негайного практичного застосування отриманих знань із наступним обговоренням виниклих питань з викладачем і роз'яснення ситуації на конкретних прикладах;

- студенти не завжди можуть забезпечити себе достатнім технічним обладнанням – мати комп'ютер та постійний вихід у Інтернет.

На кафедрі іноземних мов факультету МЕіМ розроблено дистанційний курс «Англійська мова за професійним спрямуванням» для студентів I курсу у мережі WebCT. Курс складається з 8 компонентів, у кожному з яких знаходяться економічні тексти для опрацювання і теоретичні таблиці з граматики з наданням прикладів вживання граматичних явищ. Для спрощення роботи студентів з текстами і вправами існує елемент «Глосарій», який включає перелік економічних термінів. Завдання викладача – керувати навчанням, оцінювати і контролювати знання, пояснювати складний матеріал предмету.

Головною перевагою дистанційного навчання є індивідуальність самого навчання, яку визначає той, що навчається. Саме він вибирає не тільки ритм, темп і час навчання, але й розстановку вивчення предметів. Студент сам вирішує, коли звертатися до викладача за консультацією. А метою навчання стає придбання професійних навиків, нових знань, ступеня кваліфікації,

спеціальності. Дистанційна освіта розвивається дуже швидко, і для України є перспективною формою вищої освіти.

С.Л. Бобрівник,
старший викладач кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

МОВНІ ЗАСОБИ ПРАГМАТИЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ПЕРЕКЛАДУ ГАЗЕТНО-ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТІВ

Еволюційний розвиток засобів масової інформації призвів до створення єдиного інформаційно-комунікативного простору. Як наслідок, газетно-публіцистичні тексти стали однією із складових глобальної комунікації. В наш час актуальним аспектом прагматичної адаптації газетно-публіцистичних текстів стає їх міжмовна трансформація.

XXI сторіччя ставить нові завдання в інформаційному просторі людства. Завдяки масовій інформації роль перекладу в житті людей неухильно зростає. На сьогоднішній день перекладацькі зв'язки охоплюють майже всі сфери людської діяльності. Рух інформаційних потоків не знає кордонів. Безмежна різноманітність сучасного світу передається за допомогою засобів інформації у відчуттях та інтерпретаціях численних учасників міжнародного інформаційного процесу – журналістів, кореспондентів, коментаторів. Тому постійно зростає значення перекладацької діяльності, і разом з цим виникають перекладацькі проблеми. Загострення мовних проблем диктує пошук нових рішень. Якщо раніше перекладацька діяльність розглядалась головним чином в зв'язку з перекладом художньої літератури, то сьогодні все важливіше місце – і за об'ємом, і за соціальним значенням – стали займати переклади текстів спеціального характеру – інформаційні, економічні, юридичні, технічні.

А.Д. Швейцер зазначає, що перекладач повинен передати прагматичний аспект змісту тексту, який перекладається, шляхом його переадресації іншомовному отримувачу «з урахуванням тієї реакції, яку викличе текст, що точно передає денотативний та конотативний компоненти змісту вихідного висловлювання в іншомовного читача. При цьому відбувається прагматична адаптація початкового тексту, тобто внесення певних поправок на соціально-культурні, психологічні та інші відмінності між отримувачами оригіналу і перекладеного тексту». На практиці саме соціолінгвістичні фактори стають визначальними при перекладі газетно-публіцистичних текстів.

Газетно-інформаційний стиль має специфічні особливості, які впливають на процес перекладу. Основне завдання матеріалів цього стилю полягає в повідомленні певних даних з певних позицій і тим самим в досягненні бажаного впливу на рецептора. Для того, щоб забезпечити «середньому» отримувачу перекладу адекватне розуміння тексту оригіналу, а також для того, щоб текст перекладу мав такий самий вплив на рецептора перекладу, як і текст оригіналу на рецептора оригіналу, використовуються різні способи прагматичної адаптації.

Прагматична адаптація газетно-публіцистичного тексту оригіналу при перекладі на українську мову здійснюється згідно наступних параметрів: 1) лексичні зміни тексту; 2) синтаксичні зміни; 3) стилістичні зміни.

Лексичні зміни тексту

- Внесення додаткової інформації. Дуже часто додаткова інформація може знадобитися при перекладі назв установ, фірм, друкованих органів і т.п.
- Випущення незначної інформації. Для того, щоб в тексті перекладу не було незрозумілих елементів, перекладач може пропустити в перекладі деталі, невідомі отримувачу перекладу. Найчастіше пропускаються незрозумілі назви фірм та установ.
- Незрозумілі елементи замінюються більш зрозумілими. Інформація, яка в оригіналі лише має на увазі, оскільки є очевидною для отримувача

оригіналу, при перекладі може замінюватися додатковою. Таким чином, імпліцитна інформація в оригіналі стає експліцитною в перекладі.

– Конкретизація. Іноді слово з загальним значенням замінюється при перекладі словом з більш конкретним значенням. Даний спосіб не дуже часто використовується в газетно-інформаційному стилі.

Синтаксичні зміни тексту

Синтаксичною особливістю англійського газетно-інформаційного стилю є прагнення вмістити в межах одного речення якомога більше інформації. Таке «нанизування» в одному висловлюванні думок, логічно мало пов'язаних, не властиве українській мові. В перекладі потрібно членувати речення.

Газетно-публіцистичні тексти відзначаються великою різноманітністю. Найбільш стислими, діловими і сухими за стилем є повідомлення і статті інформаційного характеру. Точність в перекладі подібних повідомлень і статей часто досягається синтаксичною перебудовою речень, структурними замінами та використанням лексичних відповідностей.

Стилістичні зміни тексту

Для англійських і американських газетних матеріалів характерним є використання розмовних зворотів, жаргонізмів, перифраз і т.п. Заради збереження особливостей жанру в українській мові такі слова, як правило, в перекладі не передаються.

Ще однією з особливостей англійського газетно-інформаційного стилю є використання образних слів і виразів. Дуже важливо адекватно передати образні засоби тексту оригіналу в тексті перекладу, оскільки від цього залежить повнота відтворення авторського задуму, а також характер запланованого впливу на читача.

Перекладаючи газетно-публіцистичні тексти, необхідно враховувати, що мовні засоби оригіналу, за допомогою яких створено прагматичний потенціал тексту оригіналу, не можна просто замінювати однотипними

мовними засобами мови перекладу, оскільки при цьому не вдається адекватно передати прагматичний потенціал тексту оригіналу. Важливим є адекватне відтворення не лише лексичного, а й синтаксичного значення та стилістичного забарвлення оригіналу.

Вдовиченко В.А.,
викладач кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТАМИ- ЕКОНОМІСТАМИ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Сучасного студента надзвичайно важко мотивувати до пізнавальної діяльності, до пошуку шляху до мети в полі інформації. Відбувається це тому, що студенти часто відчують серйозні труднощі в сприйнятті навчального матеріалу з усіх навчальних предметів, у тому числі під час вивчення англійської мови. Причина цього в недостатньому рівні розвитку мислення, насамперед критичного.

Актуальність дослідження. Головним завданням сучасного ВНЗ є розкриття здібностей кожного студента, виховання особистості, готової до життя у високотехнологічному та, водночас, конкурентному світі. Сучасному суспільству, а значить, і сучасній освіті, необхідна особистість, що володіє якостями як креативного так і критичного мислення. Під свободою мислення розуміється її критична спрямованість, орієнтована на творчу та конструктивну діяльність, тому якісною характеристикою мислення вільної особистості є критичне мислення.

Під критичним мисленням в навчальній діяльності розуміють сукупність якостей і умінь, що обумовлюють високий рівень дослідницької культури студента і викладача, а також «мислення оціночне, рефлексивне»,

для якого знання є не кінцевою, а початковою точкою, аргументоване і логічне мислення, яке базується на особистому досвіді та перевірених фактах.

Проблема розвитку критичного мислення студентів уже протягом кількох десятиліть досліджується американськими та європейськими вченими. Найбільш глибоко питання критичного мислення у своїх дослідженнях представили Д. Брунер, Дж. Гілфорд, М. Ліпман, К. Мередит, Д. Стил, Ч. Темпл, С. Уолтер, Д. Халперн, В. Оконь та інші. Дослідження розвитку критичного мислення спираються на загальні принципи й закономірності, розроблені російськими науковцями, такими як: В. Біблер, А. Брушлинський, Д. Вількєєв, Н. Дайрі, З. Калмикова, Г. Костюк, І. Лернер, О. Лук, О. Матюшкін, С. Максименко, М. Махмутов, В. Шубинський.

Відповідно до класифікації Д. Клустера, критичне мислення має 5 характеристик. Тобто, воно є самостійним, узагальненим, аналізує проблему та дає оцінку подій; воно є аргументованим, а також соціальним. Всі ці характеристики є безсумнівними умовами успішності в викладанні та вивченні англійської мови.

У рекомендаціях американського педагога Б. Блума подаються класифікації навчальних цілей, які вчитель будь-якого предмету, у тому числі іноземної мови, зможе легко застосувати під час підготовки вправ для досягнення тих чи інших результатів. Це: знання, розуміння, застосування, аналіз, синтез та оцінювання.

У відповідність з цими рекомендаціями програми підготовки фахівців з економічною освітою повинні бути засновані на моделі навчання за допомогою дії принципів розвитку критичного мислення. На заняттях з англійської мови критичне мислення привчає працювати самостійно з різними джерелами, знаходити і систематизувати інформацію. Під час підготовки студента-економіста викладач має ґрунтувати свій матеріал на трьох опорах:

I. Виклик – пробудження наявних знань, інтересу до отриманої інформації, актуалізація життєвого досвіду.

II. Осмислення змісту (отримання нової інформації).

III. Рефлексія (осмислення , народження нового знання).

Найкраще, ці три опори проявлені у навчанні за допомогою імплементації «кейсів», симуляційних ігор та проектної роботи. Основна характеристика цих навчальних моделей полягає в тому, що студенти економічних спеціальностей працюють над реальними завданнями, а не над штучно створеними ситуаціями. Крім того, студенти вчаться не тільки у викладача, але і в процесі аналізу реальних проблем, беручи участь у їх вирішенні та обговоренні. Вони працюють з різними базами як економічної, так і політичної та соціальної інформації та розробляють різноманітні рішення в контексті реальних ситуацій.

Використання цих та інших прийомів створює можливості для формування у студентів-економістів навичок критичного мислення, які пов'язані з умінням добувати, опрацьовувати та використовувати інформацію з різних джерел, а також викладати результати її аналізу в стислій формі.

Таким чином, система застосування технологій критичного мислення у навчально-виховному процесі може активно впливати на прагнення до саморозвитку і самовдосконалення студентів, на їх особисте формування, що необхідно для їх подальшої успішної реалізації, продуктивного спілкування, комфортного життя.

Список використаних джерел:

1. Андрейко Л. М. Розвиток критичного мислення на заняттях з іноземної мови / Л. М. Андрейко – Мат. III Міжнародн. конференції «Сучасні підходи до навчання іноземної мови». – Харків: ХНУ ім. Каразіна, 2013 – С. 15-17.
2. Андреева О.И. Технологии развития критического мышления / О. И. Андреева О.И., А. И. Николаева, Т. С. Леснякова. – М., 2009. – 77 с.

3. Корженевич Ю. В. Технология развития критического мышления / Ю.В. Корженевич // Вестник «Наука и практика». Доступно за адресою: <http://xne1aajfpcds8ay4h.com.ua/pages/view/285>
4. Попков В. А. Критическое мышление в контексте задач высшего профессионального образования / В. А. Попков, А. В. Коржуев, Е. Л. Рязанова М.: Изд-во МГУ, 2001. – 166 с.
5. Прямикова Е. В. Формирование критического мышления учащихся в процессе преподавания общественных наук / Е. В. Прямикова // Проблемы междисциплинарных исследований в гуманитарных науках / Отв. ред. В. П. Зиновьев. Томск: Изд-во Томск. ун-та, 2004. – с. 122 – 134.

Воробйова Ж.Ю.,
викладач кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

ІННОВАЦІЙНІ ЗМІНИ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Важливою складовою демократичного суспільства, яке розбудовується в Україні є орієнтація на гуманістичні цінності світової культури. Політики, науковці та освітяни дедалі глибше усвідомлюють потребу у побудові єдиної Європи, зокрема, наукового й освітнього простору без кордонів. Особлива увага приділяється вищій освіті, університетам, їх інтелектуальному потенціалу. Держава потребує висококваліфікованих фахівців із знанням іноземної мови, професіоналів, зданих абсорбувати все нове і прогресивне, готових до генерації і запровадження свіжих оригінальних ідей, а також до вигідної участі у міжнародному співробітництві і формуванні нового ставлення до України в Європі і світі. Вимоги часу й розпочата радикальна реформа системи освіти в Україні орієнтують нинішніх і майбутніх

викладачів на відмові від авторитарного стилю навчання на користь гуманістичного підходу, на застосування методів, які сприяють розвитку творчих засад особистості з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

У цьому світлі найважливіше завдання вищої школи – формування повноцінних громадян своєї країни. Вища школа не може дати людині запас знань на все життя. Але вона в змозі дати їй основні базові орієнтири основних знань, прищепити їй ключові компетенції, необхідні для подальшої самоосвіти.

Модернізація змісту освіти в Україні на сучасному етапі розвитку суспільства пов'язана з інноваційними процесами в організації вивчення іноземних мов.

Пріоритетним напрямом розвитку сучасної вищої школи стала гуманістична спрямованість навчання, при якому провідне місце займає особовий потенціал. Він передбачає облік потреб і інтересів особистості, реалізацію диференційованого підходу до навчання.

У центрі уваги має бути студент, його особистість, неповторний внутрішній світ. Тому основна мета сучасного викладача полягає в обранні таких методів і форм організації навчальної діяльності, які би оптимально відповідали поставленій меті розвитку особистості.

Останніми роками все частіше піднімається питання про вживання нових інформаційних технологій у ВНЗ. Це не лише нові технічні засоби, але і нові форми і методи викладання, новий підхід до процесу навчання. Основною метою вивчення іноземної мови є формування і розвиток комунікативної культури, навчання практичному опануванню іноземної мови.

Завдання викладача полягає у тому, щоб створити умови практичного опанування мовою для кожного студента, вибрати такі методи навчання, які б дозволили кожному проявити свою активність та творчість.

Сучасні педагогічні технології такі, як навчання у співпраці, проектна методика, використання нових інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні.

Форми роботи з комп'ютерними навчальними програмами на практичних заняттях з іноземної мови включають: вивчення лексики, відпрацювання вимови, вивчення діалогічної і монологічної мови, вивчення писемності, відпрацювання граматичних явищ.

Можливості використання Інтернет-ресурсів величезні. Глобальна мережа Інтернет створює умови для здобуття будь-якої необхідної інформації: народознавчий матеріал, новини, статті з газет і журналів та інше.

На практичних заняттях з англійської мови за допомогою Інтернету можна вирішувати цілий ряд дидактичних завдань: формувати навички і вміння читання, використовуючи матеріали глобальної мережі; удосконалювати вміння письмової мови; поповнювати словарний запас та інше.

Студенти можуть брати участь в тестуванні, у вікторинах, конкурсах, олімпіадах, що проводяться по мережі Інтернет, переписуватися з однолітками з інших країн, брати участь в чатах, відеоконференціях та інше.

Однією з технологій, що забезпечує особово-орієнтоване вчення, є метод проектів, як спосіб розвитку творчості, пізнавальної діяльності, самостійності. Типологія проектів різноманітна.

Проекти можуть підрозділятися на монопроекти, колективні, усномовні, видові, письмові та Інтернет-проекти. Робота над проектом – це багаторівневий підхід до вивчення мови, що охоплює читання, аудіювання, говоріння і граматику. Метод проектів сприяє розвитку активного самостійного мислення і орієнтує на спільну дослідницьку роботу.

Що стосується мовного портфеля, то в його основу закладено співвідношення українських вимог до рівня опанування іноземної мови із

загальноєвропейськими системами, що, у свою чергу, є відправною крапкою для створення єдиного освітнього простору. Основним критерієм оцінки рівня володіння іноземною мовою в технології мовного портфеля є тестування. Пріоритетом даної технології стає переорієнтація учбового процесу з викладача на студента. Студент же, у свою чергу, несе свідому відповідальність за результати своєї пізнавальної діяльності. Вищезгадана технологія приводить до поступового формування навиків самостійного опанування інформації. У цілому, мовний портфель має бути багатофункціональним і сприяти розвитку багатомовності.

I, нарешті, модульне навчання отримало свою назву від терміну «модуль», що означає функціональний вузол. Суть модульного навчання зводиться до самостійного опанування певних умінь учнів і навиків в учбово-пізнавальній діяльності. Модульне навчання передбачає чітку структурування вмісту навчання. Воно забезпечує розвиток мотиваційної сфери студентів, інтелекту, самостійності, колективізму, умінь самоуправління своєю пізнавальною діяльністю. Модуль створює позитивні мотиви до навчання, як правило, завдяки своїй цікавості, емоційному вмісту, учбовому пошуку і опорі на життєвий досвід. Основними засобами модульного навчання служать учбові модулі.

Модернізація української освіти визначає соціальні вимоги до системи вищої освіти. Суспільству, що розвивається, потрібні сучасно освічені, етичні, завзяті люди, які можуть самостійно приймати відповідальні рішення в ситуації вибору, прогнозуючи можливі наслідки, здібні до співпраці, відрізняються мобільністю, динамізмом, конструктивністю, володіють розвиненим відчуттям відповідальності за долю країни.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НАПРЯМУ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ «ПРАВознавство» ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

У світовому освітньому просторі спостерігається стійка тенденція до розробки освітніх стандартів для вищої школи з наголосом на професійні стандарти й орієнтацією на компетентнісний підхід до освіти, до оновлення професійних галузевих стандартів. Такі зміни щодо професійно-кваліфікаційних характеристик фахівців, які привносить сучасна соціально-економічна і політична ситуація, передусім інтеграційні процеси в Європі, спонукають до змін у сфері навчання іноземних мов, зокрема навчання майбутніх фахівців у галузі права. За таких умов знання іноземної мови надасть їм функціонально-лінгвістичний інструментарій для створення іншомовних брифінгів та презентацій, відвідування міжнародних конференцій та тренінгів, ведення ділової переписки з колегами з інших країн, що, в свою чергу, надасть їм кращі кар'єрні перспективи.

У сучасних дослідженнях іншомовну комунікативну компетентність розглядають як:

- здатність здійснювати міжкультурне професійно спрямоване спілкування; взаємодіяти з носіями іншої культури, беручи до уваги національні цінності, норми та уявлення; створювати позитивний настрій спілкування для комунікантів;
- вибирати комунікативно цілеспрямовані способи вербальної та невербальної поведінки на основі знань про науку і культуру інших народів у межах полілогу культур [1, с. 16];

- результат затрачених зусиль, спрямованих на формування таких іншомовних знань і вмінь, які відображають лінгвістичний, професійно-контекстуальний, психологічний, соціальний та ситуативний стан мови як засобу професійного спілкування [3, с. 63];
- сформовану в процесі навчання іноземної мови здатність вільно і адекватно до умов соціально-рольових ситуацій професійної діяльності розуміти й зумовлювати відповідні мовленнєві висловлювання згідно з теоретичними положеннями і знаннями, що виконують інформаційно-комунікативну функцію, а також практичні вміння та навички, які забезпечують перцептивно-комунікативну та інтеракційно-комунікативну функції спілкування за допомогою засобів іноземної мови [4, с. 12];
- володіння індивідом необхідним рівнем знань, умінь і навичок, що визначають ступінь сформованості його професійної діяльності, стилю професійного спілкування та його особистості як носія визначених цінностей, ідеалів і професійної свідомості [6, с. 8].

Отже, іншомовна комунікативна компетентність є інтегральною характеристикою професійної діяльності фахівця і забезпечує компетентне професійне спілкування мовою спеціальності в умовах міжкультурної комунікації.

Оволодіння іншомовною компетентністю передбачає сформованість комунікативних умінь у чотирьох основних видах мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо), наявність мовних знань (фонетичних, граматичних, лексичних) та навичок оперування ними. Вагому роль у формуванні іншомовної комунікативної компетентності мають комунікативні методики вивчення іноземної мови. У навчальному процесі сучасна педагогічна наука велику увагу приділяє інноваційним технологіям навчання, активним та інтерактивним методам. Застосовуючи такі методи, викладач стає для студента взірцем наслідування моделей спілкування. Самі

студенти цінують такі форми викладання матеріалу, коли зв'язок із практичним застосуванням знань є найбільшим.

Дослідження, проведені Національним тренінговим центром США показують, що інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити процент засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість студента, а й на його почуття, волю (дії, практику). Результати цих досліджень відображені в схемі, що отримала назву «Піраміда навчання». З піраміди видно, що найменших результатів можна досягти за умов пасивного навчання (лекція - 5%, читання –10%), а найбільших – інтерактивного[2, с. 1].

З метою формування комунікативної компетентності студентів доречно організовувати дискусії, створювати проблемні ситуації, проводити письмові роботи у формі дискурсивного есе, звертатися до технологій колективно-групового (кооперативного) навчання, використовувати метод «мозковий штурм (brain storm)», внутрішні / зовнішні кола (inside / outside circles), обмін думками (think-pair-share), читання зигзагом (jigsaw reading), парні інтерв'ю (pair-interviews), ситуативне мовлення (імітаційні та рольові ігри).

Вирішити дане питання неможливо без використання комунікативного методу та інтерактивних технологій навчання іноземних мов. Застосування комунікативно-орієнтованої граматики надає змогу повноцінно здійснювати індивідуалізацію навчання та підвищувати його мотивацію. Комунікативно орієнтована граматика іноземних мов включає навчальний граматичний матеріал, призначений для формування у студентів граматичних навичок і вмінь. Отже, доречним є використовувати даний матеріал в продуктивних комунікативно-спрямованих вправах з обиранням для студентів комунікативно-цінних фраз, які дійсно можуть бути використані в реальному житті. Варто відмітити, що досягти цього, а значить оволодіти граматичними правилами іноземної мови й загальнолінгвістичними поняттями, студенти зможуть набагато швидше й легше через гру. Гра сприяє високому ступеню

мотивації студентів до говоріння й залученню їх у природно-мовну ситуацію, якісному граматичному оформленню мовного висловлення, зняттю тривожності, позитивному емоційному фону на занятті, кращому запам'ятовуванню граматичних структур й розвитку здатності творчої уяви.

Із численного арсеналу інтерактивних методів навчання до адекватних завдань формування комунікативної компетентності слід ще віднести метод проектів, який передбачає самостійну активну діяльність студентів, активізацію їх творчого потенціалу, уміння самостійного опрацювання додаткових джерел, комунікативні (особливо за умови роботи у групі) та організаційні вміння. Проект є можливістю для студентів виразити свої ідеї в зручній для них творчо продуманій формі: виготовленні колажів, афіш та оголошень, проведенні інтерв'ю та досліджень (з подальшим оформленням), демонстрації країнознавчих проектів (з ілюстраціями, фотокартками).

Надзвичайно ефективним, особливо під час організації самостійної роботи студентів, є «case-method» (метод випадків і ситуацій). Це інтерактивний метод навчання, що дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. «Case-method» – це опис реальної життєвої ситуації, який використовують як педагогічний інструмент, щоб спровокувати дискусію в навчальній аудиторії. Перевагою цього методу є можливість оптимально поєднувати теорію і практику, та розвивати здатність студентів володіти різними стратегіями та засобами спілкування, що є надзвичайно важливим в процесі підготовки майбутнього фахівця [5].

Серед визначених переваг інтерактивного навчання іноземних мов слід виділити наступні:

- 1) встановлення дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування;
- 2) студенти мають можливість бути більш незалежними і впевненими в собі;
- 3) викладач заохочує студентів до співпраці, підбадьорює їх, вони не бояться

робити помилки;

- 4) студенти отримують можливість подолати страх перед мовним бар'єром;
- 5) викладач не домінує;
- 6) кожен студент залучений до роботи, має певне завдання;
- 7) слабкі студенти можуть отримати допомогу від більш сильних;
- 8) студенти можуть використовувати свої знання і досвід, набутий раніш.

Іншомовне спілкування розуміється не тільки як уміння подавати інформацію іноземною мовою, а й як процес обміну, у ході якого досягаються певні цілі й завдання, що об'єднані єдиною стратегією взаємодії, взаєморозуміння та співробітництва.

Таким чином, іншомовна комунікативна компетентність є дійовим засобом професійного розвитку майбутніх фахівців. Ефективність її формування значною мірою залежатиме від урахування різних механізмів та чинників, що притаманні процесу вивчення іноземної мови. Ми вважаємо, що одним з вагомих чинників формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців є зацікавленість у вивченні іноземної мови. Для її формування потрібно використовувати як традиційні, так й інноваційні форми і методи навчання іноземних мов, які б, доповнюючи один одного, становили єдину систему, яку можна адаптувати до особливостей навчального процесу з метою оптимізації навчання та підготовки висококваліфікованих фахівців.

Список використаних джерел:

1. Андриенко А. С. Развитие иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов технического вуза (на основе кредитно-модульной технологии обучения) : автореф. дис. ...канд. пед. наук : спец. 13.00.08. / А. С. Андриенко. – Ростов н/Д, 2007.

2. Голубенко О. Б. / О. Б. Голубенко Освітні стандарти як інтерфейс між освітою та сферою праці. – Режим доступу: <http://www.ualogos.kiev.ua/fulltext.html?id=624>
3. Клименко Е. В. Формирование иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности будущих финансистов: дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08. / Е. В. Клименко. – Калуга, 2004.
4. Козак С. В. Формування іншомовної комунікативної компетенції майбутніх фахівців морського флоту : автореф. дис. ...канд. пед. наук : спец. 13.00.04. / С. В. Козак. – Одеса, 2001.
5. Михайлова Э. А. Кейс и кейс-метод. – М.: Центр Марк. исслед. и менедж., 1999.
6. Сура Н. А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою 2005 года : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. / Н. А. Сура. – Луганськ, 2005.

Давиденко Т.В.,
викладач кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

ДІЛОВА ЗУСТРІЧ. ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ

В умовах всепоглинаючої глобалізації сучасний світ стає осередком протиріч, яких, на перший погляд, не повинно виникати. З одного боку це – уподібнення різних культур, а з іншого – намагання країнами зберегти свою самобутність. Якщо розглядати глобалізацію як всесвітнє явище, то говорячи про культурний його аспект, слід зазначити, що цей процес захоплює різні культури та економічні системи в усьому світі, причому вони стають пов'язаними між собою та деякою мірою подібними одна до одної. Всьому

цьому сприяють мультинаціональні компанії та значне покращення процесу комунікації. Можна сперечатись щодо питання про те, наскільки глобалізація є сучасним трендом. Першими проявами глобалізації можна вважати подорожі людей до інших країн, війни з сусідами, адже все це привносило щось нове в культуру того чи іншого народу. Але безсумнівно те, що сучасна форма глобалізації стала можливою та, нажаль, надзвичайно залежною від електронного спілкування, подорожей та міжнародної торгівлі, які не вимагають багато часу та зусиль.

Базовою характеристикою, що притаманна будь-якій людині, є потреба в спілкуванні, розвиткові своїх мовних та мовленнєвих здібностей та навичок. Причому комунікація є першорядним компонентом усіх видів людської діяльності, вона «притаманна кожній людині, кожен хоче висловитись і бути почутим, а тому очікує толерантного ставлення до себе у відповідь. Виступаючи універсальною умовою існування людини, комунікація, а як результат і толерантне відношення, є запорукою свободи особистості» [2, с. 24].

В основі формування поняття толерантності полягає процес уподібнення або асиміляції однієї культури до іншої, в результаті якого формується певна нова культура, такий собі «інтегративний продукт» [2, с. 25], який несе в собі характеристики обох базових культур, але при цьому він не стає просто сплавом цих культур, а може вважатись самостійною субкультурою.

На тлі вищезазначених світових тенденцій виникають певні складнощі, що перешкоджають успішному діловому спілкуванню – це розмаїття культур та іноді труднощі сприйняття та адаптація до них. Тут варто говорити про психологічну, соціально-культурну та економічну адаптацію. Всі ці аспекти адаптації є взаємозалежними та однаково важливими для фахівця, який працює за кордоном. Якщо умови контракту передбачають тривале перебування в іншій країні, то вкрай необхідне позитивне налаштування, адже саме це буде запорукою ефективного подолання стресових ситуацій, які

завжди супроводжують період адаптації. У випадку невдалої психологічної адаптації об'єктів дослідження спостерігається низка психологічних та психосоматичних реакцій, які призводять до депресії, культурного шоку, навіть передчасного повернення до своєї країни; у випадку невдалої економічної адаптації результатом буде невиконання контракту і також повернення додому, психологічний дискомфорт та дуже вірогідне зниження поваги колег.

В рамках ділових нарад, до складу яких входить певна кількість представників різних національностей, виникає нагальна необхідність досягнення порозуміння, що досягається шляхом ретельного планування та відчуття такту та толерантного ставлення до бізнес-партнерів. Саме це допомагає зробити такі інтернаціональні зустрічі успішними.

Але ретельного планування буде недостатньо без побудови відносин, заснованих на засадах довіри та взаєморозуміння. Існує важливий міжкультурний вимір взаєморозуміння, адже взаємовідносини оцінюються та визначаються по-різному на перехресті різних культур. Взаєморозуміння (від англ. *rapport*) – це близькі та гармонійні відносини, коли люди або групи людей, що поєднані сумісною діяльністю, розуміють почуття та ідеї одне одного та не мають проблем в спілкуванні. За таких умов форма поведінки та мислення особистостей стає подібною та сумісною.

Існує два основних стилі побудови взаєморозуміння: «реактивний», що є притаманним мешканцям південно-європейських країн, таким як наприклад, німці або шведи. Інший має назву «проактивний», та частіше спостерігається у населення США. Жодний з цих типів не є кращим за інший, але між ними існують значні розбіжності, які варто зазначити. Реактивно спрямовані особистості поводять себе природно, намагаючись бути собою, не грати ролей, поважають інших; вони стримані, підтримують емоційну дистанцію та не намагаються прискорювати події з метою отримати швидкий результат. Представники проактивного стилю є досить гнучкими та здібними до

пристосування своєї поведінки до поведінки інших, намагаються бути подібними іншим; вони ентузіасти, тепло та позитивно налаштовані, та намагаються створити позитивну атмосферу у спілкуванні якнайшвидше.

Складнощі міжнародного спілкування виникають, коли стикаються представники різних стилів спілкування. «Реактивісти» вважають проактивний стиль поверхневим, напористим, занадто наполегливим та здатним адаптувати свою поведінку з метою швидко отримати довіру, та здаватись дружнім, маючи на меті інший мотив. З іншого боку, «проактивісти» вважають реактивний стиль холодним, не здатним до адаптації.

Говорячи про взаєморозуміння, не можемо не згадати про нейролінгвістичне програмування (НЛП), що є підходом до комунікації, який бере свій початок від вивчення робіт американського психіатра та психотерапевта Мілтона Еріксона (1901–1980), що спеціалізувався на медичному гіпнозі та сімейній терапії. Цей підхід є добре відомим тренерам з менеджменту та займає чільне місце у методиках побудові взаєморозуміння. НЛП використовує серії технічних прийомів, що базуються на контролюванні своєї вербальної та невербальної поведінки з метою створити «зустріч розумів» під час комунікації з іншими. Двома базовими та найважливішими прийомами є «дзеркальне відображення» та «моделювання». Звичайно, деякою мірою НЛП може здатись маніпулюванням, але ці прийоми та техніки надають необхідної та значущої інтуїції до процесу комунікації.

Також слід завважити, що на стиль побудови взаєморозуміння впливає не тільки географічна приналежність, але й гендерна. Американський лінгвіст професор Дебора Таннен у своїй книзі «Ви просто не розумієте: жінки та чоловіки у спілкуванні» зазначає, що чоловіки та жінки будують спілкування зовсім інакше. Для жінок спілкування є засобом побудови зв'язків та налагодження відносин, що свідчить про належність до

проактивного стилю. Адже чоловіків у спілкуванні більш цікавить збереження своєї незалежності з точки зору ієрархії, боротьба за центральні позиції, демонстрація знань, умінь та навичок та надання важливої інформації. Це відповідає реактивному стилю.

Отже, процес побудови взаєморозуміння з колегами є кропіткою працею, що вимагає від співрозмовників володіння певними знаннями, уміннями та навичками, успішне використання яких є запорукою успішного ділового спілкування.

Список використаних джерел:

1. Захарчук Н. В. Проблема культури та міжкультурної комунікації у філософсько-соціологічному аспекті / Н.В. Захарчук // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка: Зб. наук праць. – 2008. -№3 (24). – С. 174 – 178.
2. Захарчук Н.В. Філософсько-соціологічний аспект категорії «толерантність» та її роль у міжкультурній комунікації / Н. В. Захарчук // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка: Зб. наук праць. – 2012. – № 3. – С. 23 – 28.
3. Dignen B. Getting on at Work / Business Spotlight. – 1/2006. – p. 56 – 60.
4. Gibson R. Meeting the Challenge / Business Spotlight. – 1/2006. – p. 30 – 34.
5. Tannen D. You Just Don't Understand: Women & Men in Conversation / D. Tannen. – HarperCollins, 2001/ – 342 p.

Драб Н.Л.,
доцент кафедри іноземних мов
факультету МЕІМ;
Лобецька І.М.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
факультету МЕІМ

СУТЬ МОНОЛОГУ-ПРЕЗЕНТАЦІЇ ТА КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ЙОМУ

Однією зі складових частин навчання професійно спрямованому монологічному мовленню є формування та розвиток вмінь проведення підготовленої презентації на різноманітні теми в професійній сфері. Монолог-презентація є складним видом усного мовлення, що включає повідомлення, переконання, опис, оцінку та роздум.

Будь-який монолог повинен відповідати 3 критеріям:

- критерій реалізації наміру, тобто намір повинен бути так прагматично вірно висловлений, щоб слухач міг його правильно зрозуміти;
- критерій наявності знань; згідно цьому і презентатор, і слухач повинні мати знання в межах певної сфери;
- критерій використання коду; по цьому критерію презентатор користується таким кодом передачі інформації, який відомий слухачу, і який забезпечить точну передачу інформації.

Крім цього, успіх та ефективність монологу-презентації залежить від професійного рівня, вміння менеджменту та культурологічної обізнаності презентатора.

Для ефективного освоєння тем необхідна спеціальна професійна підготовка, проведення дослідження певної сфери. Монолог-презентація обов'язково включає в себе інформативну і емотивну частини, де виражаються різні емоції, оцінки, ставлення говорячого до проблеми. Ефективність презентації

залежить від того, наскільки успішно взаємодіють всі учасники презентації, а презентатор здійснює вплив на слухачів. Успіх презентації також залежить від рефлексивних навичок та вмінь аналізувати вплив на аудиторію і удосконалювати презентацію під час її продукування.

Під час презентації вплив на слухачів здійснюється двома шляхами: зовнішнім і внутрішнім. До зовнішніх факторів можна віднести тембр та темп мовлення, жести, міміку; до внутрішніх – вербальні засоби та логіку і структуру самої презентації.

Що стосується культурологічної обізнаності, то саме вона здатна забезпечити розуміння співрозмовників з різним культурним досвідом і знаннями.

Отже, усний монолог-презентація це підготовлене, професійно спрямоване монологічне висловлювання, що ґрунтується на результатах аналітичного дослідження певної проблеми, що має чітку логіко-композиційну будову і спрямоване на ефективне інформування з елементами переконання певної аудиторії з урахуванням її основних культурологічних характеристик.

Виходячи з цього метою навчання монологу-презентації є формування вмінь:

- реалізації комунікативного наміру згідно з завданнями та ситуацією професійного спілкування;
- структурно-композиційної побудови презентації;
- реалізації тактики публічного висловлювання (використання вербальних та невербальних способів комунікації).

При виборі вправ для навчання монологу-презентації, окрім вправ на лексико-граматичну та синтаксичну правильність, особливу увагу необхідно звертати на вправи на розвиток вмінь переконувати, зв'язно і логічно викладати думки, використовувати вербальні та невербальні засоби впливу на слухачів.

СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

В інформаційному суспільстві метою навчання є не тільки засвоєння нових знань, але й оволодіння способами пошуку, обміну, обробки, дослідження інформації, а також її використання для створення власної бази знань та образу навколишнього світу. За таких умов дедалі більшого значення набуває застосування інтерактивних технологій (ІКТ) у навчанні іноземних мов.

Одним з поширених методів викладання іноземної мови є метод, розроблений професором Г. А. Китайгородською. Навчання за цією методикою проводиться в умовах real life. На вступному тестуванні кожному студенту присвоюється певна роль (менеджер, директор, бізнесмен, політик тощо), якої він повинен притримуватися протягом всього курсу. Самі заняття відбуваються у вигляді ділової зустрічі, як наприклад business meeting або імітація економічного форуму у Давосі. Студенти отримують можливість працювати над економічними проектами та розвивати мислення саме в цьому напрямку у довгостроковому періоді. На додаток ведеться активна робота щодо впровадження мультимедійних технологій. Саме в наведеній методиці нові інформаційні технології стають невід'ємною та ефективною частиною навчання; окрім цього, на базі проведеної роботи та набутого досвіду викладачами кафедри організуються студентські науково-практичні конференції, під час яких студенти у вигляді так званого Annual Report презентують свої дослідження з підтримкою мультимедійних ресурсів.

У даному випадку використання інтерактивних методів навчання спонукає не лише студента, але й викладача до постійної творчості, сприяє розвитку педагогічних здібностей, орієнтує на пошук унікальних якостей студентів, особливостей їх мислення. Основними складовими ефективності заняття є ґрунтовні теоретичні знання студентів, ретельне планування заняття та творчий підхід викладача.

У цьому контексті занятті з іноземної мови із застосуванням інтерактивних технологій має відбуватися у чотири етапи.

1) *Підготовка*. Цей етап передбачає організаційні моменти, такі як наявність роздаткового матеріалу, вирішення питань щодо місця проведення та необхідних технічних засобів.

2) *Вступ*. На даному етапі важливі пояснення правил, мети, сформульованого завдання, розділення на групи, розподіл ролей та нагадування студентам про кількість відведеного на «гру» часу.

3) *Проведення*. На даному етапі обов'язковим є обговорення заданих викладачем ситуацій, самостійний або груповий пошук рішень, формування відповідей.

4) *Рефлексія та результати*. Елементами даного етапу є обговорення результатів «гри», оцінювання та зворотній зв'язок.

Окрім вищезгаданих, нині поширюються так звані методики E-learning (скорочення від англ. Electronic Learning) – системи електронного навчання, дистанційного навчання, навчання із застосуванням комп'ютерів, мережеве навчання, віртуальне навчання, навчання за допомогою інформаційних, електронних технологій. За визначенням фахівців ЮНЕСКО, E-learning – це навчання за допомогою Інтернету та мультимедіа. Для збирання інформації студенти мають вийти «за межі» аудиторії, виказати активність і самостійність. Іншими словами, для підвищення ефективності навчального процесу необхідно активізувати пізнавальну мотивацію студента.

Для вирішення цього питання вчені та практики звертаються до проектного підходу. Суть проектного підходу полягає у тому, що студент відкриває нові для себе факти, осмислює нові поняття, а не отримує їх готовими від викладача (принцип конструктивізму). Отже, зовсім іншою є роль викладача, адже він перетворюється з інструктора у наставника.

Застосування нових форм навчання, а саме, методу проектів, дозволяє забезпечити якість освіти. Таким чином, у процесі застосування проектного підходу у навчальному процесі відбувається комплексна взаємодія всіх складових цього процесу: концептуальної, ілюстративної, тренажерної, контролюючої та ін. Використання ігрових компонентів, наприклад, «квестів» може сприяти розумінню і засвоєнню навчального матеріалу. Під квестом розуміють комп'ютерну гру, під час якої гравець має досягти певної мети, використовуючи власні знання і досвід, а також спілкуючись з учасниками квесту. Така технологія навчання має переваги над традиційними технологіями, адже вона:

- розвиває креативну компетенцію як показник комунікативного володіння іноземною мовою на певному рівні;
- дозволяє тренувати різні види мовленнєвої діяльності і поєднувати їх у різних комбінаціях;
- допомагає усвідомити мовленнєві особливості та навички;
- допомагає сформувати лінгвістичні здібності;
- створює комунікативні ситуації;
- сприяє автоматизації мовленнєвих дій;
- сприяє реалізації індивідуального підходу;
- інтенсифікує самостійну роботу студента;
- дозволяє економити час;

Для ефективної організації навчального процесу з використанням ІКТ, викладач має заздалегідь підготувати презентацію, дати список веб-сторінок та інших джерел, що сприятимуть розв'язанню поставленої проблеми, а

також підібрати питання або сформулювати проблему, причому необхідно висувати такі проблеми, які неодмінно мають бути комплексними. Чим точніше і конкретніше будуть сформульовані завдання, тим якісніше буде результат. Водночас важливим є обговорення підсумкової презентації, звіту про результат роботи (оформлення, вигляд, розміщення на сайті та ін.). Якість виконання завдання значною мірою залежить від того, наскільки методично грамотно організовано заняття з використанням ІКТ та чи можливо перевірити результати роботи за допомогою поточного контролю з використанням ІКТ та за допомогою тестуючої системи.

Блог – це публічний щоденник з коментарями. Блог є відкритим для читання усім бажаючим. Більш за те, читачі можуть залишати свої записи та коментарі. Перевагами блогу є такі:

- чітке структурування курсу з вказівками для семінарів, описів завдань;
- часто оновлюваний контент;
- простота у використанні, можливість вільно вставляти будь-які об'єкти (відео, ілюстрації та ін.);
- можливість розвивати навички писемної мови і публікувати свої думки в Інтернеті;
- можливість продовжити розпочату на занятті дискусію;
- виконання творчих завдань із використанням малюнків, аудіо і відеоматеріалів;
- можливість спілкуватися як з одногрупниками, так і з викладачами;
- можливість для кожного студента взяти участь у дискусії.

З метою надання можливості користування інтерактивними методиками на базі платформи університету створюється конкретна сторінка блогу для викладача; кожен студент реєструється на порталі та має власний кабінет; за допомогою встановлених програм викладач має можливість розміщувати домашнє завдання, розподіляти так звані «ролі» між студентами, розписувати програму для мовної групи, перевіряти письмові завдання, розміщувати

посилання на світові портали YouTube, BBC, Euronews, The New York Times, The Guardian, World Economic Forum та ін. для якісного виконання студентами домашнього завдання а також матеріали до іспитів. За наявності спеціально обладнаних аудиторій проектний підхід цілком органічно вписується в процес викладання, не зачіпаючи при цьому зміст освіти. Це дозволяє досягати прогнозованих результатів навчання і розкривати потенційні можливості кожного студента.

Зважаючи на специфіку предмету «іноземна мова», подібна технологія може забезпечити необхідні умови для активізації пізнавальної і мовленнєвої діяльності кожного студента, тим самим, надаючи йому можливість усвідомити, осмислити новий мовленнєвий матеріал, одержати достатні практичні навички для формування необхідних умінь.

Наступною технологією, що використовується в навчанні іноземним мовам є Вікі, тобто, вид соціального сервісу, що дозволяє одній людині або групі людей створювати контент. Це, так би мовити, громадська сторінка. Створювані дані можуть доповнюватися, змінюватися, віддалятися як творцями, так і відвідувачами цієї сторінки.

Перевагами «Вікі» є такі:

- можливість вносити зміни на сайті, не використовуючи додаткового програмного забезпечення;
- участь декількох авторів з різними точками зору;
- представлення матеріалу, побудоване на гіперпосиланнях, що надає можливість наочності та співвіднесення між сторінками;
- можливість миттєво вносити правки і зміни до матеріалу;
- можливість порівнювати матеріал до і після коригування, а також повернення до більш ранньої версії публікації.

Застосування цих технологій надає можливість працювати як індивідуально, так і в групах (оскільки Вікі більше призначений для роботи в групах), тобто спільного навчання. Практика доводить, що спільне

розв'язання поставленої задачі не лише легше і цікавіше, а й значно ефективніше. Важливо відзначити, що ефективність торкається не лише академічних успіхів студентів, а й їхнього морального виховання. Допомогти один одному у вирішенні проблеми, а потім розділити радість успіху – ось головна ідея спільного навчання.

Лагодинський О.С.,
доцент кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

ПЕДАГОГ ЯК СУБ'ЄКТ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ У СУЧАСНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У сучасних умовах фахівець з вищою освітою не може ефективно працювати без володіння, хоча б однією іноземною мовою. Це, в свою чергу, вимагає суттєвого удосконалення системи іншомовної підготовки (ІП) у вищих навчальних закладах (ВНЗ), її переорієнтацію на задоволення практичних потреб споживачів. Одним із елементів цієї системи є *педагог* як організатор та учасник навчально-виховного процесу, активний суб'єкт іншомовної мовленнєвої діяльності.

Проблема *педагога* як суб'єкта ІП частково досліджувалася такими вітчизняними та зарубіжними науковцями як, *Ю.І. Пассов, М.І. Лук'янова, А.К. Маркова, Ю.Л. Львова, V. Nikolic, H. Sabaj, D. Brown.*

Проте, вимоги до *педагога* як суб'єкта ІП у сучасному ВНЗ не були належним чином висвітлені в наукових працях. У цьому й полягає мета даної публікації.

Так, основною вимогою до педагога є його *фахова компетентність*, яка являє собою складне особистісне психолого-педагогічне утворення, що

забезпечує можливість ефективно здійснювати навчально-виховний процес у ВНЗ, передусім, завдяки володінню методикою ІІІ.

Оснoву *фахової компетентності* і складає *базова компетентність*, яка включає в себе декілька складових. Важливе місце серед них займає іншомовна комунікативна компетентність (ІКК), яка являє собою інтегральне, інтелектуальне, фахове і особистісне утворення, що зумовлює здатність і готовність *педагога* здійснювати усне та письмове спілкування у всіх видах мовленнєвої діяльності.

Крім того, важливою складовою ІКК є *мовна компетентність*. Вона, як правило, перебуває на високому рівні, так як *педагоги* є, передусім, фахівцями-філологами, які вивчали англійську мовну систему в усіх її деталях та проявах в курсі спеціальних лінгвістичних дисциплін (теоретична, практична та порівняльна граматики, лексикологія, стилістика, мовознавство та ін.).

Наступною складовою є *базова компетентність за спеціальністю*, яка передбачає володіння *педагогом* знаннями, навичками та вміннями за тією спеціальністю, за якою ведеться підготовка фахівців у ВНЗ.

У сучасному інформаційному суспільстві педагогу не можливо обійтися без *базової технічної компетентності*, яка передбачає володіння сучасними комп'ютерними технологіями, що включає в себе застосування сучасних засобів комп'ютерної техніки, програмного забезпечення, ресурсів Інтернет тощо.

Базова компетентність, яка є фундаментом *фахової компетентності педагога*, формується у навчальних закладах, та в процесі їх самостійної та курсової підготовки. Вона безпосередньо впливає на рівень розвиненості інших компонентів.

Серед них ми виділяємо *дидактичну компетентність*, під якою розуміємо сукупність їх знань, навичок і вмінь з організації та проведення навчальних занять з дисципліни «Іноземна мова», педагогічно-

обґрунтованого застосування засобів діагностики, оброблення та інтерпретації отриманих результатів.

Не менш важливою є й *методична компетентність*, яка передбачає наявність у *педагога* знань, навичок і вмінь щодо підготовки навчальних та методичних матеріалів (підручників, навчальних посібників, методичних розробок тощо), планування навчальних занять з дисципліни «Іноземна мова», складання та апробації засобів діагностики для контролювання та оцінювання навчальних досягнень студентів.

Необхідною складовою *фахової компетентності* слід розглянути й *наукову компетентність*. Вона включає в себе сукупність знань про досягнення сучасної науки (філології, педагогіки, психології та ін.) та міждисциплінарних галузей (методика ІП у різних ВНЗ). Сюди також відносяться знання із галузі тестології (про види тестів; види шкал оцінювання; особливості організації і проведення контролю та оцінювання; типи тестових завдань і вимоги до їх складання). Вона також передбачає володіння навичками і вміннями використовувати ці знання в практиці ІП з метою підвищення якості навчально-виховного процесу у ВНЗ. Крім того, важливою складовою цієї компетентності є також схильність та здатність *педагога* до здійснення наукової та науково-дослідної роботи в галузі методики ІП, що передбачає підготовку та обговорення наукових статей, виступів та доповідей на наукових конференціях та семінарах (круглих столах), здійснення дисертаційних досліджень, організацію і проведення педагогічних експериментів, науково-дослідних робіт з проблем методики ІП.

Не менш важливими є й *професійно-важливі якості педагога*, які сприяють їх успішній фаховій діяльності, включають в себе здібності, здатності і підготовленість до викладацької, методичної та наукової роботи. Серед них слід виділити такі якості:

особист існі – схильність педагога до викладацької, методичної та наукової роботи, яка проявляється в активному й творчому підході до проведення навчальних та контрольних занять, розробці навчальних та методичних матеріалів, засобів діагностики; наявність провідних особистісних якостей, які сприяють ефективній діяльності, пов'язаній із реалізацією навчально-виховного процесу;

розвивальні – специфічні професійні якості, які визначаються інтересом, внутрішньою мотивацією педагога до теоретичного оволодіння знаннями з методики ІІІ, та її практичної реалізації, а також його потребою у розвитку і вдосконаленні своїх знань, навичок і вмінь у цій сфері;

психолого-педагогічні – це психологічна та педагогічна здатність та готовність педагога до викладацької, методичної та наукової роботи, а саме: знання законів і закономірностей власного психічного розвитку; правильне визначення і використання своїх психічних ресурсів в процесі практичної педагогічної роботи; здатність організовувати навчально-виховний процес та управляти студентами в ході підготовки, вміння вірно змінювати свій внутрішній стан в ході управління навчально-виховною діяльністю; здатність успішно розвивати свої таланти і здібності в підготовці і проведенні навчальних та контрольних занять; вміння бачити недоліки в своїй роботі та усувати їх; здатність управляти своєю поведінкою, спілкуванням і діяльністю в ході проведення занять; здатність переключатися й адаптуватися до різних умов цієї діяльності, вміння враховувати індивідуально-психологічні особливості студентів у роботі.

Необхідно взяти до уваги той факт, що педагогічна робота у ВНЗ – це цікава, але, одночасно, комплексна і психологічно напружена діяльність, основу якої складає активне міжособистісне суб'єкт-суб'єктне спілкування, яке має обов'язково моделювати умови майбутнього фахового середовища студентів.

Не менш важливою є *культура педагогічної діяльності*. Під цією складовою *фахової компетентності* ми розуміємо практичне знання *педагогом* правил, норм і етикету поведінки під час здійснення навчально-виховного процесу та їх дотримання, без чого неможливе забезпечення його ефективності. *Педагогу* важливо пам'ятати, що його поведінка у роботі має бути нейтральною щодо слухачів та максимально індивідуалізованою, а під час здійснення контрольних заходів засоби діагностики в його руках мають стати об'єктивним інструментом вимірювання, а не засобом покарання студентів. *Педагогу* важливо правильно володіти собою, а саме, – своїм настроєм, емоціями, увагою, вербальними та невербальними засобами мовлення, вмінням демонструвати гуманність, свій професіоналізм і компетентність.

Таким чином, ІІІ – це, передусім, практичний вид педагогічної діяльності. Він, як і майбутня фахова діяльність випускників ВНЗ, є складним процесом, який вимагає тривалої і напруженої праці, творчого підходу, глибоких знань і залучення великої кількості засобів. У зв'язку з цим важливою є практична підготовка *педагога* до роботи на кафедрі іноземних мов, яка досягається теоретичними та практичними заняттями та самостійною роботою джерелом, якої мають стати сучасні вітчизняні та зарубіжні підручники та посібники з методики ІІІ.

У подальшому необхідно розробити модель *педагога* як суб'єкта ІІІ у сучасному ВНЗ.

ДІЯЛЬНІСНО-КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЕКОНОМІЧНОМУ ВУЗІ

Орієнтуючись на сучасний ринок праці, освіта до пріоритетів сьогодення відносить уміння оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства, підготують молодь до нових ролей у цьому суспільстві. Саме тому важливим нині є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й бути готовим змінюватись та пристосовуватись до нових потреб ринку праці, оперувати й управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, навчатись упродовж життя підвищувати свій кваліфікаційний рівень.

Розвиток суспільства викликає безупинне ускладнення змісту навчальних програм вузів. Постійно підвищуються вимоги до якості навчального процесу. У зв'язку з цим перед вищою школою постає проблема: постійно підвищувати ефективність і якість навчально-виховного процесу, створювати найбільш сприятливі умови для підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Один із чинників модернізації вищої освіти, на нашу думку, є діяльнісно-компетентнісний підхід у викладанні іноземної мови для студентів економічного спрямування. Він доповнює ту низку освітніх інновацій і класичних підходів, що допомагають викладачам гармонійно поєднувати позитивний досвід для реалізації сучасних освітніх цілей. Основна мета компетентнісного підходу – підготовка особистості майбутнього фахівця до такого рівня професійної діяльності і до такого рівня

особистісного розвитку, що забезпечуватимуть йому комфортне життя в соціумі.

Діяльнісний підхід спрямований перш за все, на організацію процесу навчання за допомогою інтерактивних методів навчання, які дозволяють надати процесу підготовки фахівців діяльнісного характеру, в свою чергу, набуття фахових компетенцій. Діяльнісний підхід до навчання це планування і організація навчального процесу, в якому головне місце відводиться активній, різносторонній, максимально самостійній пізнавальній діяльності студентів, орієнтованій на заданий результат. Особливість інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес здійснюється за умови постійної, активної взаємодії усіх його членів. Аналізуючи свої дії та дії партнерів, студенти змінюють свою модель поведінки, більш усвідомлено засвоюють знання та вміння, тому є сенс говорити про інтерактивні методи не тільки як засіб покращення навчання, але й як засіб посилення виховних впливів.

До інтерактивних методів навчання відносяться: подіумна дискусія, панельна дискусія, форум, колоквиум, круглий стіл, симпозіум, дебати, ток-шоу, інтерв'ювання, технологія акваріуму, «мозковий штурм», синектика, проектні технології, розробка портфоліо, кейси, рольові ігри, презентації, технології моделювання ситуацій, комунікативні тренінги.

Саме використання вказаних вище методів забезпечить реалізацію таких основних принципів організації навчальної діяльності: мотиваційної достатності, культурологічності, практичної реалізації комунікативної компетенції, зануреності у предметний зміст навчання, предметності та інтегрованості навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності, автономії творчої навчальної діяльності, творчої співпраці.

Таким чином, метою діялісно-компетентнісного підходу навчання є розвиток і формування в студентів професійно-психологічної готовності, здатності та спроможності ефективно, продуктивно, компетентно та

кваліфіковано виконувати професійні, соціальні й життєдіяльнісні функції на основі набутих ними знань, умінь, навичок та практичного досвіду.

Використання активних та інтерактивних методів навчання у викладанні іноземних мов сприятимуть досягненню успіхів у житті; підвищенню якості суспільних інститутів.

О. В. Маркова, ст. викладач,
кафедри іноземних мов
факультету МЕІМ

СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ГОЛОВНА СКЛАДОВА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТАМ ЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Головною рисою навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах (ВНЗ) немовного профілю є професійна спрямованість, бо вона ґрунтується на врахуванні потреб майбутніх фахівців в опануванні іноземної мови, які диктуються особливостями спеціальності. Візьмемо за приклад вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням студентами юридичного факультету, спеціальність правознавство.

Нині актуальним є створення нових сучасних освітніх технологій, які мають сприяти загальному розвитку особистості, формуванню її культури, індивідуального досвіду, творчих здібностей, тощо.

У педагогічній науці і практиці використовують терміни «освітні технології», «педагогічні технології», «технології навчання», «технології виховання», тощо. Сучасні українські педагоги (Л. Буркова, Г. Селевко, М. Чепіль, Н. Дудник) вважають поняття «освітня технологія» ширше, ніж «педагогічна технологія», так як освіта, крім педагогічних, охоплює ще й різноманітні соціальні, соціально-політичні, управлінські, культурологічні,

психолого-педагогічні, економічні та інші аспекти. Освітні технології передбачають загальну стратегію розвитку єдиного в межах країни освітнього простору (Т. Назарова). До освітніх технологій належать концепції освіти (гуманістична концепція освіти), освітні закони (Закон України про Освіту), освітні системи (система неперервної освіти), тощо. Педагогічні ж технології є складовими освітніх технологій і відображають тактику їх реалізації, охоплюючи технології навчання, виховання та управління.

Педагогічні технології є багатоаспектним явищем і їх широкий спектр дій потребує певної типологізації. Педагогічні технології класифікують за різними критеріями (А. Нісімчук, О. Падалка, О. Шпак). Наприклад, за рівнем застосування, педагогічні технології поділяються на:

- **загальнопедагогічні:** технології розвивального навчання, інформаційні технології (*навчання за допомогою комп'ютерних комунікацій, інформатизація навчання, дистанційне навчання, мультимедіа навчання, телекомунікаційні технології*), технології інтерактивного навчання (*кооперативне навчання, колективно-групове навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань*), проектна технологія;
- **предметні та галузеві:** технології вільного виховання М. Монтесорі, Вальдорфська педагогіка (система Р. Штайнера), технологія розвитку творчої особистості;
- **локальні та модульні:** технологія раннього навчання, «Школа успіху та радості С. Френе», «Школа діалогу культур» (В. Біхлер, І. Берленд).

Український педагог І. Підласий називає три базові технології, які різняться за організацією навчально-виховного процесу:

- **предметно-орієнтована технологія** або традиційна «класно-урочна система»;

– **особистісно-орієнтована технологія:** технологія педагогічної підтримки (фасілітації), технологія «створення ситуації успіху», технологія колективного творчого виховання, технологія формування творчої особистості;

– **партнерська технологія:** бесіда, обговорення, пізнавальна гра.

Якщо говорити про ті освітні та педагогічні технології, які найкраще відповідатимуть вивченню іноземної мови студентами юридичного факультету, то потрібно розпочати із особистісно-орієнтованої технології «створення ситуації успіху» на заняттях та у позааудиторній діяльності, адже найголовнішою умовою навчально-виховного процесу є його особистісна зорієнтованість, спрямована на те, щоб кожна людина стала повноцінним, самодостатнім, творчим суб'єктом діяльності, пізнання та спілкування. Саме в цьому і полягає гуманістична спрямованість навчально-виховного процесу, центром і метою якого є особистість студента.

Створення ситуації успіху покликане сприяти усуненню перешкод на шляху кожного студента до оволодіння іноземною мовою та до росту впевненості в собі, подолання сором'язливості, побоювання зробити помилку і викликати насмішки одногрупників.

З педагогічної точки зору ситуація успіху це цілеспрямоване, організоване педагогом і сім'єю створення умов для досягнення значних результатів у діяльності окремо взятої особи і колективу. Ситуація успіху досягається, коли сам студент оцінює результат як успіх (І. Дичківська).

Умови створення ситуації успіху на занятті включають такі: атмосфера доброзичливості впродовж усього заняття (прийом «емоційне погладжування»); «авансування» успішного результату (прийом «персональної винятковості»); висока мотивація пропонованих дій; прихована допомога (натяк, вказівка, побажання); нетривалий експресивний вплив – «педагогічне навіювання», зібране яскравий фокус («До справи! Розпочинаймо!»); «педагогічна підтримка» в процесі виконання роботи

(короткі репліки або мімічні жести); *оцінювання*: оцінку не визначають загалом, не подають «згори», вона розставляє акценти на деталях виконаної роботи. Найкращими навчальними технологіями створення ситуації успіху для студентів-юристів можна назвати *інтерактивні технології навчання*: *кооперативне навчання* (парна робота, робота в малих групах (діалог, синтез думок); *колективно-групове навчання* (обговорення в загальному колі, мікрофон, незакінчені речення, мозковий штурм, пазл (мозаїка «джиг-со»), аналіз ситуації (кейс-метод); *технології ситуативного моделювання* (симуляції або імітаційні ігри, рольова гра). Серед *інформаційних технологій* можна назвати *мультимедіа навчання*, яке включає використання електронних підручників, електронної пошти, презентації інформації за допомогою програми Power Point.

Отже, створення ситуацій успіху в процесі навчання іноземної мови є важливим фактором формування у студентів стійкого позитивного ставлення до вивчення іноземної мови, що можна вважати однією з ознак гуманізації освітнього процесу у вищій школі. Це, в свою чергу, означає, що і після закінчення навчання у вищому закладі освіти студенти самостійно продовжуватимуть удосконалювати свої навички в оволодінні іноземною мовою.

Мельник Г.М.,
старший викладач кафедри іноземних мов;
Бескоровайна Н.О.,
старший викладач кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

**РОЛЬ БІЛІНГВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ У ПІДВИЩЕННІ
КОНКУРЕТОСПРОМОЖНОСТІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ У
ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Процес глобалізації, який охопив практично всі сфери людської діяльності, вимагає від майбутніх економістів знання більше однієї іноземної мови. Це, відповідно, змінює вимоги до вищої освіти в області викладання іноземних мов, а саме, використання мови не тільки як навчальної дисципліни, але і як засобу навчання. Здійснити це можна в рамках білінгвального навчання, яке передбачає інтеріоризацію професійних компетенцій засобами рідної і іноземної мов.

Шайдорова Н.А. та Шубін С.В. вважають, що основна мета білінгвального навчання – «бікультурна професійна компетенція», яка розглядається як сукупність іншомовної та професійної компетенцій. Слід відмітити, що бікультурна професійна компетенція це комплексне поняття, яке характеризується функціональною складовою, яка включає знання, уміння та навички в усіх видах мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, говоріння та письмо); рефлексивною складовою, яка передбачає здатність до самокритики, виявлення мовних помилок в усних і письмових висловлюваннях і вміння аналізувати особисті результати; мотиваційною складовою, яка полягає в розвитку білінгвальної мотивації студентів (здатності та бажання брати участь у білінгвальному навчанні, бажання оволодіти іноземною мовою як засобом отримання знань, залучення до іншої культури), яка, згідно Шубіну С.В., прямо залежить від мовної компетенції, змісту білінгвального курсу та організації навчального процесу. Всі вище зазначені складові формують професійну компетентність майбутнього фахівця.

Одним із основних завдань білінгвального навчання є розвиток теоретичних і практичних аспектів білінгвальної методики. Дана методика навчання економічних дисциплін повинна спрямовуватись на ситуативну обробку предметного та мовного змісту. При поясненні предметного змісту викладач має спрямовувати свою діяльність на стимулювання і допомогу в організації студентської дискусії. Лекційне подання матеріалу викладачем

сприяє розвитку у студентів рецептивного сприйняття іноземної мови, а студентські дискусії – розвитку продуктивних іншомовних навичок професійного спілкування. Так як мета білінгвального навчання полягає у засвоєнні студентами предметного змісту економічних дисциплін, то методичне забезпечення мовного аспекту білінгвальної професійної компетенції повинно бути направлене на вивчення і закріплення іншомовної спеціальної лексики та термінології. Таким чином, плануючи білінгвальне навчання економічних дисциплін, необхідно вибирати такі методи навчання, які зможуть забезпечити зв'язок предметного змісту, що вивчається, з професійною сферою життя студентів. При цьому потрібно створювати можливості безперервної професійної комунікації іноземною мовою в рамках відомого для студентів-економістів контексту та за його межами. Велике значення при цьому має використання різних комбінацій методів навчання економічних дисциплін та іноземних мов. При виборі методів вдосконалення навичок іншомовної комунікації в рамках білінгвального навчання слід надавати перевагу методикам, спрямованим на розвиток практичних навичок володіння мовою, а саме, методу проєктів, дискусій, тренінгів, тощо та проблемному навчанню. Слід також підкреслити, що білінгвальне навчання відіграє важливу роль у підвищенні конкурентоспроможності майбутніх спеціалістів у галузі міжнародної економіки, оскільки вони мають вищі показники академічної мобільності, адаптації, комунікабельності, здатності логічно мислити, навичок отримання інформації із глобального інформаційного простору та її використання, що означає кращі шанси на отримання роботи та кар'єрний ріст. Крім того, вони стають відповідальними громадянами, здатними діяти глобально та працювати з представниками різних культур і країн.

Підводячи підсумки вищесказаного, слід зазначити, що білінгвальне навчання студентів економічних спеціальностей має ряд переваг за умов:

- правильного вибору дисциплін, серед яких *політична економія, економічна історія, міжнародні відносини, економіка зарубіжних країн, глобалізація економіки та міжнародний інноваційний процес, міжнародні організації, світовий ринок товарів і послуг, міжнародна інтеграція, європейська інтеграція, транснаціональні корпорації, облік у зарубіжних країнах, міжнародна економічна діяльність України, міжнародна торгівля*, тощо;
- розробки стратегій підготовки та підвищення кваліфікації викладачів, які беруть участь у білінгвальних програмах навчання. Викладачі повинні вільно володіти іноземною мовою, що має підтверджуватись відповідними документами;
- тісного взаємозв'язку викладачів кафедр профілюючих економічних дисциплін з викладачами кафедри іноземних мов при створенні навчальних планів і програм курсу, білінгвальних підручників і посібників, складанні конспекту лекцій і проведенні семінарських занять.

Список використаних джерел:

1. Шайдарова Н.А. Развитие бикультурной профессиональной компетенции студентов в условиях искусственного билингвизма / Н.А. Шайдарова, С.В. Шубин // Вестник Новгород. гос. ун-та. – No 45. – 2008. – С. 72–75.
2. Шубин С.В. Мотивация овладения иностранным языком в условиях билингвального обучения в ВУЗе : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / С.В. Шубин. – Новгород, 2000. – 18 с.

Ножовнік О. М.,
доцент кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ;

ЗАСТОСУВАННЯ СИМУЛЯЦІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

Досягнення високого рівня професіоналізму в діяльності освіченої людини може вважатися однією з ключових цілей освіти. Відповідно, формування готовності суб'єкта навчального процесу свідомо спрямовувати свої зусилля на реалізацію вищезазначеного є, безсумнівно, складовою якості вищої освіти. Принагідно, реформування системи підготовки фахівців, що наразі реалізується у вищих навчальних закладах, спрямоване не лише на надання можливостей студенту оволодіти визначеним обсягом знань, а й на формування компетенцій та компетентностей, які забезпечать випускнику сучасного вишу конкурентні позиції на ринку праці. Такі зміни актуалізували впровадження нестандартних форм навчання у процес підготовки фахівців. Серед таких нестандартних форм, які все активніше використовуються у навчальному процесі підготовки фахівців у галузі економіки, зокрема, міжнародної економіки, можна назвати симуляції, завдяки яким з'являється можливість випробувати безпосередні елементи професійної діяльності в обставинах, безпечних з позиції зору ризиків, витрат та санкцій у випадках неоптимальної поведінки.

Попри той факт, що у вітчизняних вищих навчальних закладах економічного профілю симуляції як форма організації навчальної діяльності студентів ще не отримали такого розповсюдження як у Сполучених Штатах Америки та в країнах Європи, впровадження їх у процес фахової підготовки з

метою залучення студентів до практики підвищення своєї професійної компетенції розглядається як один із найперспективніших напрямів розвитку вищої освіти в Україні, який відповідає вимогам часу та може забезпечити високу результативність навчальної діяльності майбутніх фахівців.

Зважаючи на вищезазначене, для діагностики залишкових знань та набутих умінь діяти у реальних ситуаціях ми модифікували та підготували до впровадження у процес викладання дисципліни «Ділова іноземна мова» для студентів 4 курсу напряму підготовки «Міжнародна економіка» англomовну симуляцію «Процедура експорту-імпорту кави» (блок: «Міжнародні умови перевезення вантажів»), яка імітує процес організації доставки товару від організації-виробника (постачальника) до організації-замовника.

Окреслимо мету та завдання застосування симуляції «Процедура експорту-імпорту кави» у процесі навчання іноземних мов майбутніх фахівців у галузі міжнародної економіки.

Мета: надання студентам можливостей для:

- дефрагментації та трансляції кінцевого пакету фахових знань;
- застосування набутих у процесі вивчення як спеціалізованих курсів, так і англійської мови, знань, вмінь та навичок;
- розвитку «helicopter view» («всеосяжне бачення»), що дозволяє керувати процесом ведення бізнесу загалом, а не тільки виконувати вузьку функцію.

Зазначену мету ми вважаємо можливим реалізувати шляхом досягнення таких цілей:

- **практичної**, що має на меті сприяння формуванню у студентів, які будуватимуть свою кар'єру в галузі зовнішньоекономічної діяльності, професійно-орієнтованих компетенцій, що мають стати базовими у забезпеченні їхньої ефективної діяльності у професійному середовищі;
- **освітньої**, що спрямована на формування у студентів загальних компетенцій, оптимізації їх мотивації до самостійного навчання та пізнавальної діяльності та дозволить студентам продовжувати освіту в

академічному та професійному середовищах як під час навчання у ВНЗ, так і після отримання диплома про вищу освіту;

Соціальної, що сприяє становленню критичного самоусвідомлення себе як майбутнього фахівця у галузі зовнішньоекономічної діяльності та професійно-соціальної адаптації молодого покоління.

Завдання:

- оптимізувати вміння студентів застосовувати теоретичні знання у галузі економіки, бізнесу та менеджменту під час вирішення комплексних ділових проблем у різних ситуаціях;
- сформувати і розвинути їх міжособистісні навички (командна робота);
- активізувати здібності суб'єктів навчального процесу до самоменеджменту, навчання впродовж життя та посилити їх мотивацію до особистісного зростання.

Вищевикладене дає підставу для низки теоретичних узагальнень. Так, на нашу думку, ключовим очікуваним результатом застосування симуляції «Процедура експорту-імпорту кави» в процесі навчання іноземних мов майбутніх фахівців у галузі міжнародної економіки є формування готовності студентів цільового напрямку підготовки до ефективного позиціонування у професійному середовищі, що має сприяти підвищенню конкурентоздатності випускників ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», у майбутньому задіяних у галузі зовнішньоекономічної діяльності, на ринку праці. Окрім цього, участь студентів у симуляції посилить дію спонукальних мотивів, які зумовлюють активізацію їх пізнавальної діяльності (за рахунок візуалізації навчальної інформації, використання комплексу ігрових ситуацій), що, в свою чергу, дозволить: поглибити міждисциплінарні зв'язки, побудовані на інтеграційній основі; сформувати у студентів низку професійно-орієнтованих компетенцій, фундаменталізувати професійну підготовку.

Список використаних джерел:

1. Лебедева Т. Деловые игры для деловых людей // Т. Лебедева. — «Время и мысль». — Одесса, 2007.— С. 12—17.
2. Gilbert N. and Doran J. Simulating Societies. The Computer Simulation of Social Phenomena / N. Gilbert, J. Doran. — L.: UCL Press, 1994. — pp. 5 — 15.
3. Whitehouse K. «Web-Enabled Simulations: Exploring the Learning Process» / K. Whitehouse. — N.Y.: Educause Quarterly, 2005.—28(3). Available at : <http://www.educause.edu/>

Палесіка І.В.,
ст. викладач. кафедри іноземних мов
факультету МЕІМ

**НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОГО АКАДЕМІЧНОГО ПИСЕМНОГО
МОВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВНЗ**

Організація підготовки творчої особистості майбутнього економіста передбачає залучення студентів до наукової роботи протягом усього періоду навчання в університеті. Формування навичок аналітично-синтетичного опрацювання інформації з метою отримання узагальненої характеристики документу, для розкриття логічної структури та найсуттєвішого змісту є спільним завданням викладацького складу ВНЗ. Тому становлення практики викладання академічного письма іноземною мовою у ВНЗ України робить актуальним обговорення різних стратегій побудови відповідних змістових модулів та навчальних матеріалів. Необхідність дослідження цього питання та розробки комплексу початково-методичних матеріалів для навчання академічного письма ґрунтується на тому, що академічне письмо входить до стратегій побудови відповідних змістових модулів та навчальних матеріалів.

Необхідність дослідження цього питання та розробки комплексу начально-методичних матеріалів для навчання академічного письма ґрунтується на тому, що академічне письмо входить до структури науково-дослідних компетенцій, які, відповідно до державних освітніх стандартів, повинні безперервно формуватися на всіх етапах навчання у ВНЗ.

У ході вивчення вітчизняної та англомовної лінгвістичної і методичної літератури були визначені такі: стильові особливості академічного писемного мовлення; більша уніфікація та менша індивідуалізація лексичних одиниць і граматичних засобів порівняно з художньою літературою; стандартизація граматики, орфографії та пунктуації; орієнтована на читача організація матеріалу; чітке формулювання ідеї, яка підтримана різного роду додатковою інформацією; стандартизація оформлення кожного конкретного жанру писемного мовлення.

З метою вибору текстів-зразків необхідно звернутися до англомовних джерел наукових текстів. Тексти-зразки мають відбиратися з урахуванням комунікативного наміру, автентичності та професійної спрямованості. Підготовлений комплект начально-методичних матеріалів може містити в собі аутентичні зразки наукових текстів фінансово-економічного характеру, звітів та анотацій, різних за функціональним призначенням (довідкові та рекомендаційні) та за обсягом і глибиною (пояснюючі, описові та реферативні). Оскільки особливу роль у дослідженні відіграють методи аналізу, синтезу, порівняння, класифікації, моделювання, значна увага приділена необхідним для цього мовним та мовленнєвим засобам. Для вираження тієї чи іншої мовленнєвої функції у підібраних текстах мають бути представлені різні мовні засоби: кліше для формулювання думки (послідовність викладу, ступінь вірогідності, зіставлення, протиставлення, доповнення, уточнення, узагальнення, висновок, ілюстрація до сказаного, перехід до нової думки); способи реферативного викладу тексту (цитування, перефразування, заміщення); засоби текстового зв'язку.

Такий комплект начально-методичних матеріалів може бути використаним для навчання англомовного академічного письма студентів економічних ВНЗ.

Опрацювання текстів з метою написання до них анотацій розширить словниковий запас студентів в економічній сфері, сформує відчуття жанру і забезпечить належну підготовку до задачі державного іспиту та вступних випробувань на ступінь магістра. Зразки жанрів наукових текстів можуть бути опорними для оформлення власних пошукових досліджень.

Случайна Л.О.,
доцент кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО ВНЗ З ДІЛОВОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Освітня ситуація в Україні на початку ХХІ ст. має орієнтуватися на подальшу інтеграцію в європейський простір та перехід до інноваційних технологій навчання. За сучасних умов, коли студенти прагнуть отримати декілька спеціальностей одночасно та мають можливість дистанційного навчання у провідних ВНЗ світу, від українських університетів вимагається подальше стимулювання професійного та особистісного розвитку студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей та потреб. Концепція модернізації системи освіти передбачає формування у майбутніх фахівців таких здібностей як уміння самостійно збирати та обробляти інформацію з подальшим застосуванням отриманих результатів для вирішення завдань життєвої та професійної самореалізації [1. с. 3].

Відомо, що 80% інформації у світі зберігається англійською мовою, яка за останні роки стала мовою глобального спілкування. Нова освітня система в Україні має ставитися до потреби володіння англійською мовою як до однієї з найважливіших соціальних запитів студентства та задовольнити цю потребу шляхом застосування технологій комплексної індивідуалізації навчання іншомовної мовленнєвої діяльності.

Проблема індивідуалізації процесу викладання іноземних мов досліджувалась багатьма вітчизняними та зарубіжними фахівцями, серед яких слід згадати О. Кірсанова; Г. Кумаріну; Н. Жеренко; В. Жуковського; Т. Лисійчук; О. Метьолкіну; Н. Некрасову; Л. Образцову; О. Петрашук; Н. Соловійову; О. Обдалову; С. Мелікову; R. Arends; S. Sheeran; G. Sturtridge та інших.

За думкою науковців, поняття «індивідуалізація навчання» включає до себе «індивідуалізоване навчання», під якими розуміють «навчання за індивідуальними програмами, змістом, формами, засобами, темпом, формами контролю і оцінювання його тощо. Воно може втілюватися в межах і на основі індивідуалізації навчання як системи відносин і передбачає: 1) всебічне знання студента, його здібностей та можливостей; 2) наявність відповідним чином підготовлених викладачів; 3) наявність адаптованих (індивідуалізованих) курсів, програм тощо; 4) добре налагоджену й розвинуту матеріально-технічну базу [2, с. 252].

Проте проблема індивідуалізації навчання іншомовного професійного спілкування в українських ВНЗ набуває великого значення у світлі перспектив європейської інтеграції нашої держави, які з одного боку відкривають нові можливості для інтегрування українських ВНЗ до світової академічної спільноти, а з іншого боку сприяють підвищенню конкуренції при працевлаштуванні молодих спеціалістів.

У зв'язку з цим, програма інноваційного розвитку мовних кафедр університету, на наш погляд, може також передбачати такі напрями щодо використання індивідуального підходу:

- посилення відповідальності викладачів за успіхи студентів, надання педагогічної підтримки (tutorship/coaching);

- диференційований підхід у системі оцінювання навчальних досягнень студентів;

- надання прогностичної характеристики професійного зростання випускників університету на основі індивідуального «мовного портфелю»;

- залучення студентів до управління процесом власної освіти через інформування студентів та обговорення з ними навчальної програми з ділової іноземної мови, запровадження системи зворотного зв'язку за допомогою анкетування, створення форуму колишніх випускників;

- популяризацію найкращих студентських робіт; застосування найкращих студентських робіт у навчальному процесі зі збереженням авторських прав студентів;

- створення та підтримання партнерських відносин з працедавцями з метою надання професійної мобільності кожному з випускників на ринку праці.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок про те, що індивідуалізація навчання діловій іноземній мові на сучасному етапі є комплексним інформаційно-освітнім явищем, яке надає можливість моделювання навчального процесу у відповідності до потреб кожного студента. Це вимагає системної і добре спланованої роботи, адже поглиблення співпраці між тими хто навчає і тими, хто навчається значно підвищує ефективність навчання і покращує його успішність.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті / О.Г. Ковальчук // Навч. посіб. – Вид. 2-ге, доп. – КНЕУ, 2005. – с. 259.
2. Мелікова С. О. Аналіз стану індивідуалізації професійно орієнтованого навчання іноземних мов студентів немовних спеціальностей у вищих педагогічних закладах / С. О. Мелікова // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. праць / гол. ред. – д-р пед. наук, проф. В. К. Буряк. – Вип. 15. – Кривий Ріг: КДПУ, 2006. – С. 251–258.

Теплюк І.А.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

ДО ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ І ВПРОВАДЖЕННЯ БРИТАНСЬКОГО ДОСВІДУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ПРАВА ДО ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ У ВІТЧИЗНЯНУ ВИЩУ ЮРИДИЧНУ ОСВІТУ

Глобалізація міжнародних ділових контактів, які актуалізуються завдяки впливу інтеграції правових систем держав Європи, розкриває необхідність удосконалення процесу підготовки до фахово-орієнтованого іншомовного спілкування майбутніх фахівців юриспруденції. Окрім того, радикальні зміни у вищій правовій освіті України обумовлені її інтеграцією у світове інформаційне середовище, створенням єдиного правового поля Європи та необхідністю співпраці у різноманітних правових питаннях із фахівцями Європи та світу та зумовлюють потребу в міжкультурній комунікації.

Сучасний рівень розвитку міжнародних контактів вимагає використовувати іноземну мову як засіб спілкування, необхідний для виконання як суто професійних завдань, так і для обміну досвідом, гармонізації законів і правових документів різних країн. Саме тому сучасний вітчизняний спеціаліст з права повинен мати достатньо високий рівень професійно-орієнтованої іншомовної підготовки. Це дозволить йому використовувати досягнення не тільки вітчизняних, а й зарубіжних фахівців зазначеної галузі з метою подальшого професійного зростання, обміну досвідом із зарубіжними колегами тощо.

Науковці та фахівці-юристи, які мали можливість працювати з британськими юристами, дають високу оцінку їхній професійній іншомовній компетентності. Зазначене є одним із факторів, по-перше, мотивації навчання іншомовної діяльності на засадах удосконалення процесу підготовки до фахово-орієнтованого іншомовного спілкування на юридичних факультетах університетів України і, по-друге, дослідження і впровадження досвіду Великої Британії у вітчизняну вищу освіту. Про стан цієї проблеми свідчать спроби використання британського досвіду юридичної освіти у закладах вищої освіти в інших країнах СНД.

Велика Британія вважається однією із світових лідерів на ринку освітніх послуг. Це зумовлено 800-річною історією й усталеними традиціями, які зовсім не заважають упровадженню педагогічних інновацій у навчальний процес. Головна перевага освіти Великої Британії – це високі стандарти якості. Слід зазначити, що за рівнем вищої освіти Велика Британія перебуває попереду таких лідерів світової освіти як США, Данія, Голландія, Швеція, Італія і Японія. Добре розвинена інфраструктура британських університетів, високий життєвий рівень, абсолютна віротерпимість британського суспільства роблять репутацію Британських університетів однією з найкращих. Британські університети, як великі освітньо-науково-виробничі комплекси, об'єднують навчальні й науково-дослідні інститути, коледжі,

факультети, наукові школи, колективи вчених-дослідників і педагогів, які є інтелектуальною елітою суспільства.

На сьогодні у Великій Британії професії юриста навчають саме в університетах, які в своєму складі мають кафедри права або школи права. Після впровадження у навчальний процес дисциплін «Європейське право» та «Міжнародне право» (1995 р.) розпочалася розробка комбінованих 4-х-річних курсів, таких як «BA in Law Studies in Europe» (Бакалавр Права у Правничих студіях Європи) або «LLB English and French Laws with French» (Бакалавр права в галузі британського та французького права із навчанням у Франції) тощо. Головною метою цих курсів є гуманітаризація процесу навчання на юридичних факультетах університетів Великої Британії, а саме: комбіноване вивчення британського права та права країни-партнера з Євросоюзу і удосконалення умінь і навичок фахово-орієнтованого спілкування мовою обраної країни-партнера. Слід підкреслити, що така спрямованість навчання сприяє більш глибокому розвитку іншомовного спілкування майбутніх бакалаврів права.

За даними британських університетів, рівень бакалавра надає першу можливість студентам права застосовувати свої уміння та навички професійного іншомовного спілкування на ринку працевлаштування. Престиж Британських університетів базується на тому, що випускник університету соціалізується швидше, займає в результаті більш високе місце в соціумі, що означає отримання достойної посади в середній ланці приватної (державної) компанії або можливість відкрити приватну юридичну практику.

Таким чином, вище зазначені факти потребують подальшого вивчення і розвитку у вітчизняній вищій юридичній освіті. Діяльність у галузі права в Європі та, зокрема, в Україні набуває міжнародного характеру, на що вказує аналіз діяльності рекрутерських фірм (42% роботодавців надають перевагу спеціалістам із вільним володінням іноземною мовою, тобто з високим рівнем професійної іншомовної компетентності).

НОВІ ВИКЛИКИ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В КОНТЕКСТІ СПРИЙНЯТТЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК МОВИ ГЛОБАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ

Історія англійської мови умовно поділяється на три частини: давньоанглійська, середньоанглійська та сучасна англійська. Нині ми говоримо про четвертий період в історії англійської мови. Це – період глобальної англійської та нових викликів щодо дослідження нового статусу англійської мови в якості глобальної лінгва-франка (мови міжетнічного спілкування) і нових культурних, лінгвістичних, політичних, економічних аспектів, пов'язаних з вивченням і застосуванням англійської мови в пост-модерністському світі. Англійська мова опинилась в центрі змін, які виникли у процесі глобалізації. З одного боку, вона є мовою міжетнічного спілкування, що суттєво сприяє поглибленню інтеграції світових економік і дозволяє націям, країнам, організаціям і людям у будь-якій частині світу спілкуватися між собою, висловлювати своє бачення світу і заявляти про свою ідентичність. З іншого боку, англійська мова є національною мовою деяких найбільш розвинутих країн з найпотужнішою ринковою економікою, які очолюють економічну глобалізацію. Окрім цього англійська мова є носієм певних культурних, економічних і соціальних цінностей цих націй.

Економічна глобалізація призвела до глобальної революції як у середній так й у вищій в освіті. Її метою є забезпечення висококваліфікованої конкурентоздатної робочої сили, яка би мала необхідні гнучкі, креативні, інноваційні, управлінські навички і вміння та яка би відповідала сучасним вимогам глобального світу. Однією з найважливіших вимог є володіння англійською мовою, як універсальним засобом глобального спілкування,

тому покращення рівня знання англійської мови є ключовою частиною освітньої стратегії у більшості країн. Зміни у світовому середовищі, нові економічні та політичні реалії впливають на методи та моделі викладання і навчання мови. Так, наприклад, змінюється контингент тих, хто вивчає англійську мову, їх мотиви, пріоритети та потреби.

Існує багато дебатів щодо найкращих і найефективніших методів та підходів до викладання англійської мови, але майже всі вони стосуються тільки двох моделей: англійської як іноземної мова (EFL) та англійської як другої мова (ESL). Ці моделі з'явилися у дев'ятнадцятому сторіччі; вони залишалися домінантами у двадцятому сторіччі, представляють традиційні підходи до вивчення мови і мають свої переваги та недоліки. Але за останній час педагогічні практики дуже швидко еволюціують, щоб задовольняти потреби світу, який дуже змінився, і в якому англійська мова вивчається й використовується як засіб міжетнічного спілкування. Тому ці дві давно існуючі моделі почали поступатися новій моделі — моделі англійської як глобальної мови, яка в більшій мірі відповідає реаліям сучасного глобального світу. В рамках цієї моделі виділяють три основних напрямки та підходи до навчання:

1. Інтегроване вивчення змісту (контенту) і мови (content and language integrated learning), іншими словами, білінгвальне навчання. Це підхід до білінгвальної освіти, згідно з яким певні предмети учбової програми викладаються англійською мовою.
2. Англійська як мова міжетнічного спілкування, лінгва-франка, (English as a lingua franca). Поява цього суперечливого тренду обумовлена тим фактом, що англійська все більш і більш використовується не носіями мови для спілкування між собою. Розуміння того, як не носії мови спілкуються між собою англійською, стало зараз важливою сферою дослідження.
3. Англійська для учнів молодшого віку (English for young learners). Цей

напрямок виник у зв'язку з тим, що у всьому світі діти починають вивчати англійську мову в ранішому віці, і метою цього напрямку в багатьох країнах є впровадження двомовності населення.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що сучасна англійська мова у своїй новій глобальній формі відрізняється від тієї англійської, до якої ми звикли і яку ми викладали як іноземну мову. Отже, статус англійської мови як мови глобального спілкування потребує певних змін у підході до формування іншомовної комунікативної компетенції студентів. У цьому контексті перед кожним викладачем з'являються нові виклики щодо активізації навчального процесу, дослідження та вдосконалення методик викладання та особистих педагогічних прийомів роботи.

Література

1. *Graddol, D., D. Graddol*, // *English Next*, London: British Council, 2006. - 128 с.
2. *Block, D. and Cameron, D., D. Block, and D. Cameron*, // *Globalization and Language Teaching*, London: Routledge, 2002. - 196 с.

Шевченко О.Л.,
канд. філол. наук, доцент,
завідувач кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕРЕРВНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Освіта протягом усього життя є ключовою концепцією сучасного світу. Необхідність підтримувати та оновлювати професійну підготовку, виникає

кожного разу, коли ми стикаємося з інноваціями, які виникають у професії або особистому житті.

Для суспільства безперервна освіта стає провідною сферою соціальної політики із забезпечення сприятливих умов загального і професійного розвитку особистості, механізмом відновлення професійного й культурного потенціалу, умовою розвитку суспільства.

Для кожної конкретної людини, та викладача зокрема, безперервна освіта має стати процесом формування та задоволення пізнавальних та духовних потреб, розвитку професійних навичок та компетенцій через різні види і форми навчання, а також шляхом самоосвіти й самовиховання.

Безперервний розвиток персоналу є важливою умовою успішної діяльності будь-якої організації, у тому числі освітньої. Як показують сучасні дослідження, прискорення науково-технічного процесу вимагає оновлення знань, вмінь та навичок кожні 3-5 років [1]. Тому розвиток професорсько-викладацького складу, має бути безперервними та забезпечувати необхідне професійне удосконалення.

Безперервний професійний розвиток – це формування нових компетенцій, отримання нових знань, навичок та умінь, які будуть використані в професійній діяльності. Це процес перепідготовки та підвищення кваліфікації викладачів, які готують студентів для роботи в нових умовах глобального розвитку суспільства.

Для цього викладачі іноземної мови, по-перше, мають удосконалювати знання предмета, який вони викладають, тобто знання іноземної мови. Вони мають постійно, досліджувати питання функціонування та розвитку мови, для цього відвідувати різноманітні мовні курси, які працюють в країні та за кордоном, слухати лекції професорів та експертів з різних країн світу, які читаються іноземною мовою, у результаті повсякденної практики, удосконалювати свої здібності у всіх видах мовленнєвої діяльності, не

пропускаючи жодної можливості спілкування з носіями мови, читаючи спеціальні видання та брати участь в on-line дискусіях.

По-друге, викладачам необхідно поглиблювати знання теорії викладання і навчання іноземної мови. Цього можна досягти у процесі ознайомлення з сучасною методичною літературою, відвідання семінарів і практичних занять з проблем методики викладання іноземної мови.

Робота викладача у XXI столітті неможлива без володіння комп'ютерними технологіями. Необхідність використання інформаційних технологій у навчальному процесі визначається тим, що сучасні комп'ютери дозволяють накопичувати і робити легко доступними величезні обсяги навчально-методичних матеріалів, забезпечувати ефективну наочність навчального процесу, надають унікальну можливість для індивідуальної і колективної роботи людей, що знаходяться у різних частинах країни або навіть планети.

За допомогою інформаційних технологій ефективно реалізуються такі дидактичні принципи як науковість, доступність, наочність, свідомість і активність. Глобальна мережа Інтернет пропонує викладачам іноземних мов величезну кількість корисних ресурсів. Це спеціальні програми навчання іноземних мов, автентичний матеріал, вибір якого викладач може проводити самостійно та адаптувати до конкретних задач.

У зв'язку з цим викладач має навчитися не тільки користуватися комп'ютером, але й застосовувати новітні технології у навчальному процесі, а саме:

- проводити роботу з підготовки курсів;
- підбирати необхідну літературу для студентів;
- оцінювати виконання поточних і контрольних завдань;
- проводити лекційні та практичні заняття;

– за допомогою електронної пошти, інтернет-форуму, інтерактивного спілкування вести дискусії, обговорювати актуальні питання та консультувати студентів.

Підвищенню професійної майстерності викладача також сприяють знання психофізіологічних особливостей студентів (типологічних властивостей нервової системи, співвідношення 1 і 2 сигнальної систем, особливостей будови аналізаторів, специфіки міжпівкульної взаємодії), психологічних факторів (особливостей пам'яті, темпераменту, стратегій мислення). Вони допомагають визначити спеціальні форми, методи, засоби навчання іноземних мов студентів із різними сенсорними системами і стратегією мислення. Чим більше викладач знає про своїх студентів, тим ефективнішим буде процес навчання.

Крім знань предмета теорії викладання іноземної мови та психофізичних особливостей студентів, викладач має постійно намагатися застосовувати отримані знання на практиці. Для цього необхідно випробувати різні методи, технології та види діяльності багаторазово, оцінюючи їхню ефективність і удосконалюючи їх. Разом з тим треба весь час ставити собі питання, чи достатньо «свіжу» інформацію ви надаєте студентам, чи використовуєте нові сучасні матеріали, чи застосовуєте інноваційні методи і технології, чи надаєте можливість студентам бути учасниками навчального процесу, а не тільки отримувачами знань [3].

Розвиток викладача також не можливий без формування і підтримки позитивного відношення до своєї діяльності, до себе і, звичайно, до студентів. Загальний позитивний настрій, життєрадісність, взаємна довіра, почуття гумору значно впливають на результати навчання.

Дослідження свідчать про те, що професійний розвиток – це безперервний комплексний процес, який включає професійну освіту, розвиток кар'єри і підвищення кваліфікації. Розвиток викладачів іноземної мови передбачає гнучку систему професійної підготовки та перепідготовки, яка

орієнтована на вирішення стратегічних задач університету і сприяє досягненню поставлених цілей.

Список використаних джерел:

1. Савченко В.А. Управління розвитком персоналу / В.А. Савченко – К.:КНЕУ, 2002. – 351 с.
2. Літвінова О.І. Технологія диференційованого навчання студентів економічних спеціальностей / О.І. Літвінова // Мовна освіта: шлях до євроінтеграції. – К. – 2005. – С. 113 – 114.
3. Jackson P. Thoughts on «Are your young learners getting their five a day?» / P. Jackson – Режим доступу: <http://oupeltglobalblog.com/2013/02/25-are-your-young-learners-getting-their-five-a-day>.

Шпильківська Л.С.,
ст. викладач кафедри іноземних мов
факультету МЕіМ

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК РОЗШИРЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У країнах Західної Європи дистанційні курси навчання широко використовуються викладачами у повсякденній праці. Вони розробляються завдяки спільним зусиллям великої групи спеціалістів, в яку входять викладачі, програмісти, дизайнери, художники, редактори. Розробка одного дистанційного курсу триває кілька років і коштує сотні тисяч євро.

Викладачі іноземної мови нашої кафедри не мають у своєму розпорядженні таких великих коштів, але все ж таки їм вдалося у 2002 році створити дистанційні курси з французької для студентів-магістрів. Ця програма успішно працювала у локальній мережі КНЕУ протягом кількох

років. Вона включала десятки економічних текстів, кілька варіантів тестів, глосарій, завдання для самоперевірки різної складності, що в значній мірі допомогло поліпшити самостійну роботу студентів і знайти індивідуальний підхід до кожного. У зв'язку з внесенням змін до навчальної програми наприкінці 2012 р. викладачі французької мови отримали нове завдання: створити дистанційний курс, для студентів-заочників першого курсу факультету МЕіМ, який виходив би за межі локальної мережі КНЕУ та допомагав би у навчанні будь-якому студенту.

Цей курс був створений в серпні 2013 р. За своєю формою він схожий на дистанційний курс для студентів-магістрів, маючи ті самі елементи, але за змістом він має суттєві зміни. Якщо попередній курс був розрахований на добре підготовлених студентів, які вивчали іноземну мову в університеті протягом чотирьох років, то даний курс стосується осіб, які мають рівень підготовки середньої школи. Він має допомогти першокурсникам засвоїти базову побутову, економічну і політичну лексику з французької мови, навчити їх спілкуватися в усній і письмовій формі, писати листи особистого і ділового характеру, робити презентації на вивчені теми.

У змістовій частині дистанційного курсу подаються економічні тексти, газетні статті середньої складності, які студенти повинні читати, розуміти, аналізувати, складати до них план, передавати зміст прочитаного. Такий вид роботи формує у підростаючого покоління навички роботи з літературою за спеціальністю.

Елемент «Зміст курсу» включає теоретичний граматичний матеріал, який також потрібно вивчити, щоб добре виконати тестові завдання.

Розділ «Самоперевірка» закріплює знання студентів, забезпечує ефективне опрацювання матеріалу у процесі самостійної роботи, сприяє формуванню навичок логічного мислення.

Лексичні і граматичні вправи, що входять до елемента «Тести», забезпечують здійснення проміжного контролю якості знань студентів.

Елемент «Глосарій» включає терміни, дефініції, що сприяють відновленню в пам'яті студентів основної французької термінології.

Відповіді на запитання, написання листа (резюме), складання діалогів (ситуацій), викладених у розділі «Завдання», виконуються студентом письмово згідно з графіком і відправляються викладачеві на перевірку електронною поштою.

У дистанційного навчання велике майбутнє. Завдяки йому працюючі студенти, молоді мами з малими дітьми, люди з обмеженими можливостями зможуть здобувати вищу освіту в домашніх умовах. Викладачі вищих навчальних закладів також подумують про підвищення свого професійного рівня. Сьогодні навіть не кожний професор погодиться записати на відеокамеру свою лекцію і викласти її в Інтернет. Адже викладач, який стоїть перед мікрофоном, повинен не тільки досконало знати свій предмет, але й володіти майстерністю диктора і актора, послідовно і впевнено висловлювати свої думки, мати приємний тембр голосу.

Деякі викладачі намагаються переконати, що неможливо навчити студентів дистанційно, не працюючи з ними в аудиторії. Вони вважають це фантастикою. Але історія підтверджує, що дуже часто фантастичні ідеї стають реальністю у майбутньому.

На нашу думку, за для того, щоб досягти максимального успіху, потрібно поєднувати дистанційне навчання з безпосереднім спілкуванням викладача зі студентами на заняттях, що практикується на нашій кафедрі вже сьогодні.

Викладачам нашого університету потрібно вивчати потенційні можливості дистанційного навчання, постійно працювати над його вдосконаленням і впроваджувати новітні методи у навчальний процес.